

An engraving depicting Dante Alighieri kneeling on a cloud, looking up at Beatrice, who stands beside him. They are surrounded by other figures, including angels and saints, in a heavenly setting. The style is characteristic of 19th-century book illustrations.

BOŽSKÁ KOMEDIE

Dante Alighieri

RÁJ

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Božská komedie

Ráj

Dante Alighieri

Přeložil Jaroslav Vrchlický

Znění tohoto textu vychází z díla [Božská komedie \(Ráj\)](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím J. Otto v Praze v roce 1930. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Dante Alighieri: Božská komedie [Ráj]), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 21. 1. 2022.

OBSAH

Zpěv první.....	7
Zpěv druhý.....	14
Zpěv třetí.....	21
Zpěv čtvrtý.....	27
Zpěv pátý.....	34
Zpěv šestý.....	40
Zpěv sedmý.....	47
Zpěv osmý.....	54
Zpěv devátý.....	61
Zpěv desátý.....	68
Zpěv jedenáctý.....	75
Zpěv dvanáctý.....	81
Zpěv třináctý.....	88
Zpěv čtrnáctý.....	95
Zpěv patnáctý.....	101
Zpěv šestnáctý.....	108
Zpěv sedmnáctý.....	115
Zpěv osmnáctý.....	122
Zpěv devatenáctý.....	128
Zpěv dvacátý.....	135
Zpěv dvacátý první.....	142
Zpěv dvacátý druhý.....	149
Zpěv dvacátý třetí.....	156
Zpěv dvacátý čtvrtý.....	162
Zpěv dvacátý pátý.....	169
Zpěv dvacátý šestý.....	175
Zpěv dvacátý sedmý.....	182
Zpěv dvacátý osmý.....	189
Zpěv dvacátý devátý.....	195
Zpěv třicátý.....	202

Zpěv třicátý první.....	209
Zpěv třicátý druhý.....	216
Zpěv třicátý třetí.....	223

Zpěv první

Jenž všehomírem hýbe, toho sláva
vše proniká, víc tady září svojí
a jinde méně zjevnější se stává.

Já v nebi, v němž se nejvíc světla rojí,
byl, věci zřel jsem, o nichž dáti zvěsti,
kdo odtamtud se vrací, neobstojí.

Neb u cíle své touhy, všeho štěstí,
duch člověka se v takou hloubku noří,
že vzpomínka zpět nemůže se vznésti.

Co z říše svaté v upomínek moří
jak poklad moje duše zachovala,
ať nyní látku mojí písňě tvoří!

Ó dobrý Apolle, kéž by se stala
tvé síly vázou duše v slední dílo,
by stihla milý laur tvůj, po němž vzplála!

Jho jedno Parnassu mi dostačilo
až dosud, dvou teď třeba míti budu
na zápasišti, jež mi ještě zbylo.

V má ňadra sestup, dýchej zas v jich půdu,
jak učinils, Marsya ve zápasu
když vytáhl jsi z pochvy jeho údů.

Ó sílo božská, tak-li mému hlasu
zde přispěješ, že stín blažené říše,
jak v hlavě zbyl mi, zjevím všemu času;

K drahému stromu, dej, ať kročím tiše
a listím věncím se, jak zasluhuje
má látka i tvůj dech, jenž ve mně dýše!

Tak zřídka, otče, dlaň svou natahuje
Básník neb Císař tomto po lupení,
(jen podlost lidských snah to osvědčuje!)

Že Delfickému bohu k potěšení
by Penejské to listí mohlo býti,
jen v jednom srdci budíc roztoužení.

Žár veliký se z malé jiskry vznítí:
Snad lepším zapěje kdos po mně hlasem,
by Cirrha jemu v odvet mohla zníti!

Ze různých ohnisk světa lampa jasem
se jeví smrtelníkům; z toho ale,
v tři kříže čtyři kruhy kde zřím žasem

Se pojiti, tam vzhází v záři stálé
v hvězd lepších družině, dle svého zvyku
se v světa vosk vtiskujíc dokonale.

Ten slunce stav tam čelil k jitru vzniku
a tady v noc, tam koule v světle byla
a naše ve tmě. V tomto okamžiku

Se vlevo Beatrice obrátila
a v Slunce přímo zřítelnicí zřela.
Tak orlí sotva kdy se v jas ten vpila.

A z prvního jak paprsku se dělá
zas druhý vzchází a k výši spěje,
jak poutník, který po návratu želá:

Tak jejím činem též můj čin se děje,
neb zrakem v mysl přešlo to a déle
jsem v Slunce patřil, než dle obyčeje.

Na místě, které darem Stvořitele
jest člověku, spíš snesou smysly věci,
k nimž nelze jinde obrátit se směle.

Ne dlouho tak jsem snes to, ale přeci
tak dlouho, až kol jiskrami vše hrálo,
jak železo, když vyjde žhavé z peci.

Jak přibyl by den ke dni, mně se zdálo,
neb jakby toho, jenž to může, vůlí
na nebi Slunce vedle Slunce stálo.

Výš zraky Beatrice výš se pnuly
ku věčným kruhům a mé oči na ni
se odvrácené od nich pevně snuly.

Tím pohledem jsem cítil uvnitř plání,
jež Glaukos zažil, druhem mořských bohů
když po traviny stal se ochutnání.

Vyjádřit vytržení nemá vlohu
zde lidské slovo; příklad těm ať stačí,
jimž milost schovává to ve zálohu.

Zda má, v sled stvořená část tam se stáčí,
ty Lásko víš, jež na nebi máš vládu,
a kterouž v světle noha moje kráčí.

Vír sfér, jež touhou točíš bez úpadu,
mne za sebou táh harmonií onou,
již rozděluješ, řídíš do souladu:

Tu celé nebe plálo ohně clonou,
tož ohněm Slunce, tak že kraje celé
tak v povodni neb dešti sotva tonou.

Ten nový zvuk i toto světlo skvělé
žár ve mně vzňaly, původ jejich znáti,
jež necítil jsem nikdy plát tak vřele.

Ta, jež mne znala jak já sebe, ptáti
než mohl jsem se, ústa otevřela,
by úkoj mému duchu mohla přáti.

„Sám v klamný blud se vplítáš,“ ona děla,
„a proto nezříš, co bys mohl zřítí,
byť, zahnat blud, tvá duše sílu měla.

Ty nejsi na zemi, jak mníš to býti;
blesk nesjel tak se svojí mračné vlasti,
jak nahoru výš k ní tvůj let se řtí.“

Byť první pochybnost má přešla z části
tím krátkým slovem, jímž se na mne smála,
blud nový hůře začínal mne másti.

I děl jsem: „Odpočinout duše zdála
si od podivu, nový však mne mate,
jak lehká těla pouť má prolétala?“

Tu ona s vzdechem zbožným oči svaté
jak matka přímo na mne obrátila,
jíž stůně děcko, jež zimnicí jaté.

„Slyš, všecky věci,“ — ihned hovořila —
„řád mají mezi sebou, forma to je,
vesmír podobným Bohu učinila.

V ní tvory vznešené zří síly zdroje,
jež věčná jest a jediným jest cílem,
kam směřuje ten řád, všech tvorů roje

Se k řádu kloní ve snažení milém,
ať prapůvodu podle losu svého
jsou bližší, větším nebo menším dílem.

Tož plují v moři velkém bytí všeho,
po různých přístavech se shánějíce,
kam každého z nich pohání pud jeho.

Ten vzhůru nosí oheň do měsíce;
ten srdcem lidským hýbá a ten zemi
do sebe pojí, upevňuje více.

Ne, na tvory jenž k poznání jsou němí,
leč na rozumné, schopné lásky střílí
luk tento taky, věř mi, šípy všemi.

A prozřetelnost, již vše v řád se chýlí,
svým světlem nebe drží v klidu stále,
kde točí to se, které nejvíc pílí.

A k určenému cíli dál a dále
nás nese struny síla, jež, co střelí,
vždy k veselému konci vede v mále.

Jeť pravda, jako tvar se nepřivtělí
tak často umělcově snaze ryzí
neb v odvet látka hluchá je, tak dělí

Se často tvor od dráhy té, z ní mizí,
neb hnaný pudem, moc má přece dáti
se podle libosti své v dráhu cizí.

Jak s mraku vidíš oheň dopadati,
když klamným spádem prvním po náraze
jsa sveden ku zemi se musí hnáti:

Že stoupáš nyní, zralé po úvaze,
div není větší, než když voda v nivě
se vrhá s hory vysoké. Ba snáze

V tom větší mohl bysi vidět divy,
prost závad kdybys dole utkvěl zpátky,
jak na zemi lpí tichý oheň živý.“

Pak obrátila k nebi zrak svůj sladký.

Zpěv druhý

Vy, již mne sledujete v loďce malé
a s roztoužením pilně nasloucháte
mé lodi, která s pěním pluje dále,

K svým břehům rychle nazpět ať se dáte,
do moře nespouštějte se bez sledu,
s mou stopou snadno se víc neshledáte;

Tou vodou nikdo nejel, kterou jedu;
mne vede Apollo, Minerva dýše,
a devět Mus mi kyne ku Medvědu.

Vás, kterých málo, již jste záhy výše
po chlebu Andělském svou vznesli hlavu,
jenž živí zde, však nesytí, vám spíše

Lze pustiti svůj koráb v slanou vřavu,
když poplujete po mé brázdě smělí,
dřív než se vyrovná zas ve vln splavu.

Ti proslavení, v Kolchidu jenž jeli,
se nedivili, jak vy učiníte,
když Jasona tam orat uviděli.

Ta žízeň vrozená a věčná v hbité
nás pouti k říši boží unášela
tak rychle, jako nebe kroužit zříte.

Já k Beatrici, ona výše zřela
a řek bych, jako šipka, v téže době
jež letí, raní, co se vrubu sjela,

Jsem na místě byl a tu zázrak k sobě
táh oči mé, leč ona, péči moji
jež každou znala, v sličné řeči zdobě

Tak veselá a krásná u mne stojí
a praví: „Mysl k Bohu povznes díkem,
že šťastně nás tak s první hvězdou pojí.“

Mně zdálo se tu, že nás pokryl víkem
mrak zářný, pevný, hustý, vybroušený,
jak démant sluncem dotknutý a mžikem

Nás věčná perla vzala v svoje stěny,
jak v sebe světla paprsk voda bere
a při tom zůstává přec bez proměny.

Když tělo byl jsem, pochyby když steré,
jak v rozměr jiný vejít lze, se nítí —
což nutno, když se hmota v hmotu dere:

Žár touhy naší musil větším býti,
tu bytnost poznat, ve které, jak splývá
Bůh s naší přirozeností, lze zřítí.

Tam uzří, co zde věří mysl snívá
ne důkazem, poznáním prostým pouze,
jak první pravdu, jež vždy zřejma bývá.

Já na to k ní: „Ó paní, v zbožné touze,
jak může, duše Tomu díky vzdává,
jenž vyrval mne ze smrtelníků nouze.

Leč rcete, co jsou znamení ta tmavá
na tomto těle, Kaina o břemeni
zvěst lidská že tam bájit neustává?“

I usmála se málo: „V pobloudění
když lidská mysl vratká tam se sklání,
kde nestačí klíč smyslů k otevření,

Šíp úžasu tě více neporaní,
neb zříš, kterak má rozum křídla krátká
i v družině všech smyslů. — Jaké zdání

Ty o tom máš, rci,“ řekla paní sladká.
Já: „Rozdílným co v měsíci být zdá se,
tím vinna hustá jest neb řídká látka.“

A ona: „Domněnky své v krátkém čase
ty poznáš blud, když budeš naslouchati
vět řadě, jimiž odpovím ti zase.

Ve osmé sféře hvězdy zříte pláti,
jichž tvar i velikost, kdo k nim zrak svůj chýlí,
že rozdílny jsou, musí znamenati.

Byť řídkost s houštkou toho důvod byly,
tu byla by v nich všech jen jedna síla
na větší, menší rozdělena díly.

Kde řada různých sil se objevila,
tam různé důvody jsou, všechny ale
až na jeden řeč tvoje umrtvila.

Byť řídkost vinou skvrn těch byla, dále
jak ptáš se, tu by věru měsíc celý
mít musil látky množství příliš malé;

Neb s hubeností jako tuk se dělí
na lidském těle, tak by v knize jeho
jak listy vrstvy ty se střídat měly.

Byť pravdou byla ta část zdání tvého,
při slunce zatmění by slunce plálo
skrz měsíc jak skrz řídkost těla všeho.

To neděje se, tož po druhé málo
se ohledněm, a zničím-li ji zcela,
pak mínění tvé celé v bludu stálo.

Když řídkost měsícem se nerozstřela,
mez musí býti, která světlu brání,
zář jeho dále kdyby vnikat chtěla.

Tou cizí paprsk odražen se sklání,
jak obraz odražený od skla stěny,
na zadu svém jež olovem se chrání.

Ty řekneš, když se jeví zatemněný
víc paprsk tam než jinde, tím se děje,
zezadu více že byl odražený.

Té námitky se zbavit když si přeje
tvůj duch, hled' nyní sobě zkušenosti,
toť zdroj, zkad všecka věda vaše spěje.

Tři zrcadla vem, v stejné vzdálenosti
dvě postav, třetí potom mezi nimi,
u větší dáli necht' tvé oko hostí.

K nim obrácen za zády postav svými
si světlo, které v třech zrcadlech vzplane,
zpět letíc k tobě odraženo jimi.

Necht' v třetím obraz nejmenší se stane
co do rozsahu; uzříš, co do síly,
že stejně silné světlo ze všech kane.

Jak teplé slunce dělá v jarní chvíli,
že pod sněhem co bylo, nahé leží,
co barva zimy s chladem dále pílí:

Chci nyní, když jsi bludu bez přítěži,
tak osvítiti světlem tebe,
by ucítil jas jeho zrak tvůj svěží.

Kde božského jest míru svaté nebe,
se točí těleso, zkad všecko žití
má vše, co ono uzavírá v sebe.

Nejbližší nebe, kde se hvězdy třpytí,
to bytostem pak různým rozděljuje,
ač obsaženým v něm, to svoje bytí.

Z těch druhých sfér zas každá obracuje
k svým účelům a svému ku semeni
tu zvláštní bytost, kterou obsahuje.

V orgánech světa jiných stupňů není
co shora berou, v stálém chorovodu
zas dolů dávají. Tvé roztoužení

Po pravdě, hled', jak stihnu z toho bodu,
jí kterak vstříc jdu, pozor dávej dále,
bys mohl sám pak najít cesty k brodu.

Těch svatých kruhů hyb a síla ale
jak umění kladiva od kováře
od svatých motorů jde neustále.

A nebe, mnohých hvězd jež zdobí záře,
tvar hlubokého ducha v sebe vnímá,
jenž hýbe jím, jsa otisk jeho tváře.

A jako duše v prachu těla dřímá
a různými se údy propletává,
jenž k různým úkonům jsou, tak objímá

Vše ona vloha a všem hvězdám dává
svou dobrotu, ji šíří, ač se točit
kol vlastní jednoty své neustává.

Tož různá síla s ctným chce tělem vkročit,
jež oživuje, v různý styk se pojí
jak život s vámi. Proto lze též zočit,

Jak přírodou, zkad kolébku má svoji,
se v těle třpytí smíšená ta síla,
jak radost z živé zornice se rojí.

Tou světél rozdílnost se objevila,
ne houstkou aneb řídkostí jet' ona
ten princip, jenž, vše pronikaje díla,

Dle dobroty buď jas, buď temno koná.“ —

Zpěv třetí

To slunce, láskou jež mou hrud' prv hřálo,
to důkazem a bludu vyvrácením
tvář pravdy přeslaskou mi ukázalo.

Bych vyznal, bludu prost, že přesvědčením
jsem zaujat, já zvedám hlavu svoji
a myšlenky své na odpověď měním.

Leč vidění tu před mým zrakem stoj,
a zírat na sebe jen tak mne nutí,
že zahání v ráz celou zpověď moji.

Jak z vody hladké, jež je bez pohnutí,
ne hlubé tak, by dno nám ušlo zcela,
neb z průhledného skla jak v zamíhnutí

Se tahy tváře jeví mdle, jak z čela
bílého bílá perla se odráží,
div zřítelnice že ji zadržela:

Zřím tváře v mraku, k hovoru se snaží;
mne opačný blud, který lásku vznítí,
ke zdroji v člověku, ve jho své sráží.

Já obrátil se, jak je zor můj chytil,
a myslil jsem, toť pouhé zrcadlení,
však původ jeho znát, jsem touhu cítil.

Však nikde ničeho, tož bez prodlení
zrak obracím v tvář průvodkyně sladké,
jíž v svatých očích plálo roztoužení.

„Že usmívám se, nediv se,“ tak v krátké
mi děla chvíli, „zřím tvé dětské spády;
jít v stopě pravdy, nohy tvé jsou vratké

A prázdnem jen tě pohánějí všady.
Jež slibů nadržely v žití dříve,
jsou bytosti, které teď vidíš tady.

Nuž s nimi mluv a slyš je, v mysli snivé
věř, světlo pravé, jímž jsou blahem spjaté,
od sebe nepustí je v cesty křivé. —“

Já k stínu, který v míře vrchovaté
chtěl hovořiti, obrátil se s řečí,
jak člověk, přílišná jež touha mate.

„Ó šťastný duchu, kterému zde svědčí
zář žití věčná kojíc tebe slasti,
již chápat bez zažití marnou péči,

Rač vlídně hráz mé zvědavosti klásti,
rci jméno své mi a váš osud blahý! —“
Se smavým zrakem, vlídné ve účasti,

„Věř, naše láska,“ odvětil mi záhy,
„jak ona, dvůr svůj dle sebe jež řídí,
ta slušné tužbě nezavírá práhy.

Já jeptiškou kdys byla v středu lidí;
mne tobě vyšší krása neutají,
když oko ducha tvého dobře vidí,

Že Piccarda jsem, poznáš, v tomto kraji
že sídlím blahá mezi blaženými
ve sféře nejlínější; že zde plají

Vše naše tužby žáry zničenými,
jen Duchu svatému se zalíbí,
v řád jeho oddány, jak vládne jimi.

A tento los, jenž nízkým zdá se býti,
nám proto přidělen, že svoje sliby
jsme z části nesplnili ve svém žití —“

„Váš pohled divuplný se mi líbí,
on něčím božským, mně neznámým plane,
čímž, poznat první vaši tvář, zrak chybí.

Tož v poznání vás, duše milované,
jsem zpozdil se; teď pomaháš mi zvěstí,
že jasnější mi do paměti vane!

Nuž rci mi: Vy, jimž dostalo se štěstí,
zda toužíte po místě ještě vyšším,
kde druhů víc a vidění víc jesti?“

S druhými stíny s usmíváním tišším
se ke mně obrátila s veselostí,
jak v žáru první lásky ji pak slyším.

„Ó bratře, síla lásky do sytosti
nás ukájí, že chceme jen, co máme,
po jiném netoužíce s dychtivostí.

Když vůli průchod výš se vznéstí dáme,
tu bude v nesouzvuku naše chtění
s Tím, jehož vůlí zde se nalézáme.

Což v těchto kruzích ale možno není,
když zákonem tu, v lásce přebývati,
a ty se chýlíš k její pochopení.

Ba, tady chceš-li blaženým se státi,
tu třeba v souzvuk jíti s vůlí Boha,
s ní nechat vůli naši v jednu táti.

Od stupně k stupni tak nás řada mnohá
zde žije, vůle to jest celé říše,
co král chce, za ním spěje naše vloha.

A jeho vůle mír náš jest; jí tiše
zde dlíme, ona moře, kam vše spěje,
co tvoří On a příroda v čem dýše.“

Že všady v nebi Ráj, teď jasně skvěje
se přede mnou, nechť milost boží všady
v ta místa nestejnou se září leje.

Jak jedna krmě často skájí hlady,
a po druhé přec choutka v hrdlu vzplála,
dík za onu a prosba za tu, tady

Táž věc se posuňky i slovy dála,
bych zvěděl, jaké ono bylo tkaní,
jež člunkem až ke konci nedotkala.

„Ted' zásluha a dokonalost paní
na nebi blaží, dle jejíhož řádu
se závoj skládá kolem dívčích skrání,

By ve bdění i v spaní bez úpadu
do smrti byly s ženichem, jenž bere
řád slib, v němž lásky k němu zřítí vládu.

Bych nepoznala strasti světa steré,
já děvče za ní prchla, žít jsem chtěla
dle její řehole ve říze šeré.

Zlu zvyklá spíš než dobru, mužů smělá
pěšť urvala mne, vtrhlit' v klášter milý —
Bůh ví sám, jaké žití pak jsem měla!

Lesk druhý, po mé pravici, jenž chýlí
se k tobě níže a který se nítí
vším světlem, v němž ta naše sféra pílí,

O sobě co já totéž praví, v žití
těž byla jeptiškou a též jí s hlavy
stín svatých stužek vzali muži lítí.

Leč ve svět ač se navrátila lhavý,
své proti vůli, obyčeji, šláři
přec věrna srdcem zůstala i mravy.

Ve velké Konstancie patříš záři,
jež z druhého Šváb vichru porodila
ten třetí, s nímž se celá moc jich maří. —“

Pak začla pět, když toto promluvila,
a zmizela v *Ave Maria* pění,
jak těžkou věc by hloub vod pohltila.

Můj zrak, jenž patřil na ni v roztoužení,
jak dlouho mohl, jakmile ji ztratil,
k vyššímu cíli obrátil své chtění,

Ku Beatrici své se opět vrátil;
leč tato bleskla tak svých očí pláním
v mé oči, až mne její pohled zchvátíl,

Že trochu jsem se zdržel se svým ptáním.

Zpěv čtvrtý

Dřív svobodný by člověk hladem zpráhnul
v dvou vábných krmí stejné vzdálenosti,
než s jednou z nich by ruku k ústům vztáhnul.

Tak beránek by mezi hltavostí
dvou vlků v rovné bázni stál, tak v dáli,
pes mezi laněmi; já pochybností

Když dvojí stejně puzen, jež mne pálí,
jsem mlčel; z nutnosti jen že to bylo,
jsem hany nemoh' dát si ani chvály.

Já mlčel, v tváři se mi zrcadlilo
však plání touhy, které víc než slovy
a vřelej otázky mé vyjevilo.

Jak Daniel Nebukadnezarovi
vztek zkojil, jenž ho učil krutým býti,
mně Beatrice dělala řkouc: „Nový

A dvojí osten přání hrud' tvá cítí
a poutá snadno vlastní péči tvoji,
že nemůžeš se volně vysloviti.

Když dobrá vůle, hádáš v mysli svojí,
vždy trvá, jak to možno síle jiné
mých zásluh míru ztenčit? K pochyb roji

Ti ještě odtud jiná látka kyne,
že zdá se s Platonem to ve souzvuku,
že duší let se k hvězdám zpátky šine.

Toť otázky dvě, které v stejném shluku
tvou vůli tísní; tu proberu dříve,
jež z obou tobě větší strojí muku.

Ten seraf, který nejvíc v Bohu žive,
ni Mojžíš, Samuel a z obou Janů
vem toho, jenž se zachce mysli chtivé,

Marie není v jiné sféry stanu
než tyto duše, jichž jsi viděl líce,
jíst budou stejně dlouho nebes manu.

Kruh nebe první zdobí tam se skvíce
tam různě sladké žití zakoušejí,
jak věčný dech jich tkne se míň neb více.

V té sféře zjevily se, ne že její
jsou hosty snad, leč pouze na znamení
že k nejvyššímu míň se povznášejí.

K vám jinak hovořiti možno není,
vždyť cítěné jen duch váš rozpoznává,
co hodným pak jej činí pochopení.

Tak písmo k vám se sklánět neustává,
ač jiný smysl v tom nad vlohy vaše,
když Bohu nohy, ruce lidí dává.

A s tváří lidskou před zrak církev naše
vám Gabriela s Michaelem staví,
i toho, jenž uzdravil Tobiáše.

O duších lidských Timaeus co praví,
s tím, co zříš tady, proto váhy ztrácí,
že, jak se domníval, své dává zprávy.

On dí, že duše k hvězdě své se vrací,
mní, že z ní byla vzata, když tvar těla
jí dáti příroda si vzala práci.

Snad jeho věta jiný smysl měla,
než doslovný, a tento výklad věci
by nemusil ku výsměchu zcela,

Když mní, že v kruhy ty zpět musí téci
vliv hany nebo chvály z jejich žití,
luk jeho trefí trochu pravdy přeci.

Ten princip nepochopen v bludu síti,
jal celý skoro svět, že Merkur jemu,
Mars s Jupiterem začli bohy býti.

Ta druhá pochybnost, jež srdci tvému
se vtírá, míš má jedu, zloba její
tě nemůže víc urvat boku mému.

Že v smrtelníků zdá se obličej
být naše spravedlnost nepravostí,
ne z kacířství, to z víry uvádějí.

Že může, vaše schopnost vniknout dosti
až k jádru této pravdy, hodlám tedy
dle přání tvoje skojit pochybnosti.

To je-li násilí, kdo snášší bědy,
že nepovolí nijak násilníku,
pak v duších těchto zbyly hříchů sledy.

Vždyť vůle, jež se nevzdá protivníku,
je nezlomná, jak oheň, neprodleně
jímž přes násilí všecko vzplane v mžiku.

A pakli podá se, at' víc neb méně,
pak násilí se jako tyto vzdává,
jimž volný návrat v klášter kynul; změně

By odolala jejich vůle pravá,
jíž Mucius byl na svou ruku katem,
jíž Vavřinec snes' rozně muka žhavá,

Tuť propuštěny zpět by prchly chvatem
tou cestou, kterou byly odvedeny;
však vzácná vůle v srdci takto vzňatém!

A těmi řečmi, pakli pochopeny,
jak měly tebou býti, rozpadá se,
čím oči tvé být mohly zaslepeny.

Leč nový soutěsk zavírá ti zase
před zrakem cestu, že bys umdlel dříve,
než sám bys vyšel z něho ve zápase.

Ted' pravdu řekla jsem tvé myslí snivé,
že blažený duch není schopen lhaní,
jsa u pramene stále pravdy živé.

A Piccarda přec řekla, lásky plání
že Konstancii zbylo ku závoji,
tož padá na mne odporu tím zdání.

Věř, stává se, že proti vůli svojí
se vyhnout nebezpečí, člověk k činu,
jenž zakázán jest, přečasto se strojí.

Tak Alkmaeon, poslušen otce kynu,
svou vlastní matku zabil, ctným být chtěje,
na bedra svoje těžkou svalil vinu.

Zde pomýšlej, jak často vůle spěje
za násilím a jak působí spolu,
že nelze omluvit, co pak se děje.

Zlu sama nevzdá se, leč v školu
zla proto zbloudí, že ji bázeň jíme,
svým odporem se v horším octnout bolu.

Když ona tak dí, o níž hovoříme,
tu myslí sobě absolutní vůli,
já onu druhou, obě pravdu díme. —“

Tak vlny svatého se proudu dmuly,
zkaď pravda každá temení a moje
těž přání každé v míru přístav snuly.

— „Ó pralásky ty nevěsto, jak tvoje
mne slova teplem pravdy oblévají,
tak hluboké já nemám citu zdroje,

Bych za všechno, čím milost tvá mne zkájí,
dík vyslovit moh; Ten, jenž zří a slyší,
ať všechno tobě splatí jednou v ráji.

Ted' jasně zřím, duch náš, jenž k pravdy výši
se snaží, mimo tu, v níž všechno žije,
se jinou pravdou více neutiší.

V ní jako zvíře v sluji své se kryje,
když dojde k ní; jí může dosáhnouti,
neb jinak srdce darmo touhou bije.

Na pravdy kořenech tak pochyb proutí
jak vlčky bují, dále ku vrcholi
nám dlužno pudem přírody se pnouti.

To dráždí mne, že duše moje volí
po jiné pravdě v úctě vyptávání,
že temná mi, mne v hloubi srdce bolí.

Zda jiných, dobrých skutků řadou, paní,
jež nejsou lehkými na vaší váze,
lze nahraditi slibu oklamání? —“

I shlédla na mne očima, v nichž blaze
mi jiskra lásky božským hrála jasem,
že klesla síla má v své smutné snaze.

I sklopil zrak jsem pomatený žasem.

Zpěv pátý

— „Když lásky žárem příliš planu tobě,
víc, na zemi než obyčejem bývá,
že oči tvoje nesnesou to v mdlobě,

Tož nediv se, neb dokonale dívá
se duše má, a za poznáním blaha,
jak seznala je, chvátá noha chtivá.

Již vidím, jak v tvůj slabý rozum sahá
zář věčna světla, jíž, když zrak jen chytí,
se láska v duších hned a vždycky vzmáhá.

A jiné jestli lásky cit v nás nítí,
tu' vždycky stopa věčného to světla,
jež špatně známa ve vás mdle jen svítí.

S tím přáním teď tvá duše ke mně létla:
Lze nesplněný slib snad vyrovnati,
by duše do sporu se nezapletla?“

Tak Beatrice začla rozmlouvati,
ve zpěvu tomto dál při svatou vedla,
jak ten, kdo nechce řeči své mez dáti.

„Dar největší, s nímž boží štědrost shlédla
k nám, tvoříc, dobrotě jenž nejskvěleji
jest přiměřen i cenou, který svedla,

Jest vůle svobodná, již skutky dějí
se tvorů rozumných, a tito pouze
jí nadání dělají, co jen chtějí.

Tuť netřeba ti přemýšleti dlouze
a zjeví se ti velká slibu cena,
v němž přichází Bůh naproti tvé touze.

Neb smlouva s Bohem, jak jest uzavřena,
tu oním pokladem, jež nejvýš kladu,
jest skutkem Bohu obět' učiněna.

Co můžeš za to dáti ve náhradu?
Chceš dobře dělat a tím, co v obět' dáno,
nad cizím statkem osobíš si vládu.

Ted' v nejtěžším juž svitlo tobě ráno;
však církev může dispens uděleti,
čímž zdá se bludem, mnou co vykládáno.

U stolu musíš ještě poseděti,
neb těžký pokrm, jež jsi požil, žádá,
ku jeho strávení též přihlížeti.

Nuž mysl otevř' a hled', moje rada
by zůstala v ní, neb věděním není,
když mysl pochopené pustí ráda.

Té při oběti ku dvojímu zření
je třeba mít, i na to, co slib tvoří,
a druhé pak jest slibu uzavření.

To druhé ničím pak se neumoří,
leč slibu splněním, a v tomto byla
má řeč již dříve tobě pravdy zoří.

Tož nutností se oběť objevila
u Hebreů, jak známo ti má býti,
ač na dar obětní se zaměnila.

To druhé, látkou slibu co lze křtíti,
můž' s jinou látkou býti zaměněno
a netřeba se tímto prohřešiti.

Leč nepřendávej druhé na rameno
si proto břímě, než by žlutým dříve
i bílým klíčem bylo otočeno;

A každé zaměnění ti bud' křivé,
když obsažen tak jako čtyři v šesti,
slib starý není v novém. Proto lživé

A nemožno jest záměnu tam svěsti,
kde stále dolů tahá misku váhy,
co vlastní cenou příliš těžké jesti.

Ó smrtelníci, budiž slib vám drahý,
jej držte, ne však jako Jefte činil,
jenž při oběti své byl bez rozvahy.

Líp slušelo, by sebe z hříchu vinil,
než držet slib a tím spáchat zlo větší;
jej Řeků vůdce hlupstvím nezastínil,

Když Ifigenii lkát nechal v křeči
a rozplakával moudré s blázny, v čase
kdy o té bohů úctě zněly řeči.

Ó křesťané, víc rozvahy k své spáse!
Jak peří nelette ve vichrů sváry,
což omyje vás každá voda zase?

Vždyť máte Zákon nový, též i starý
a církve pastýře, který vás řídí,
tím dosti mohou klíčit spásy zdary.

Zlá vašeň když vás svádí, buďte lidi,
ne hloupé ovce, jinak na vás čeká,
že pospolu vám vysmějí se židi.

Jak jehně, nečiňte, jež nechá mléka
své matky, hloupé, vlastním po rozmaru
si pohrává a rozpustile těká!“ —

Tak Beatrice jak zde píši, v žáru
pak touhy k té se straně obrátila,
kde vesmír v živějším se jeví tvaru.

Že mlčela, tvář jasem proměnila,
to zastavilo otázky mé, k letu
jež chtivá mysl má si připravila.

A jako šíp, jenž dříve protkne metu,
než ku klidu se struna luku vrátí,
tak letěli jsme ku druhému světu.

Svou paní zřel jsem tak veselou státi,
když v hvězdy té se potopila jasu,
tím hvězdu zřel jsem větším leskem pláti.

A hvězda když se smála, její krásu
jak hostila, což já pak, od přírody
jenž podléhám hned každé změně času!

Jak v rybníku, kde jasný povrch vody,
jdou ryby za tím, co k nim dolů kývá,
v tom domnění, že pastva to a hody:

Tak víc než tisíc světél, zřím, k nám splývá
a z každého zní hlas: „Hle, vyvolený,
jímž rozmnoží se naše láska živá!“

A každý stín byl jasem ozářený,
jenž proudil z něho a pln veselosti
jak blížil se. Jak byl bys roztoužený,

Ó čtenáři, bych nyní řekl: „Dosti!“
ku písni začaté, pln nepokoje
víc zvědět, jak bys žádal s toužebností!

Tož pochopíš, jaké jsem přestál boje,
jich žití zde a stav poznali chtěje,
když před mým zrakem stanuly jich roje. —

„Ó přešťastný, kterému milost přeje,
než opustil šik válečníků, zřítí
říš, která věčným triumfem se skvěje!

My světlem, které celým nebem svítí,
jsme zníceni, tož tuto svoji tuchu
dle libosti zde můžeš skonejšiti.“ —

Tak pravil jeden ke mně ze ctných duchů,
a Beatrice: — „Mluv, jen mluv, co žádáš,
jak bohům dopřej víry jim a sluchu! —“

— „Já zřím, že v své se vlastní světlo vpřádáš,
je s očí vlastních sypeš, v usmívání
že vzplanou vždy, jak tahy tváře skládáš.

Však nevím, kdo jsi, proč tvé přebývání
na stupni této sféry, duše svatá,
již spatřit lidem jiná záře brání.“ —

Tak děl jsem k světlu, jehož řečí jata
dřív byla duše má a jeho záře
víc nežli dříve před tím vzplála vzňata.

Jak slunce v lesk svůj vlastní halí tváře,
když svým teplem zvolna pohltilo
vše, co je v husté ukryvalo páře:

Tak v světle vlastním se mi utajilo
to svaté zjevení v svém velkém plese,
a celé zahalené odvětilo

Tou řečí, již má příští píseň nese.

Zpěv šestý

— „Co Konstantin let orla svého zvrátil,
že proti běhu nebe spěl, s nímž pílil,
jda za dědem, jenž Lavinii schvátíl:

Pták Boží na kraj Evropy se chýlil
a vydržel tam dvě stě let a déle,
hor soused, z kterých nejprve v svět cílil.

Pod stínem svatých křídel svojich bděle
svět řídil celý, z ruky v ruku vlády
až pak ji moje ruka chytla směle.

Jsem Justinian, císař byl jsem, rady
pralásky pamětliv z našeho práva
jsem vyňal přílišnosti a vše vady.

Než na to dílo pomýšlela hlava,
já věřil v jednu přirozenost Krista
a víra tato zdála se mi pravá.

Leč Agapetus, duše svatá, čistá,
a vrchní pastýř, ved mne k pravdě zase,
mne obrátila jeho slova jistá.

Já věřil mu; co znělo v jeho hlase,
teď jasně vidím, jak ty v každém sporu
i klam i pravdu rozeznáváš v jase.

Když kráčel jsem tak podle církve vzoru,
Bůh ráčil k velkému mne nadchnout dílu,
já celý vzdal se jemu beze vzdoru.

Já Belisaru svěřil vojska sílu,
a nebes ruka tak jej provázela,
že klidný být, jsem nebyl na omylu.

Tak první otázka mou řečí celá
je zodpovídána, však obsah její
mne nutí, aby dále řeč má zněla,

Bys věděl, jakým právem smělci chtějí
se protiviti znaku posvátnému,
když zmocňují se ho, neb v boj s ním spějí.

Svou ctností stal se vzácným světu všemu,
to zříš, od smrti Pallanta, ve mžiku,
kdy umíraje panství své dal jemu.

Víš, že pak v Albě přes tři sta let v zvyku
měl hnízdití až do onoho času,
když proti třem vzplál boj tří zápasníků.

Těm, Sabinech co uloupili krásu,
čím byl, ty víš, až k Lukrecie bolu
zmoh' sedmi králi kol vše ve zápasu.

Víš, Římany jak nosen ku vrcholu,
spěl Pyrrha s Brennem, zbil i knížat davy,
též v boji se spojenci jich měl školu.

Tu Quinctius, dle zanedbané hlavy
jenž zván, s Fabii Torquatus, a smělí
též Deciové, jež ctím, došli slávy.

Pak Arabů pych zkrotit zdivočelý,
již přihrnuli se za Hannibalem
přes Alpy, Pád kde zdroj má rozkypělý.

S ním Scipio spěl ve triumfu stálém
i Pompej, oba mladí, až to horu,
pod níž ty zrozen, naplnilo žalem.

V čas, v kterém nebe světa po obzoru
dle svého způsobu slast síti chtělo,
vzal z vůle Říma Caesar jej bez sporu.

Od Vara k Rýnu co se pod ním dělo,
zřel Isar s Erou, zřely vlny Seiny
i každý dol, jímž vodstvo Rhône spělo.

Pak v divý let se pustil od Raveny,
přes Rubikon se takým letem řítíl,
že řeč i péro jsou zde beze ceny.

Do Španělska se potom v běh rozlítíl,
spěl k Durazzu, zvítězil u Farsalu,
až horký Nil sám nad tím bolest cítil.

Zřel Simois s Antandrem v pouště palu,
zkad vzlét', i místo, Hektor kde spočívá,
a k Ptolomea škodě vzlét' a žalu.

Ku Jubovi jej bleskem mysl chtivá
dál hnala, pak se vrhnul ku západu,
kde slyšel, Pompeja jak tuba zpívá.

Co učinil s tím, jenž měl po něm vládu,
Cassius s Brutem o tom v pekle vyjí,
a Modena s Perugií vede vádu.

A proto nářky Kleopatry nyjí,
jež před ním prchající na útěku
tak náhlou smrt si ustrojila zmijí.

K rudému moři hnal se v boje vzteku,
až světu mír dal taký, že chrám Jana
byl uzavřený přec po bouři věků.

Co znamená, jímž k řeči duše hnána,
pak později a dříve udělalo
v té říši zemské, jež v něm zřela pána,

To malé se a nepatrné zdálo,
když jasným okem zříš a jasným citem,
co rámě třetího je vládce jalo.

Neb spravedlnost, jejíž dýšu kmitem,
ta v ruce jeho dopřála mu slávu,
vše pomstít, co v ní vřelo v hněvu lítém.

Ted' podiv se, mou poslouchaje zprávu!
Neb znamená to Tita ve průvodu
šlo pomstít dávný hřích ve vojska davu.

A církev když pak svíjela se v hlodu,
ježž Longobardský zub jí krutě zadal,
tu Karel Velký zahnal každou škodu.

Ted' možno ti, bys o těch soud svůj spřádal,
o jejichž hříchu před tím jsem se zmínil
v němž původ deště zla, jenž na vás padal.

Ten žlutými liljemi kříž stínil,
a tomu orel zas má symbol býti
jen strany jeho. — Kdo zlo větší činil?

Pro spády svoje hled'te vyvoliti
si Ghibellini jiný znak, jeť v zlobě,
kdo od práva jej touží odděliti.

A nový Karel nedovoliž sobě
jež skácet s Guelfy, báti hled' se drápů,
jenž větším lvům srst pocuchaly v mdlobě.

Pro otců hřích již často na útrapu
vydány děti; a Bůh za lilie
že změnil by svůj znak, věř, těžce chápu.

Na malé této hvězdě v jasu žije
tlum dobrých duchů, kteří činni byli
v té touze, ať čest, sláva věnec vije.

Když takto bloudíc jejich snaha chýlí
se jinam, poznáš, kterak mnohem méně
zář jejich lásky pravé vzhůru cílí.

A zásluhu zde srovnat ku odměně,
to samo část radosti naší dělá,
když zříme, v pravé jak je známá ceně.

A spravedlností živou naše smělá
je touha mírněna v té míře, v muky
že zlého nemůž' klesnout rozechvělá.

Zpěv sladce zvučí, když je různozvuký,
tak rovněž pojí žití stupně různé
se v těchto kruzích sladké na souzvuky.

Roméa světlo plá v té perli luzné,
kterého čin tak veliký a skvělý
na světě došel odměny tak hrůzně.

Však Provençalům, věř, se toho zželí,
těm sokům jeho; špatně jedná, který
čin dobrý jiných bere v škodu smělý.

Měl Raimund Berlinghier čtyry dcery,
a všechny královny, zač Roméovi
měl děkovat, jenž neznám, poutník šerý,

To způsobil; on falešnými slovy
jat, úcty chtěl, a ctný moh' ukázati
za deset, pět a sedm tyranovi.

A chudý v stáří dál se volil bráti.
Ó v srdce by zřel svět, jež nevděk pátil,
když po kuse chléb musil vyžebrati,

Ač chválí jej, věř, více by jej chválil.“ —

Zpěv sedmý

*„Osanna, sanctus Deus Sabaoth,
superillustrans tua claritate
felices ignes horum malachoth!“*

Tak vracejíc se k písni svojí svatě
ta bytost dále započala pěti,
své skráně majíc dvojím světlem spjaté.

Já zřel, jak s druhými zas v tanci letí,
jak nejrychlejší jiskry v dálce zraku
se skryly, že zrak nemoh' s nimi spěti.

Já k sobě: „Řekni, řekni, bez rozpaku
jen řekni,“ — pravil, „sladké svojí paní,
ať rosou v žízni, sluncem je ti v mraku!“ —

Leč ona úcta, která vždy mne sklání,
když slyším pouze B znít nebo ICE,
mne uchvátila jak člověka spaní.

Tak nechala mne trochu Beatrice,
pak děla s úsměvem, jenž oblažiti,
i v mukách ohně každého moh' líce:

„Jak vidím a v čem nemůž' klamu býti,
jak spravedlivě pomsta spravedlivá
se trestá, v tobě plamen pochyb nítí;

Však osvobodím tobě ducha, živá
slyš slova moje, nebo jimi tobě
v dar velký nyní velká pravda splývá.

Své vůle uzdu, ač ku blahu sobě,
přec nechtěl člověk snést nezrozený,
tím sebe i svůj rod vzdal pekel zlobě.

Čímž řadou věků bludem poražený
rod lidský ležel chorý, božím Synem,
jenž sestoup' na zemi, až odcizený

Pak Stvořiteli vesmír jedním kynem
byl spojen v jeho osobě s ním zase
tož pouze jeho věčné lásky činem.

K mým slovům obrať zrak! Ve plné kráse
ta přirozenost, v svazku s Bohem byla
tak dobrá, čistá, jak v stvoření čase.

Leč z ráje sama sebe vyhostila
od cesty pravdy a od života svého
se sama příliš záhy odvrátila.

Trest měříme-li kříže posvátného
dle těla podstaty, pak podle práva
tot' věru trest byl na očistu zlého,

Však žádná křivda nebyla tak žhavá,
na osobu, jež trest ten vytrpěla,
v níž také bytost, když se pozor dává.

Tak jediná věc různý čin měla;
ta smrt se Židům líbila i Bohu,
jí nebe otevřelo se, zem chvěla.

Ted' nesmí ti ve příkrém zdát se slohu
řeč, která dí, že spravedlivě mstěna
zde spravedlivá pomsta. Leč tvou vlohu

Zřím, kterak myšlénkami zapletena
jest v uzel, na kterého rozluštění
tvá mysl čeká snažně roztoužená.

Díš: ‚Co jsem slyšel, to je k pochopení,
proč ale Bůh ten způsob volil právě,
by vykoupil nás, to mi zřejmé není.‘

To, bratře, očím všech vždy bude tmavě
se míhat v taji všem, jimž nedozrála
ve ohni lásky duše plápolavě.

Leč k tomu, že jest snaha všechněch stálá
a zřídka poznána, chci tobě říci,
proč bylo nejlíp tak. Věř, neskonala

Dobrota boží, záště neznající,
plá bez ustání v jisker takých roji
nám věčné krásy jevíč čaroskvící.

Co bezprostředně dolů z ní se rojí,
jest bez konce, kam ona pečeť vtiská,
tam otisk věčně trvá v kráse svojí.

To všechno, co z ní bezprostředně tryská,
je volné též a nemůž' podléhati
všech věcí moci, jež ve nových blýská.

Jí blíže jsou, a víc jim látka platí,
neb svatý plamen, jež věc každá hostí,
zříš v nejpodobnějších jí nejvíc pláti.

Všech těchto věcí člověk ve hojnosti
požívá, pakli však jen jedna schází,
tu klesá s výše svojí důstojnosti.

Hřích pouze v pouta, v okovy ji hází,
ji nepodobnou tomu Dobru čině,
neb z jeho světla málo do ní vchází.

A neoctne se dřív v své ceny klíně,
až trestem spravedlivým v choutky smělé
vyplní prázdno, jež jde v stopách vině.

Když zhřešili jste v semeni svém, cele
ve lidstva celém pozbyli jste rodu
své důstojnosti, Ráje říše skvělé.

A dobře pozor dáš-li, najdeš shodu,
že návrat nebyl možný jinou drahou,
než projít jedním z těchto dvojích brodů:

Bud' musil Bůh se spravedlnosti vahou
ustoupit z lásky nebo ze své síly
tvor učinit mu zadost vlastní snahou.

Ve propast věčné rady kéž se chýlí
a upře oko tvé a v roztoužení
ať za mou řečí krok za krokem pílí!

Věz, člověk nikdy ve svém omezení,
by dosti učiniti neměl vlohu,
neb nemoh' *sestoupit* v svém pokoření,

Jak *povznesl* se vzdorem proti Bohu.
Toť příčina, že víc pomoci sobě
on nemohl, jak vyložit ti mohu.

Tak zbyly Bohu nyní cesty obě,
by život vrátil vám, jenž nepřestává,
a tou či dvěma k první ved' jej zdobě.

Leč dobrý skutek že se dražším stává,
čím o dobrotě srdce, jež ho koná,
zkad vychází, svědectví větší dává;

Tu všemu vtisknutá dobrota ona
všech užila cest, aby v první krásu
důstojnost lidská vešla bezúhonná.

K poslední noci od zlatého jasu,
jímž první den vzplál, z žádné nikdy strany
čin taký nestal se a v žádném času.

Sám dal se, štědřejší byl Svrchovaný,
když sílu dal vám, pozvednout se k zdaru,
než odpuštěním zhojit vaše rány.

Vše jiné nestačilo ztišit žáru
spravedlnosti, kdyby ve pokoře
Syn boží nesnížil se k těla tvaru.

Bych vysvětlila vše, co touhou hoře,
chceš zvědět, co nejasné ti bylo,
bys jako já zřel všady pravdy zoře.

Díš: ,Vzduch, zem, oheň, vidím vše, co slilo
se opět z nich a zřím, jak k zmaru v krátce
se chýlí, málo trvá toto dílo.

A věci ty jsou přece boží práce,
čímž je-li pravdou, co dřív ústa děla,
tož neměly by zhynout.' — Kde dlíš sladce,

Ta čistá říš i Andělů druž skvělá
jsou stvořeny, o těchto právem platí
dle bytostí jich, jak se jeví celá.

Však živly, jež jsi začal jmenovati,
a ony věci, které z nich se tkají,
ty ze stvořených sil vidíš povstávati.

Jeť látka stvořená, již v sobě mají,
jeť stvořená ta tvorná jejich síla
v těch hvězdách, které kol nich oblétají.

A z směsice, jež k tomu způsobilá,
hvězd svatých paprslek a pohyb budí,
všech zvířat a všech rostlin duši. Milá

Ta dobrota však dýchá v naší hrudi
proud života, jež plní láskou k sobě,
že po ní zpět se život stále trudí,

A tím též může jasným býti tobě
těl vzkříšení, když váží mysl smělá,
jak lidské tělo v oné vzniklo době,

Kdy prarodičů lidská vznikla těla.“ —

Zpěv osmý

Dost dlouho za to měl svět v bludu zkáze,
že Cypris krásná lásku pošetilou
rozsívá v kruhu třetím na své dráze;

A proto ctívali ji se vší silou
i obětmi i sliby, zpěvy chvály
dřív staří s myslí bludem zotročilou.

Pro Dionu, Cupida rovněž pláli,
v ní matku viděli a v něm pak syna,
jak před ní Didony klín sed' hošík malý.

Té jménem, s kterou zpěv ten započíná,
těž hvězdu zvali, jež se slunci dvoří,
před ním i za ním k tanci nejsouc líná.

Já necítil, jak spěl jsem k její zoři,
však v ní že jsem, má dosvědčila paní,
jak před mým zrakem větší krásou hoří.

A jako jiskry vidíš v ohně plání,
a jako v zpěvu rozeznáváš hlasy,
ten začíná, co druhý v doznívání:

Já v tomto světle viděl jiné jasy
prolétat v kruhu, ty míň a ty více,
dle toho, v Boha tvář jak patří asi.

Z chladného mraku větry foukající
ať zjevny neb ne, zdály by se líné
tém, jichž by postihnuly zřítelnice,

Jak řada božských světél k nám se šine,
svůj zastavujíc plesný rej, ze zdroje
jenž velkých Serafů se dolů řine.

A již nám nejbliž stáli, z těchto roje
jsem *Hosanna* tak hlasně slyšel zníti,
že, zas je slyšet, věčná touha moje.

A jednoho zřím blíže přistoupiti,
jenž takto mluvil: „Co chceš, řeknem rádi,
by duše tvá se mohla zveseliti.

Náš rej a let i s naší žízní pádí
v těch kruhu, nebes knížaty jež zvete,
a o nichž pěls již na světě v svém mládí:

Voi, che intendendo il terzo Ciel movete,
chcem k vůli tobě odpočinout chvíli,
tak v srdcích našich láska k tobě kvete.“

Co oči mé se plny úcty chýlí
ku paní mé, která mne ujistila
a dodala mi poklidu i síly,

Má tvář se ihned k světlu obrátila,
jež tolik slibovalo, ve pohnutí:
„Kdo pak jste, rcete,“ ústa promluvila.

Ó v silnějším jak zřím je zaplanutí
zde přede mnou, neb radost z mojí řeči
ples jeho množí a je k řeči nutí.

I začlo takto: „Kdyby svět mne větší
byl dobu choval, než se vskutku stalo,
moh' mnohému se uhnout nebezpečí.

Má rozkoš, kterou moje světlo vzplálo,
mne tají tobě a tak příliš halí,
jak zvíře, jež se do hedvábí vtkalo.

Moc, měl jsi proč, mně city tvoje přály,
kdybych déle žil, já lásky svojí
bych víc ti dal než list. Kde Rodan valí

Se levého kol břehu, kde s ním pojí
se po svém běhu ústíc Sorgia řeka,
zem ta budoucí byla říší mojí.

Roh Ausonie, moře ježž obléká,
kde Gaeta ční, Catona a Bari,
kde Tronto s Verdem v širé moře vtéká:

Skráň ozářil již vínek země starý,
již Dunaj na svém břehu obetkává
jda z Němec; štěstí kynuly mi zdary

Na Trinacrii, v dýmu jež je tmavá,
ve středu Pachyn a kde Pelor v moři
s Eurem každý v tuhý boj se dává.

Ne Typhonem, leč sirou, jež v ní hoří;
jí z Rudolfa a Karla dal bych krále,
byť špatná vláda, která vždycky tvoří

Zášť v národech, již podmaněni stále,
ryk vzpoury Palermem nerozpoutala,
jenž: *Umři! Umři!* volal nenadále.

Byť duše bratra toto předzvídala,
on Katalonské chudé hrabivosti
byl by se střežil, by jej nezdolala.

Neb potřeba je míti pozornosti,
by on neb jiný na loď vlády jeho
víc břemen nekladli, neb tam jich dosti.

Syn otců štědrých, ducha spořivého,
měl v životě svém takých míti sluhů,
jenž nedbali jen blaha měšce svého.“

„Můj pane, řeč tvá sladce jde mi k duhu,
že věřím, radost, kterou ve mně nítí,
že vidíš tam, kde dobro všeho druhu.

Tak zříš ji tam, jak já ji mohu zřítí,
tím sladší mi ta věc a tím víc drahá,
že ve patření na Boha ti svítí.

Tys zveselil mne, slovo tvé však sahá
v tlum pochyb mých, ó prosím, vysvětli mi,
proč sladké símě v hořký plod se vzmáhá?“

On: „Pravdu-li zviš o tom ústy mými,
pak otázkám ty obrátíš se tváří,
jak nyní k nim's obrácen zády svými.

To dobro, spokojením jež říš daří
i pohybem, v níž stoupáš, chce ať síly,
v těch velkých tělech prozřetelnost září;

Ne přírody jen předurčeny byly
v tom duchu, jenž jest sebou ve souzvuku
leč spolu by též v blahu působily.

Tím všecko, z toho co odlétá luku,
k předurčenému konci přímo spěje,
jak šíp jde k cíli. Řeči mojí zvuku

Ted' naslouchej! Neb nebes velké děje
by v toho opaku jen trosky byly,
ne díla, krása jichž se věčná skvěje;

Což nemožno, neb vlohy, jimiž pílí
v rej okruh hvězd, ty nemýlí se tady
a jejich prazdroj sotva též se mýlí.

Zříš v pravdy této výkladu snad vady?“
Já na to: — „Čeho potřebí, zřím zjevně,
v tom příroda že nemůž' pozbýt vlády. —“

On: — „Nehrál osud s člověkem by hněvně,
by nebyl občanem na této zemi? —“
Dím: — „Bez důkazů, ano, to vím pevně. —“

„A můž' jím být i kdyby s lidmi všemi
tam nebyl živ dle stavů rozmanitých?
Ne, pravdu děl-li mistr slovy těmi. —“

On dospěl až sem v důsledcích svých hbitých
a zavíral: „Tím rozmanitost v květu
všech činů vašich i jich zdrojů skrytých.

Tak Solon ten, ten Xerxes dán jest světu,
ten Melchisedek, a ten jiný zase,
jenž svého syna ztratil v bujném letu.

Sfér přirozené otáčení v kráse
na smrtelný vosk vtiská pečet' svoji,
však rozdíl v domech lhostejný jí zdá se.

Tím Esau v matky lůně se už dvojí
od Jakuba, Quirin je nízký v rodu,
že pověst s Martem jej co otcem pojí.

Co zplozeno, by všecko hrálo v shodu,
věř, s ploditeli, kdyby nevynikla
zde boží prozřetelnost nad přírodu.

Ted' pravda, již měls vzadu, vpřed ti vnikla,
však předavkem nechť tebe řeč má daří,
bys zvěděl, jak má duše tobě zvykla.

Když s přírodou se lidské štěstí sváří,
tu, jako símě vniklé v cizí půdu
se sama zvrhne a své dílo zmaří.

A kdyby svět dbal na tu sílu pudů,
jak příroda je dává, věř mi, cele
by plodil dobré lidi bez jha bludu.

Vy v kněžství toho nutíte, jenž směle
se mečem pásat chce dle pudu svého,
a krále uděláte z kazatele;

Čímž krok váš na scestí je bludu zlého.“ —

Zpěv devátý

Když, sličná Clemenzo, tvůj Karel vlídný
mne osvítil, jal se mi vyprávěti,
ký jeho rod klam očekává bídný,

Však pravil: „Mlč, nech čas ať dále letí,
víc říci nemohu, než: Škodě vaší
pláč spravedlivý přijde ve zápětí.“

Juž svaté světlo toto nazpět snáší
se do Slunce, které je plní celé,
jak v dobro, které každou touhu plaší.

Ó duše podvedené, zdivočelé,
to dobro necháváte a své čelo
jen ku marnostem obracíte směle!

V tom ejhle, světlo jiné hbitě spělo
mně naproti a v jeho zářném plání
jsem četl, že mně zalíbit se chtělo.

A jako dříve oči moje paní,
že tkvěly na mně, zjistily mi zase
svým souhlasem, bych pronesl svá přání.

„Kéž touhu mou bys v krátkém splnil čase,
ó duchu šťastný, důkaz dej mi záhy,
má myšlénka že v tvém se zhlíží jase! —“

A světlo neznámé, v němž zřel jsem tahy
z dna hloubky, v které zpívalo, hned ke mně
to dělo jak ten, kdo jest dobrem blahý:

„Ve oné části Italské zlé země,
jíž Rialto a Brenta hranicemi
a zdroje Piave, tam zvedá jemně

Se malý vršek, s něhož znána všemi
se vyřítila pochodeň kdys žhavá,
škod nadělala mnoho celé zemi.

Týž kořen zrodil ji i mne,“ dí smavá,
„Cunizza slula jsem, zde planu v zdobě,
neb této hvězdy přemohla mne sláva.

Svůj osud více nevyčítám sobě,
jej odpouštím si, nezříš bol v mé tváři,
což těžko chápe váš lid ve své mdlobě.

Ten drahokam, který tak luzně září
na našem nebi a mně nejbliž svítí,
má velkou slávu, která, než se zmaří,

Věk pětkrát se musí obnoviti;
viz, jak má člověk toužit vyniknouti,
by po prvním mu druhé vzešlo žití!

To necítí však lid ten na své pouti,
jejž Tagliamento s Adiží objímá,
jenž, byť i kárán, pramálo se rmoutí.

Však Padova zdroj zbahní, který jímá
kol Vicenzu, ta jistě přijde chvíle,
neb všecken národ tvrdošijně dřímá.

A kde se druží Cagnano a Sile,
tam hlavu, vládna v pýše, jeden zvedá,
že chytit jej, síť tká již lidská píle.

A věrolomnost kněze svého, běda,
opláče Feltro, tak po hříchu bažil,
že Malta horšímu víc místa nedá.

A vanu věru by se najít snažil,
kam Ferrarských krev stekla by jak splavem,
a zmdlel by, po uncích jenž by ji vážil.

Tu krev, již dobrý kněz ten rozdá právem,
že věrným zůstává své straně kleté
a dar ten půjde v souhlas s vaším mravem.

Jsou zrcadla tam, které Trůny zvete,
zkad kyne vstříc nám bůh, jenž všech je sudí,
čím správnost řečí těchto nahlédnete! —“

Tu zmlkla a domněnku ve mně budí
tím vířením, v něž vrátila se zpátky,
že jiné myšlenky jí vzplály v hrudi.

Mně druhý, známý již ples ráje sladký
vzplál v jasné záři náhle přede zrakem,
jak slunce zář když raní rubín hladký.

Lesk nahoře zde radosti jest znakem
jak úsměv na zemi, leč dole stíny
se zatemňují, duch když pokryt mrakem.

„Bůh vidí vše, ty jeho do hlubiny
se noříš, duchu blahý (já mu pravím),
že jasné jsou ti všechny jeho kyny.

Proč hlas tvůj, který souzvukem zní smavým
s tou písní zbožných světél, které šesti
se halí křídly jako kulík, žhavým

Cíl touhám nestaví mně svojí zvěstí?
Já nečekal bych na otázku tvoji,
bych pronik' tě, jak tobě dáno jesti. —“

„Dol největší, v kterém se voda rojí —“
— on začal hovor — „vyjma ono moře,
jež celou zem objímá paží svojí,

Ve sporných březích také na prostoře
se rozkládá vstříc slunci poledníkem,
že místo jest, jež zřel jsi na obzoře;

Na břehu tom jsem žil byv smrtelníkem
tož mezi Ebrem a Macrou, jež dělí
Toscanu od Janovy oka mžikem.

Týž východ a týž západ nached skvělý
má Buggéa, i rodiště mé, v kterém
kdys přístav zbarvil příval krve vřelý.

Zván Folko byl jsem ve zástupu sterém,
jenž znal mne kdys, a nebe toto cítí,
teď můj vliv, jak já jeho dřív tímž směrem.

Dceř Bela nevzplála tak láskou v žití,
což Sicheu i Kreuse látkou stonu,
než vlas mi ostříhán, ni v klamu síti

Kdys Fillis nepadla tak Demofonu,
ni Alcid, pro Jolu když cítil plání,
tak nemiloval prudce jak já onu.

Zde není lítost, zde jest usmívání,
ne nad vinou, s tou nemáme víc práci,
leč nad silou, jež v dobrý cíl vše sklání.

Zde v umění zrak udiven se ztrácí,
jež všecko takou láskou vyzdobilo,
čímž dolejší svět k vyššímu se vrací.

By ale přání tvé se vyplnilo,
jež vzniklo v tobě poutí v této sféře,
tu nutno, mnou by mluveno dál bylo.

Ty rád bys věděl, kdo asi se béře
v tom světle, které na blízku mi kmitá,
jak slunce svit se čistou vodou děře.

Věz, mír a jitro Rahabě zde svítá,
jeť v spolek náš zde vřaděná, jí z něho
na stupni nejvyšším plá pečeť vrytá.

Do nebe toho, světa pozemského
kde stín se hrotem končí, byla vzata
dřív chorovodem Krista vítězného.

Neb slušno jesti, aby záře zlatá
ji věncila kdes v nebi, pro lesk slávy,
jež získala nám dvojí ruka svatá.

Neb v svaté zemi dbala, kolem hlavy
by Josue nes' vavříin, žena ona
v té zemi, k níž jest papež nevšímavý.

Tvé město vystavené od démona,
jenž k Tvůrci svému obrátil se zády,
pro jehož závist v slzách duše stoná,

Květ kletý rodí a rozpíná všady,
jenž ovce s jehňaty v blud vede větší,
neb vlkem stal se pastýř plný zrady.

Tak Nový zákon, Otců svaté řeči,
vše opuštěno, pouze dekretály
se studují, jak jejich kraje svědčí.

Tím zabývá se papež s kardinály,
jich myšlení Nazaret málo jímá,
kam Gabrielu perutě se vzpjaly.

Leč Vatikán a jiné části Říma,
jež hřbitovem se staly, tam kde množství,
jež Petra sledovalo, nyní dřímá,

Ty zbaveny již budou cizoložství. —“

Zpěv desátý

S tou láskou, v níž mu od věčnosti rovna,
již oba dýší, k svému patříc Synu,
ta první Síla svatá, nevýslovná,

Vše stvořila, co v ducha tvého klínu,
co před zrakem se točí s takým ladem,
že nítí ples v nás při každém svém činu.

Čtenáři, k vyšším kruhům, které řadem
mně kynou, ať se tam tvé oko ztrácí,
kam protínání obou kruhů kladem.

Tam začni v mistra nahlédati práci,
jenž takou láskou pořád k ní se sklání,
že od ní ani zraku neodvrací.

Viz, odtamtud, jak šikmý kruh v svém plání
se odděluje, planety v němž svítí,
by pomoh' světu, jenž se po něm shání.

Viz jejich dráha jak se šikmá řtí;
tak nebýt, síla mnohá zahálela
a schopnost mnohá musila by mřítí.

Od cesty přímé by se ukláněla
míň nebo více, nahoře neb dole,
by světa soustava chyb dosti měla.

Ted', čtenáři, již zůstaň při svém stole,
přemýšlej o tom, co zde dáno tobě,
ples chceš-li mít, než umdlíš ve zápole.

Já častoval tě, sám jez; v této době
mou péči všecku látka vyžaduje,
jež za písaře zvolila mne sobě.

Největší služka přírody, jež snuje
vesmíru žiti mocí nebes síly,
a jejíž světlo čas nám rozměňuje,

Se točila s tou částí, o níž byly
dřív řeči mé a spěla ve spirále,
v níž zjevuje se dřív nám v každé chvíli.

Já s ní jsem byl, že stupuji však stále,
jsem nevěděl, tak člověk, že v něm klíčí
myšlenka první, neví nenadále.

Dík za to dlužen byl jsem Beatrici,
že v čase krátkém, jemuž míry není,
mne z dobra ještě ku lepšímu cvičí.

Ó v jakém samo černém ozáření
vše plálo v slunci, kam jsem vstoupil právě,
ne barvou, pouze v světla rozproudění!

Cvik, rozum umění bych namáhavě
zde spojil, k vyřčení to nedostačí,
leč lze to věřit a zřít přát si žhavě.

A příliš nízko obraznost nám kráčí,
div není věru, pomníš-li té výše;
nad slunce nevník' kdo se v prachu vláčí.

Zde čtvrté služebnictvo nebes říše,
jež velký Otec sytí ve stálosti,
čím dokazuje, jak plodí a dýše.

A Beatrice: „Dík, dík v uctivosti
vzdej slunci Andělů, jež k smyslnému
tě zvedlo slunci svojí ve milosti!“

Hrud' lidská sotva citu pobožnému
tak otevřela se a s takým chvatem,
s vším díkem vzdát se chtějíc Bohu svému,

Jak při těch slovech v srdci mocně vzňatém
se v Boha vnořila má láska celá
i Bici zapomněvši v citu svatém!

Však právě v tom své zalíbení měla
a sladká usměvavost jejích očí
mou mysl k různým věcem obracela.

Já živá světla viděl, jak se točí;
my střed, korunou ona byla v jasu,
zpěv sladší měla než lesk oko zočí.

Dceř Latony tak v mlh a v páry času
na nebi vídáváme opásanou,
že mlha drží stužky toho pasu.

Ve dvoře nebes četné plesy planou
(jdu odtamtud) tak vzácné lesky všemi,
že odnášet je, věcí neslýchanou.

Zpěv světél těch skvost byl by mezi těmi,
kdo nemáš ale křídla ku povzletu,
ty čekej, ať zvěst podá tobě němý.

Tak pějíce ta slunce v žhavém vznětu,
jak hvězdy, jež jsou blízké pevných pólů,
kol nás ve trojím zakroužila letu.

Mně zdály se jak tanečnice v kolu,
jež nepustí se, ale chvíli v stoje
se pídí nové hudby po hlaholu.

A jedno světlo dělo z jejich roje:
— „Když milosti svit, na němž láska pravá
se nítí v lásce, množíc síly svoje,

Tak v tobě zrcadlit se neustává,
že vede tebe na ty schody výše,
po kterých návrat nemožným se stává:

Kdo vína ze své nepřál by ti číše,
pro žízeň tvou ten byl by bez volnosti,
jak tok, jenž spád by neměl v mořské říše.

Chceš květy znát, jež tento věnec hostí,
jenž s láskou na krásnou se paní dívá,
jež k povzletu ti vdechla síly dosti?

Já z beránek byl stáda, kterým kývá
ku pravé cestě Dominik, kde v blahu
lze dlít, když cesta nezláká tě křivá.

Ten po pravici, bych tvou skočil snahu,
můj učitel a bratr Albert svatý,
já Tomáš Akvinský jsem. Tuto dráhu

Dále následuj, druhé poznat jsi-li jatý,
nechť oči tvé dle slov mých v kruhu hrají,
jenž tvoří tento věnec blahovzňatý.

Ty druhé lesky z Graciana plají,
jenž usmívá se; povznes' oba soudy
tak, radost že to způsobilo v Ráji.

Jenž zdobí dále toho kruhu oudy,
jeť onen Petr, jenž podoben vdově,
dal Církvi poklad svůj. Dál světla proudy

Zde páté světlo plá a stále nově
tak láskou dýše, že lační svět celý
tam dole po nějakém o něm slově.

V něm světlo moudrosti, v něm skvělý
věd složen poklad, k jehož ovládní
se nevznes' druhý, pravda pravdou je-li.

A dále vidíš oné svíce plání,
jež v těla poutech vnikla nejhlouběji
v andělů bytost a jich povolání.

Dál v malé hvězdičce se tahy smějí
obhájce křesťanství, a z jeho díla
pak čerpal Augustin; když dále spějí

Tvé oči ducha za světly (jež ctíla
má ústa chválou), zastaví se záhy,
po osmém žízeň již tě uchvátila.

Tam, zříc vše dobro, pije rajské vláhy
zdroj duše, světa klam a světa bludy
jež zjeví tomu, čím jdou za ní snahy.

Ve Cieldauro leží těla údy,
z nichž vyhnána, a z vyhnanství a bědy
sem přišla mírem skojit světské trudy.

Dál plamenný dech Isidora, Bedy,
dál Richarda též, který v kontemplaci
hloub nežli člověk pohroužil své hledy.

Ten, od něhož tvůj zrak se ke mně vrací,
je světlo ducha, jemuž, smrt že váhá,
se zdálo v těžké myšlénkové práci.

Tot' Sigiera hvězda věčně blahá,
čet' v ,slaměné ulici', pravda mnohá
jež závist budí, jím zaplála nahá. —“

Jak orloj v chvíli volá nás, kdy Boha
se vzbouzí nevěsta, k ženichu pěje,
by miloval ji, spěchá její noha;

Část jednu táhna, druhou poháněje,
a bim bam takou sladkou notou buší,
že srdcem v mír zladěným láska chvěje;

Tak viděl jsem to slavné kolo duší
se točit; v sboru zní jich hymna smavá,
s tou sladkostí, kterou jen srdce tuší,

Tam pocítí, kde radost nepřestává.

Zpěv jedenáctý

Ó péče šílená smrtelných lidí,
jak bludné jsou tvé všechny sylogismy,
jenž křídel твоjích povzlet dolů řídí!

Ten loví práva a ten aforismy,
na kněžství onen všecku skládá péči,
ten násilím na vládu i sofismy;

Ten snahou po loupení jiné předčí,
ten úřadů, ten zahálky se chytá,
ten umdlévá zas v smyslnosti léčí:

Co, toho všeho zbavenému svítá
po boku Beatrice blaho ráje,
jenž přeslavně mne na mé pouti vítá;

Co každý plamen kolem polétaje
se na bod kruhu, odkud vyšel, vrátil,
tam tkvěl, jak na svícnu když svíce plaje;

Ze středu světla hlas mé ucho schvátil,
ze světla, jež mluvilo se mnou dříve
ve úsměvu, jež vzácnější jas zlatil:

— „Jak zažít mám své světlo lásky živé
tím, v světlo věčné že zřím bez ustání,
v něm každý vzruch znám tvojí myslí snivé.

Ty pochybuješ a ty chováš přání,
bych vyslovil se obšírně a zcela,
by jasnější tvé bylo pojmání.

Kde v *blahu dlít lze*, když má ústa děla,
i tam kde pravila *se nevznes žádný*;
Zde rozdíl by duše dbáti měla.

Ta prozřetelnost, která v souzvuk ladný
svět s radou řídí, již, než pochopiti
spíš zblouditi můž' každý rozum chladný,

By k miláčku nevěsta mohla jíti,
jenž snoubil se jí křiče krví svojí,
tak ráčila to moudře upravit.

By věrná jemu byla, za stráž dvojí
dvě ku ochraně Knížata jí dala,
již vedou ji a po stranách jí stojí.

Jak v serafu tak v jednom láska plála,
a moudrost druhého na vaší zemi
se odlesk jasu cherubínů zdála.

O jednom povím, neb oběma těmi
zní chvály zvěst, když o jednom řeč zvoní,
cíl jeden měli svými skutky všemi.

Kde Tupino, kde potok vlny roní
z té hory, Ubaldo již zvolil sobě,
svah úrodný se s vrchu dolů kloní,

Zkad z Portasole cítí v každé době
Perugia chlad i vedro, za níž kvílí
Nocera s Gualdo ve jha těžké mdlobě.

A z toho svahu, kde se nejmíň chýlí,
tam slunce vzešlo světu užaslému,
jak ono nad Gangem, jež vznést se pílí.

Čí řeč když přijde k tomu místu ctnému,
Ascesi neříkej, to děl bys málo,
spíš Východ říkati se sluší jemu.

Nad východem svým málo ještě stálo
a již začala země cítit vskutku,
co z jeho síly útěchy jí plálo.

Mlád, s otcem vlastním on se pustil v půtku,
tož k vůli ženě, kteréž každý dvěře
jak samé smrti uzavírá v smutku.

Před soudním dvorem, hle, ji za svou béře
et coram patre dí: ‚Hle moje žena!‘
Jí stále chová větší ve důvěře.

Ta jedenáct set roků zavržená
tak žila po prvního chotě ztrátě,
bez nápadníků, sirá, opuštěná.

Co pomohlo, že u Amykla v chatě
ji viděl klidnou nehnouti se z místa
ten, před nímž svět se třás’? Rci, ku odplatě

Zda stálost pomohla jí, láska čistá,
že Mar'je, když zůstala dole státi,
se ona vznesla na kříž vedle Krista?

Bych jasněji moh' tobě zprávu dáti,
František s Chudobou jsou milující
v mé dlouhé řeči. Takou láskou jati

Tak svorně žili s usměvavou lící,
s tak jasným zrakem, že myšlénka svatá
tím vzbudila se v mnohé mysli snící,

Že Bernard ctihodný juž první chvátá,
se zouvá za tím velkým mírem v běhu,
a míní, že se zpozdí. Nepojatá

Ty dobrá, plodná, velká beze břehů!
Hle se Sylvestrem Egid spějí bosí
za ženichem pro nevěsty té něhu!

A mistr ten a otec jde a prosí,
se ženou svou a svými se soudruhy,
a všichni provaz pokory již nosí.

V své zbabělost je neschválila kruhy,
že Petra Bernardona on byl synem,
ni zhrdání že útok zkusil tuhý.

Před Inocencem ve svém nehostinném
on trval úmyslu, až řádu svému
on první pečeť vymoh jeho kynem.

Když chudičký lid vzrost', jda v stopách jemu,
kterého život divuplný pěti
by slušelo víc sboru nebeskému,

Tu svaté jeho tužbě ve zápětí
duch věčný druhou korunu mu klade
na skráně a jej Honoriem svěťí;

Po mučednictví v touze věčně mladé
před sultanem pak pyšným kázal Krista
i apoštolů, jenž šli za ním všade;

A stěží tvrdý lid ten že se chystá
ku pravé víře, práce že tu marná,
italské setby žeň jej láká jistá.

Na tvrdé skále mezi břehy Arna
a Tibery vzal slední zpečetění,
dva roky nesl znamení ta žárná,

Když tomu ale přišlo zalíbení,
jenž zvolil jej, ku odměně ho zvatí,
již zasloužilo jeho pokoření:

Svým bratrům spěchal za dědictví dáti
svou ženu nejdražší, jim přikazuje,
ji s věrností vždy stejnou milovati.

Z jejího klína výše vystupuje
chtěl duši vznešenou v říš svoji vznésti,
mar jiných zdobu sobě zakazuje.

Ted' pomysli, kdo ten byl, jenž měl štěstí
být jeho druhem a člun Petra boží
na širém moři pravým směrem vésti.

Tot' patriarcha náš byl, zříš, kdo složí
svou víru v něj a jde za jeho slovy,
jist bude, že nakládá dobré zboží.

Leč stádo jeho týrá ted' chtíč nový
po nové stravě a tak rozptýliti
se musilo, za jinými spět lovy.

A čím se více v bludné drahy řítí
a od pastýře vzdaluje se prudce,
věř, mléka míň lze z něho nadojiti.

Jsou jedni, mistra již chytají ruce,
škod bojí se, leč těch jest věru málo,
jim málo sukna stačí na kapuce.

To zřejmé dosti když se tobě zdálo,
a pozorné tvé bylo naslouchání,
by, co jsem pravil, před tebou vše stálo,

Tu z části uzříš splněné své přání,
strom poznáš, jež ted' tříští zloba divá,
těž poznáš pravdu toho pokárání:

Blah žije, cesta jež nezláká křivá. —“

Zpěv dvanáctý

Jak dopověděl poslední svá slova,
ten plamen požehnaný, v rozhoupání
to mlýnské kolo začlo vír svůj znova.

A celou dráhu neopsalo ani,
juž jiné ve svůj kruh je náhle vpletlo
a obou ruch i zpěvy v proplítání.

A pění sladkých fléten v sluch nám slétlo,
zpěv Mus i Siren našich před ním bledne,
jež světlem prvním odražené světlo.

Jak nad průhledný oblak stejně zvedne
se oblouků dvě v stejných barev kráse,
na služebnici svou když Juno vzhlédne,

Že vnitřní kruh z vnějšího pozvedá se,
jak hovor krásky té, ve lásky žáru
jež mřela, jako páry v slunka jase,

I říká lid, když zří tu zářnou páru,
tu smlouvu Boha s Noem v mysli maje,
že potopou svět nepropadne zmaru:

Tak rovněž z těchto věčných růží Ráje
dva věnce kolem nás tu v kruhu spěly,
a vnitřní s vnějším v jeden souzvuk hraje.

Jak tento tanec a ples jiný celý
a sladký zpěv a záře náhlý příval,
rej světél družný, veselý a skvělý

V ráz vůlí volnou stál a odpočíval,
jak oči, které dle libosti svojí
hned otevřem i zavřeme. Hlas zpíval

Ve nových světél čaruplném roji
a rychle v sobě, jako k hvězdě jehla
mne k místu obrátil, kde právě stojí.

Děl: — „Láska krásu ve mně rozežehla,
o jiném hovořit mi rozkaz dává,
když chvála mého vůdce v sluch mi lehla.

Kde o jednom, zni o druhém též zpráva,
neb jako stáli boje ve plameni,
plá obou stejně nebem spolu sláva.

Voj Krista, jehož nové vyzbrojení
tak mnoho stálo, kráčel za praporem
jen v skrovném počtu, líně, v strachu chvění,

Když Král, jenž věčně vládne každým tvorem,
jen z milosti, ne jeho pro zásluhu,
se v tísní té smiloval nad svým sborem.

Své nevěště, jak známo, přispěl druhů
dvou pomocí, jichž činy na jichž slova
lid zbloudilý se vrátil; v onom luhu,

Kde zefír sladký rodí se vždy znova
a po Evropě listí otevírá,
jímž vzplane jí zas zeleň smaragdová,

Nedaleko, vln příboj břeh kde svírá,
za kterým slunce unavené poutí
se tají každému, že tma je čirá:

Tam blahou Calarogu zříš se pnouti,
jež pod ochranou velkého je štítu,
v němž vítězit lva zříš i podlehnouti.

Zde víry milenec tak jemný v citu,
zde narodil se atleta ten svatý,
k svým dobrotiv, leč k vrahům bez soucitu;

A sotva stvořen, jeho duch byl jatý
a naplněný takou živou ctností,
že v matky klínu byl již věštbou vzňatý.

U zřídla svatého když s pobožností
byl svazek jeho s vírou uzavřený,
jenž oboum stejně velké blaho hostí,

Tu kmotra, jíž byl v náruč položený,
plod divuhodný ve svém snění zřela,
jím s řádem jeho na svět přinešený.

A jeho cena aby ve všem zněla,
duch s nebe pohnul se, jej kázal zváti
jen toho jménem, jemuž patřil zcela.

A Dominik jej začli jmenovati;
jak o rolníku hovořím, jež *Kristus*
v sad svůj na pomoc ráčil povolati.

Ont' pravý posel, soudruh, jež měl *Kristus*;
neb láskou první, co v něm zjevně vzplálo,
dal první radě v obět', již dal *Kristus*.

A jeho chůvě to se často stalo,
jej němého na zemi zřela bdíti,
jak: ‚*Proto přišel jsem,*‘ mu v oku plálo.

Slul Felix právem ten, jenž dal mu žití,
a matka Johanna též právem slula,
když s překladem lze běžným souhlasiti.

Ne jako nyní mysl jeho snula
se v Taddea a v Ostijského dráze,
leč láskou k pravé maně zaplanula.

Tak záhy učeností proslul blaze,
i obcházeti začal po vinici,
jež hyne, umdlévá-li vinař v snaze.

A potom vymoh' sobě na stolici,
jež s ctnými dřív si vedla šetrněji,
(ne v křivdě ona — leč ji spravující),

Ne dispens dvou a tří, za šest jenž znějí,
ne první tučné místo uprázdňené,
non decimas, que sunt pauperum Dei,

Leč dovolení dávno vytoužené,
v boj s bludným světem jíti pro to símě,
z kad dvacet čtyry květů kol se klene.

Pak s dovolením, které získal v Římě,
v světě hnul se s učeností svou a vznětem,
jak ručeť, z hloubky jenž vln čerpá břímě.

A na tom místě utkal svojím letem
houšť keřů kacířských, kde se vši síly
mu vzdorovaly a dál spěchal světem.

A mnoho potoků se z něho chýlí
jež zavlažují teď katolické sady,
čím keře jejich víc se osvěžily.

V něm první kolo zříš-li vozu tady,
z kterého církev svatá sebe brání,
zříc vítězně v občanských sporů svády;

Tož výtečnost druhého bez váhání
sám uznat musíš, o němž chvály píseň
zde Tomášovo pělo rozmlouvání.

Leč kolej opuštěna, v prachu tíseň
jež obvodem hořejším kola jela,
kde vinný kámen dřív byl, tam je plíseň.

A čeled' jeho, jež chvátala smělá
za stopou mistra, zvrátila se z dráhy
a místo napřed nazpět kroky dělá,

A na žních věru poznáte to záhy,
až bude koukol stýskati si všude,
že před ním stodol zavřeny jsou práhy.

Dím ovšem, listy naší knihy chudé
kdo převrací, přec najde sem tam strany,
kde *jsem, jak býval jsem*, napsáno bude.

Ne z Casale ni z Aquasparty brány
však budou, neb ti vzdalují se řádu,
řád oněmi jest přísně vykládaný.

Bonaventury z Bagnoregio hradu
jsem žití, který vždycky v duši svoji
klad' úřad napřed, světské péče vzadu.

Zde Illuminato s Augustinem stojí,
již první s provazem, o noze holé
se Boha stali druhy v jeho voji.

A s nimi Hugo, Mangiador v tom kole,
A Petr španělský, jenž slavně kmitá
svých dvanácti knih součinnosti dole

A Nathan prorok a metropolita
Chrysostomus i Anselm, Donat, který
sved' v prvním umění, že tolik svítá.

Zde Raban, u mne v oblouku té sféry
zříš Joachima z Calabrie pláti,
jenž věštbou trhal budoucna háv šerý.

A bohatýra toho opěvati
jsem pohnut byl Tomáše láskou vřelou,
a skromnou řečí chválu jemu vzdáti,

Jsem puzen byl i s družinou svou celou. —“

Zpěv třináctý

Ted' představ si, kdo toužíš pochopiti,
co viděl jsem tu, a při řeči mojí
jak pevná skála hled' to v mysli míti.

Hvězd patnáct, jež se různě nebem pojí,
mu dodávají takový lesk svěží,
že hustý vzduch proniknou září svojí;

Vůz představ si, jenž v klínu nebes leží,
ať den, ať noc tam svojí září leje,
a nezmizí, voj ať si kam chce běží;

Necht' rohu ústí před tebou se skvěje,
jenž začíná, kde osa končí v kolu,
kol které první sféra v rej svůj spěje;

V dvě koruny si všechny představ spolu
a jaké Minosa dceř učinila,
když smrti dech již ucítla v bolu;

Zář obou v sobě aby zasvítla
a obě tak se kolem otáčely,
vpřed jedna, druhá v sled by zabočila,

Pak budeš stín as míti pouze ztmělý,
pravého zhvězdění druhého víru,
jímž kol bodu, kde stál jsem, nyní spěly.

Ta rychlost našich představ předčí míru,
jak nejprudšího nebe otáčení
spád Chiany, která se plíží v míru.

Na místo Baccha neb Paeana pění
tří Osob božská přirozenost zněla,
a v jedné z tří jest s lidskou ve spojení.

Juž míra tance, zpěvu došla zcela
a k nám se svatá obrátila světla,
od péče k péči šťastná pouť jich spěla.

Jich mlčení (je svorná zář v rej pletla)
to světlo přerušilo, jehož zvěstí
řeč o chudšasu božím ke mně slétla:

— „Slyš, jeden snop když vymlácený jesti
a zrní čisté v sýpce, láska svatá
hned jiný mlátit nutí v moje štěstí.

Mníš, v prsa, z kterých kost ta byla vzata,
jež zázrakem se stala krásnou ženou,
pro jejíž chuť svět stihla taká ztráta,

A rovněž v hruď tak kopím probodenou,
že hříchů všech je miska vyrovnána
před tím i potom vinou usmířenou.

Že světla byla taká spousta hnána,
co lidské přírodě snést dovoleno,
tou Silou, již jim žití schopnost dána:

Tož divíš se, co výš mnou pověděno,
když děl jsem, druhého že nemá sobě
to dobro v pátém světle uzavřeno.

Ted' oči otevři, co pravím tobě,
a uzříš, jako kruh se k středu hodí,
má řeč a tvou vírou že jsou v shodě obě,

Co neumře i co se pro smrt rodí,
jak odlesk idey té zříš se chvěti,
již pouze z lásky nebeský Pán plodí.

Neb živé Světlo, ze Světla jež letí,
se od něho, věř, oddělí tak málo
jak Láska, která v svazku tom je třetí.

Své paprsky svou dobrotou jen spjalo
jak ve zrcadlech v nebi devaterém,
ač věčně v sobě jedno pozůstalo.

A klesá takto zvolna k stupni, v kterém
až ku posledním schopnostem se žene,
a nahodilé tvoří tímto směrem;

Zvu takto všechny věci narozené,
jež nebe kroužíc volá ku životu,
ať semenem již nebo bez semene.

Vosk jich a kdo jej taví na hodnotu
se stejnou neváží, tož pozaskvívá
se víc neb míň duch tvůrčí skrze hmotu,

Na stromu téhož druhu rovněž bývá
žeň různá lepších a hned horších plodů,
z vás různé vlohy proto každý mívá.

By vosk vždy ku pravému dospěl bodu
a nebe působilo v plné síle:
lesk pečetě by vynik'. Na přírodu

Však pohled', pozadu jest ve svém díle,
jak umělec, jenž umění jest znalý,
však chvěním rukou mařena jest píle.

Jen tam, kde pečetil žár Lásky stálý,
kde jasně zřela Síla svrchovaná,
jen tam povstati můž' tvar dokonalý.

Tak zemi kdysi hodnost byla dána,
všech organismů živých vrchol nésti,
tak těhotnou se rovněž stala Panna.

Že musím přisvědčiti tvojí zvěsti;
že nedospěla, nikdy nedospěje,
jak v těchto dvou příroda v také štěstí.

Což jestli řeč má zastavit se přeje,
Tož kterak onen neměl rovna sobě?
již slyším, otázkou tvůj ret se chvěje.

Co temné, abys poznal v této době,
tož pomni, kdo byl, co jej hnalo chtíti,
když řeklo se mu: ‚Pros a bude tobě!‘

Tak nemluvil jsem, že bys nemoh' zříti,
že králem byl, jenž pouze moudrost žádal,
by lidu mohl dobrým králem býti;

Ne kolik motorů je v nebi, bádal,
ne *necesse* zda bude, když *necesse*
se s nahodilým spojí, zvědět hádal.

Non si est dare primum motum esse,
neb, trojúhelník zdali v polokruhu
a bez pravého úhlu opíše se.

To uvážíš-li, co mu na zásluhu
já kladu, poznáš, jaká moudrost krále
v něm byla, na tuto já mířím, druhu;

Se *nevznes'*, uvaž jasným okem dále,
pak pochopíš, že králům to jen platí,
jichž velký počet, ale dobrých v mále.

S tím rozdílem chtěj moje slova bráti,
v tom můžeš potom celou vírou svojí
o Adamu i Kristu vytrvati.

To olovem ať nohu tíží tvoji,
ať jako unavená zvolna kráčí,
mdlá k ano i k ne, než to jasno stojí.

Neb nejhloběji blázen ten se vláčí,
jenž ne i ano bez rozdílu říká,
ať spor se o to neb o jiné stáčí.

Neb mínění, jež ukvapeně vzniká,
se velmi často k chybné straně kloní
a vášeň rozvahu pak sebou smyká.

Hůř nežli s prázdňem, nebo blud jej cloní,
ni jak by vyjel, nevrací se, smělý
kdo bez umění po pravdě se honí.

Svět zřejmý příklad dává tobě skvělý:
tak Parmenides, Brissus, Meliss, mnozí,
jenž vyšli, kam však, dobře nevěděli.

Tak Sabell, Arius a přeubozí,
již jako meče ostré Písmu byli,
že zkroutili tvář jasnou mu, až hrozí.

Kéž soud svůj lidé vždy by rozmyslili
a nesoudili jak ten, žeň co měří
dřív, nežli klasy k uzrání se chýlí.

Já hloh jsem viděl ve zimních dnů šeři,
stál plný trnů, ztuhlý byl, pln sněhu,
a potom přec měl růži na svém keři;

A koráb zřel jsem velký v rychlém běhu,
jak mořem letěl směrem svojí dráhy
a zhynul, než vjel v přístav blíže břehu.

Pan Martin s paní Bertou bez rozvahy,
když vidí krásť neb na modlení dáti,
ať nemní, že zří v soudů božích váhy;

Ten může padnout, a ten může vstáti. —“

Zpěv čtrnáctý

Od středu v kraj, od kraje v střed se voda
ve oblé váze vždycky rozvlňuje,
když zvenčí se neb z nitra náraz podá.

To náhle v mysl moji sestupuje,
co pravím, Tomášovo slavné žití
co zatím zprávu svoji zakončuje.

Tož k vůli podobnosti, jež tu svítí
v tom, co děl on, co děla Beatrice,
jež po něm takto začla hovořiti:

— „Ač neřek' to, ni myslil, jeho chtíče
jej vedou k tomu, potřebou mu jesti,
se uchopiti jiné pravdy klíče.

Rci jemu, světlo, ve kterém zří kvěsti
zde bytost vaši, zda potrvá s vámi
a bude se tak do věčnosti nésti;

A zůstane-li, časů proměnami
co bude, až vy stanete se těly?
Zda neoslní zrak vám?“ Jako sami

V ráz pudem plesu vyššího v rej smělý
se rozháraní pustí tanečníci
a ve smíchu zpěv začnou převeselý:

Tak svaté kruhy, novou radost v líci,
po zbožné řeči nové začly řady,
rej veselý a píseň jásající.

Kdo naříká si, že zmíráme tady,
tam bychom žili, věru nepoznává
té věčné rosy osvěživé chlady.

Ten Jeden, Dva, Tři, žít jenž neustává,
a vždycky vládne v Jednom, Dvou, Třech stále,
neobjatý, ač vesmír obetkává,

Byl třikrát chválen duchů ve chorále
a s takým vděkem, s takou melodií,
jež každé zásluze by byla k chvále.

Z těch, v nejzářnějším světle co tu žijí,
hlas skromný z menšího jsem slyšel kruhu
jak Anděl asi mluvil ku Marii:

— „Jak dlouho bude trvat v rajském luhu
ples čarovný, tak láska naše živá
se bude v takou šatit zářnou duhu;

Lesk její z lásky záře sílu mívá
a láska z patření, to rozmáhá se,
co milosti v mohutnost lidskou splývá.

Až slavně v svatém octneme se mase,
pak naše osoba je na se vloží,
se zastkví, ježto celá, v plné kráse.

Dar největšího Dobra se v nás zmnoží,
ač bez zásluhy máme je, mním světlo;
jím schopni jsme pak patřit v světlo boží.

Tím naše patření do hloubi zkvetlo,
tím vzrůstá žár, který se na něm nítí,
tím vzrůstá světlo, které s něho slétlo.

A jako uhel, plamenem jenž svítí,
svým živým leskem plamen převyšuje,
že v plamenech lze zřetelně jej zřítí:

Neméně paprsk, zde jenž vytryskuje,
též převýšený bude těla leskem,
jež nyní země stále zahaluje.

A nebudeme znaveni tím bleskem,
neb silní budou ústrojové těla,
snést všecken ples, nic nebude nám steskem. —“

A v obou sborech svorná píseň děla
jak na kyn jeden takým hlasem *Amen*,
po mrtvém těle touha že v něm zněla.

Ne pro sebe trysk' tento něhy pramen,
leč otcům, matkám a všem drahým dříve,
než byli změněni v ten věčný plamen.

A dokola hle, v záři stejně živé
lesk nový povstal nad leskem, jenž planul,
jak obzor, když se jasní v tiši snivé.

Když soumrak večerní ku zemi skanul,
jak nové hvězdy náhle vystupují,
zrak neví, zda jej přelud neovanul:

Tak nové bytosti se vynořují
a kol dvou kruhů jako do třetice
ve nový kruh se točí a v něm plují.

Svatého Ducha pravá blýskavice
jak náhle před můj zrak jsi předstoupila
tak zářná, snést nemoh' jsem tě více!

Leč Beatrice se mi objevila
tak smavá, krásná, že, jak v jiné tady,
má paměť rovněž tomu nestačila.

Jí oči moje nabyly zas vlády
se pozvednout a ku vyššímu blahu
sám vznešen s paní svou jsem z té byl řady.

Já cítil, na vyšší že stoup' jsem dráhu,
neb jasněj' hvězda ta se usmívala
a rudším světlem než na zemském práhu.

A s celým srdcem, řečí, která jala
všech srdce stejně, Bohu dík jsem vzdával
za novou milost, jež se na mně stala.

Z mých ňader ještě plamenů těch nával
se nevyrojil a já v duši cítil,
jak libým se a šťastným dar ten stával.

Neb velký lesk a rudý požár svítil
a plála světla a paprsky dvojí:
„Jak Helie je zdobíš!“ žas mne chytil.

Jak z menších, větších světel stkána rojí
se mléčná dráha jdouc od pólu k pólu
a mudrcům tak velkou starost strojí —

Tak v hloubi Marta vše ty svity spolu
se pojily to svaté na znamení,
jež tvoří kvadranty ve jednom kolu.

Tu paměť má se vzpíná nad umění,
neb na tom kříži tak plál světlý KRISTUS,
že obraz vhodný možno najít není.

Leč kdo svůj vezme kříž a jde, kam KRISTUS,
ten omluví rád, co zamlčím právě,
až v oné záři zjeví se mu KRISTUS.

Od ruky k ruce, od paty až k hlavě
se světla míhala, jak přecházela
a srážela se, vytryskla vždy žhavě.

Tak zvolna, rychle, částečně a zcela
vždy v změně tvaru krátce aneb dlouze
se prachu čára nad tvým zrakem chvěla

Se pohybujíc v světla zlaté prouze,
jíž proudí stín, ježž ku úkrytu svému
si chytře člověk zřídil. A jak pouze

Jen sladký hlahol sluchu vzdálenému,
jenž jednotlivé tony nerozliší,
zní ve souzvuku harf a houslí: V sněmu

Těch světél, která plála v této říši,
jsem slyšel píseň, s kříže slavně zněla,
můj duch byl zpit, ač beze slov ji slyší.

Za předmět jistě velkou chválu měla,
neb „*Vstaň a vítěz!*“ rozeznal jsem chvíli,
jak ten, kdo slyší, nechápe však zcela,

I byl jsem tady takou láskou zpilý,
že nenašel jsem věcí, v pouta sladčí
jež byly by mne takto uvěznily!

Mé slovo příliš daleko snad kráčí,
když kladu níže ples těch svatých očí,
jichž pohled jeden vší mé touze stačí,

Kdo ale chápe, čím výš noha kráčí,
tím síly víc pečetě krásy mají
a zrak můj pozděj' ku oněm se stáčí;

Ten omluví mne, proč se tady kaji,
neb uvidí, má slova byla pravá,
zde svatý ples nemusí mlknout v taji,

Neb čím výš stoupá, tím se čistší stává.

Zpěv patnáctý

Ta dobrotivá vůle, v které kmitá
vždy láska, pravým která směrem dýše,
jak žádostivost jest v zlé vůli skrytá,

Té sladké lýře káže doznět tiše
a svatým strunám velí spočinouti,
jež ladí, spouští ruka s nebes říše.

Ctné prosby jak by mohly přeslechnouti
ty bytosti, jež, by mi daly síly
k mé prosbě, rázem zmlkly další poutí?

Ba sluší, by v bol věčný sláni byli,
kdož z lásky k věci, jež trvá čas malý,
se věčné oné lásky oloupili.

Jak nocí tichou, jasnou náhle z dáli
žeh rozlévá se jako ve plameni,
že dráždí oči, které klidně stály;

Jak hvězda by to, která místo mění,
ač na místě, kde světlo ono zkvětlo,
nic neschází; a na dlouho to není:

Tak s pravé ruky hvězdné sjelo světlo
a tím zhvězděním kříže zářným v skvělém
se hnalo letu, až mu do noh slétlo.

Od pentle drahokam ten v letu smělém
se nerozloučil, křížem běžel dolů,
jak plamen by se míhal za úbělem.

Stín Anchisa tak stanul ve plápolu,
největší naše má-li víru Musa,
když syna objal v Elysia dolu.

*„O sanguis meus, o super infusa
Gratia Dei, sicut tibi, cui
bis unquam coeli janua reclusa?“*

Tak ono světlo, které pozoruji;
pak obrátil jsem obličej k své paní,
leč trnu všady, kam se zraky snují.

Neb v jejích očích také usmívání,
že mnil jsem, milosti i Ráje cíle
že dosáh' zrak můj, v její když se sklání.

Dál, sluchu jako zraku zvěsti milé
duch ku svým prvním slovům jal se bájit,
jež pochopiti nebylo v mé síle.

Ne, sám že něco chtěl by mi snad tajit,
leč z nutnosti neb jeho pomýšlení
za lidskou mezí směr si mohlo najít.

Leč lásky horoucí luk v roznícení
když zemdlen, tak že mohlo slovo jeho
rozumem naším dojít pochopení.

To první, tklo se pochopení mého:
„Bud' požehnán ty Jeden ve Trojici,
žeš tak milostiv k rodu sluhy svého! —“

A dále: — „Touhu dlouhou, hárající,
jež vznikla ve mně čtením knihy valné,
jež nemění se, v této blýskavici,

V níž k tobě hovořím, po době žalné,
ted' ukájíš, můj synu, té bud' díka,
jež křídla tobě dala k pouti dálné.

Ty věříš, myšlénka tvá smrtelníka
že z pramyšlénky ke mně cestu hledá,
jak z jedné známé pět nebo šest vzniká.

Tož zeptat se, kdo já jsem, ti to nedá,
ni proč se veselejším jevím tobě,
než jiný z davu, jenž se tady zvedá.

A pravdu máš, neb stejně v každé době
zde patří do zrcadla velcí, malí,
kde myšlénku zří, než ji myslíš sobě.

Leč věčnou lásku, v níž jsem v bdění stálý,
jež ve mně nítí sladké touhy žízeň,
bych lépe vyplniti mohl, dbalý,

Ty jasně, směle, jistě zjev svou trýzeň,
své všecko přání a svou všecku vůli,
neb odpověď již chystá ti má přízeň. —“

Mé zraky se hned k Beatrici snuly,
než mluvil jsem, a rázem mojí snaze
ty smavé její oči křídla vzduly.

A pak jsem začal: — „První rovnost blaze
co zjevila se vám, všem se tu děje,
že s rozumem cit máte v rovnováze.

Neb v Slunci, jež vás osvětluje, hřeje,
jsou cit i rozum v stejné harmonii,
že nelze říci, jak jedno druhé kreje.

Leč cit a přání u těch, kteří žijí,
tou příčinou, která vám není skryta,
vždy křídly s péry rozličnými bijí.

Mně smrtelníku rovněž v hrudi zkvítá
táž nesrovnalost, tož jen mlčky, s díkem
mé srdce tento otcovský ples vítá.

Leč tebe prosím, usedavě, s vzlykem,
ty živý topase, jímž šperk ten plane,
rci jméno, jež jsi měl jsa smrtelníkem! —“

— „Má ratolesti, z které slast mi vane
juž v čekání, já byl jsem tvojím kmenem! —“
To nejdřív z jeho odpovědi kane.

Pak dále: „Ten, jehož se zdobíš jménem
tvůj rod, jemuž sto let, víc prodlévati
na první římse bylo smutným věnem,

To byl můj syn, jej dědem tobě zvátí,
a dobře děláš, dlouhou jeho mdlobu
že tvůj mu život skutky ctnými krátí.

V zděch starých Florencie v dávnou dobu,
v nichž terca s nonou ještě počítá se,
ctná, střídma v míru byla. Za ozdobu

Řetízků, korun, nebylo v tom čase,
bez sandálů, bez pasu žena byla,
jenž ve větší než ona planul kráse,

A dcera sotva že se narodila,
trud nestrojila otci, tu věk mladý,
tam věna aby se mez nezrušila.

A domů nebylo bez lidí tady,
jim Sardanapal neřek', vyzdobeny
jak mají síně být, v nich jaké vnady.

A Montemalo nebyl přemožený
Ucellatojem, první ve stoupání
jenž byl a bude první pokořený.

Bellincion Berti nosil opásání
jen kožené a z kosti, od zrcadla
choť jeho šla bez tváří malování.

Těm z Vecchia a Nerli nenapadla
chuť nosit hávy s vyzdobenou koží,
jich ženy doma hleděly si přádlá.

Ti šťastní věděli, kam kosti složí
a pro Francii žena tenkrát žádná
neosiřela ve manželském loži.

Ta nad kolébkou bděla žena řádná,
tou starou mluvou konejšila dítě,
jež blažila již dědy, věčně vlnadná;

Ta při tom snula se vřetena nitě
a rodné svoje báje vyprávěla
o Fiesole, Římu, Troji hbitě.

A Salterello nebo Cianghella
by divem byli, jako teď by divem
zvěst Cornelie s Cincinnatem zněla.

A v tomto klidném, krásném žití snivém
ctných měšťanů, jež cnost a věrnost hlídá,
v tom sladkém hnízdě, v asylu tom tklivém,

Od Marje svolala mne matky bída,
a v staré křtitelnici křest pak svatý
mne posvětil, já stal se Cacciaguida.

Moronta s Eliséem měl jsem braty
a ženu vzal jsem ze údolí Pádu,
tvé příjmí odtud; nadšením pak jatý

Já přidružil se záhy ke Konrádu;
ten pasoval mne svého za rytíře,
tak jeho přízně získal jsem si vládu.

Já táhnul s ním v boj proti oné víře,
lid jejíž vaše práva zneužívá,
a toho vina padá na pastýře.

Tam zmocnila se mne ta luza divá
a zbavila mne toho světa víru,
jímž dráha mnohé duše bývá křivá,

Já mučednictvím přišel k tomu míru. —“

Zpěv šestnáctý

Ó krve naší šlechtictví ty malé!
že můžeš lidi k pýše vyzývati,
kde slabost námi zmítá neustále,

Víc podivno mně nebude se zdáti;
neb tady, kde pud cestou pravou kráčí,
i já se začal tebou vychloubati.

Tys ovšem plášť, jenž záhy nepostačí,
jejž pozděj, když se nedosadí denně,
čas přistřihne, jenž s nůžkami kol kvačí.

S „vy“, které zaved' Řím, jež v času změně
však opět vymizelo z užívání,
svou novou řeč jsem začal neprodleně.

Dál Beatrice stála v usmívání
té podobna, jež při Ginevry pádu
jí varovala ve svém zakašlání.

Já začal: „Vy jste děd můj, všecku vládu
jste vrátil jazyku, bych mluvil směle,
mne zved' jste, sebe nad sebe že kladu;

Sterými zdroji plesu rozechvělé
mi srdce přetéká a tím ples cítí,
že pojmovc rozkoš zůstává vždy celé.

Ó drahý kmene, za vašeho žití
o předcích mluvte, ký rok psal se asi,
když dětství vašeho vám rostlo kvítí!

Stáj světce Jana velký byl v ty časy?
Ó rcete, jaké rody hodny byly
ku nejvyšším úřadům sbírat hlasy?“ —

Jak uhel vzplane zas, když vítr kvílí,
a oživne, tak při mém lichocení
on svitem jasnějším hned zaplát pílí;

A krásnější se stával mému zření
a v řeči sladké, milé, usmívavé,
jež dnešní řeči podobna však není,

On děl: „Ode dne, kdy doznělo *Ave*,
až k tomu, matka (teď je v obci svaté)
kdy v svět mne slala ve bolesti dravé,

K Lvu přišla pět set osmdesátkráté
ta hvězda zpátky, aby žárem vzplála,
se vložíc znova pod spáry mu zlaté.

Má kolébka i předků mých ta stála
v poslední čtvrti města, o závody
kde nejdřív jízda výroční se hnala.

To stačí, tím odbyty naše rody;
kdo byli, odkud přišli, než to říci,
spíš zamlčet má více v sobě shody.

A mezi Martem pak a křtitelnicí
co žilo mužů, pětina to byla
všech nynějších, to byli bojovníci.

Krev měšťanská, jež teď se promísila
s Certaldo, Campi a Figline, čista
se v řemeslníka žilách tenkrát kryla.

By sousedy vám byla tato místa,
líp bylo by, Galluzzo s Trespianem
by byly panství vašeho mez jistá,

Než vnitř je mít, kde ze Signy jest pánem
a z Aguglia sedlák, který smrádne,
jsa mistr ve podvodu chytře stkaném.

By k Caesarově moci světovládné
ten nejvíc zlotřilý dav lásku choval,
jak synovi když matka v náruč padne;

Tu Florenčan, jenž rád si začachroval,
by obrátil se přímo k Simifonti,
kde jako kupčák děd se potuloval.

A Montemurlo to by měli Conti,
a Cerchi Akonskou by měli faru
a Valdigrive Buondelmonti.

Neb osob míchání vždy bylo k zmaru
a prvním obcí zlem, jak v těle strava
když hromadí se, neslouží mu k zdaru.

Spíš slepý býk se poraziti dává,
než slepé jehně, jeden meč líp bije,
než pěti meči když se často mává.

Viz pouze Luni a Urbisaglie
jak zašly a jak ony, v krátké době
též Chiusi zajde i Sinigaglie:

To novým divem nebude as tobě,
že rody hynou, uvážíš-li, města
že časem rovněž vymírají v mdlobě.

Co lidské jest, vše smrt na konci trestá,
leč v něčem, co dél trvá, dél se tají,
neb krátká žití vašeho jest cesta.

Jak luny pohybem se přikrývají
a odhalují břehy neustále,
tak s Florencií osudy si hrají;

Čím divnou nesmíš nalézati dále
o florentinské šlechtě moji zprávu,
čas ukryl ji a její nepřál chvále.

Ač v úpadku, já viděl jejich slávu,
Filippi, Greci, Ughi, Alberichi,
Ormanni, Catellini, v jejich davu

Jsem staré zřel i velké výtečníky,
i z toho Arca, s těmi ze Sannella,
a Soldanieri, Ardinghi, Bostichi.

U brány, která obtížná celá
jest novou zradou také velké váhy,
že lod' co nejdřív rozkotá se, skvělá

Druž Ravignanů měla svoje prahy,
z nich hrabě Quido, každý též, kdo jména
pak Belincione užívali záhy.

Jak vládnout, v tom již byla vycvičena
mlád' della Pressa, Galigajo míval
s knoflíkem dýku, která pozlacena.

Sloup těch del Vajo tenkrát ctěn již býval,
Sacchetti, Giuochi, Fifanti, Barucci,
Galli i rod, jenž pro míru se rdíval.

Kmen, z kterého pak povstali Calfucci,
byl velký již a na kurulské židli
již Sizi sedali i Arrigucci.

Jak oči mé ty, Florencie, zhlídly
již pýchou zničení! Jak slávou plály
vždy zlaté koule, nad tvojimi sídly!

Tak oněch předci rovněž dělávali,
jenž, biskupství když prázdné, vnikše v sruby
se tučně v konsistoři krmívali.

Za prchajícím syčící rod hrubý
se vzámahal, který beránkem je tomu,
kdo ukáže mu váček nebo zuby,

A z nízkého již povznášel se domu,
že hněvem vzplanul Ubertin Donato,
když sňatkem stal se větví toho stromu.

A Caponsacco z Fiosole na to
již přišel sem a bydlel na náměstí,
byl bodrý měšťan Giuda, Infangato.

Řeč moje pravdu ač podivnou věští,
tož vcházelo se branou v obvod malý,
již podle della Pera jméno jesti.

Již barona se znakem vychloubali,
kterého jméno, šlechtictví a sláva
v den Tomáše vždy novým leskem vzplály,

Od něho erb svůj dostali i práva,
ač onen, zlatou jenž má v znaku pruhu,
dnes nízké chátvy soudruhem se stává.

Importuni, Gualterotti v tom luhu
již kvetli; věř, že Borgu bez sousedů
by zajisté šel pokoj lépe k duhu.

Dům, jenž zavinil vaši všecku bědu
tím hněvem spravedlivým, jenž vás zničil
a do vašeho plesu nalil jedu,

Byl ctěn a svými členy hojně klíčil.
Buondelmonte špatně's jednal věru,
když v sňatek vejíti s ním jsi se přičil!

Co veselých, již teď dlí v smutku šeru,
by bylo, kdyby Bůh ti dopřál Emu,
když poprv v města ty jsi vstoupil sféru.

Však musilo kamenu zřícenému,
jenž hlídá most, dát oběť město tvoje,
kdy konec míru byl a štěstí všemu.

A s těmi rody a jinými svoje
dny trávit vlast jsem v klidu zřel a štěstí,
že nářků všech ucpány byly zdroje.

Lid slavný zřel jsem s těmi rody kvěsti,
že neviděl jsem ani obrácenou
na oštěpu lilii dolů nésti,

Ni sváry domácimi zkrvácenou. —“

Zpěv sedmnáctý

Ku Climeně jak nedočkavý přišel,
jenž otce neústupné k synům dělá,
by pravdu pomluv proti sobě slyšel:

Tak já jsem činil, cítila to bdělá
má Beatrice i ta lampa svatá,
jež k vůli mně dřív s místa svého sjela.

I řekla: — „Přání tvého zoře vzňatá
kež tryskne z tebe, však nechť duše tvojí
má pečeť na sobě, co vyjít chvátá.

Ne vědomosti naše řečí svojí
bys rozšířil, leč abys v žízně plání
se učil hlásiti se k vláhy zdroji. —“

— „Můj drahý kmeni velký ve poznání!
Jak člověk zří, že jednom ve trojhranu
dvoum tupým úhlům nelze míti stání,

Své oči v onu obraceje stranu,
kde bod, kterému vše jest přítomností:
tak nahlédáš ty v budoucnosti bránu;

Když s Virgilem jsem kráčel v společnosti
ku oné hoře, která duše léčí,
i v hlubinu, jež zatracence hostí,

O příštím žití svém já těžké řeči
tam uslyšel, ač dosud okovaný
se bouře nelekám i sebevětší.

Mé žízni by se dostalo té many,
bych znal svůj osud příští, nebo zdá se,
že méně poraní šíp předvídaný. —“

Tak děl jsem k světlu, které v krátkém čase
dřív se mnou mluvilo, jak chtěla Bice,
své přání ve svém zjevil jsem mu hlase.

Ne v hádankách, k nimž nebyvalo klíče,
jež dříve bláznům byly hříšnou sítí,
než Beránek sňal smrtí svou zlé chtěče,

Leč jasně, stručně a v latině zníti
jsem slyšel řeč otcovské lásky tady,
jak zahalena ve svůj úsměv svítí:

— „Říš nahodilých věcí, jejichž řady
nad knihu látky vaší nesahají,
jest v oku věčném celá a bez vady.

Ty nutnými však tím se nestávají,
tak málo jako okem, v němž se zhlíží,
plující řekou člun, s nímž vlny hrají.

Jak varhan sladký souzvuk v sluch se plíží,
tvůj příští osud před tebou zřím státi,
když oko mé se v božský zrak ten hříží.

Jak Hippolyt se musil z Athen bráti
pro macechy zlé podlé nevražení,
ty musíš Florencii sbohem dáti.

To připravuje se, tam cílí chtění,
ten provede to, jenž to v mysli chová
tam, Kristem kupčit kde jest věcí denní.

Že vinen jest, kdo trpí, lidská slova
vždy shledají, však boží pomsty chvíle,
by pravdu zjevila, své tresty schová.

Ty opustíš své všechny věci milé
i nejdražší, to první rána smutná,
jíž vyhnanství luk nechybí se cíle.

Ty zkusíš, cizí chléb jak slane chutná,
a cizí schody nahoru a dolů
jak šlapati, je věru cesta rmutná.

A co tvé paže nejvíc ztíží v bolu,
zlá bude společnost a pošetilá,
s kterou se octneš v údolí tom spolu,

Jež nevděčná a cele zhovadilá
se proti tobě vzbouří, v krátké době
by jejich, ne tvá skrář se zkravila.

Jich jednání dá důkaz o jich zlobě
tak brzy, že tvá sláva v tom jen dřímá,
svou stranu utvořiti samu sobě.

Co první skryt a hospoda tě jímá,
dům velkého Lombarda, na Žebříku
jenž v znaku svém svatého ptáka třímá.

Svou laskavostí pohne tebe k díku,
že mezi prošením a povolením
to pozdní první u vás bude v zvyku.

S ním toho poznáš, jenž svým narozením
vliv této hvězdy zkusil v také síle,
na skutky jeho že svět shlédne s chvěním.

Jej nevšimlo si lidstvo této chvíle,
jet' příliš mlád, neb teprv devět roků
kol něho spěla těchto kruhů píle.

Než Gaskonský Jindřicha do úskoků
svých zaplete, již v peněz pohrdání
a v snaze jeho velkost kmitne oku.

A jeho velké srdce v takém vzplání
se ukáže, i jeho nepřátelé
že velebit jej, nezdrží se ani.

A jemu, skutkům jeho vzdej se směle,
jím mnoho v národě se brzy změni,
stav chudých, bohatých se změni cele.

To o něm v paměti nes, ve mlčení
však zachovej!“ — A věci děl pak jiné,
i přítomným jež budou k nevěření.

Pak pravil: — „Synu, oné řeči stinné
to výklad jest, toť léčka, do zajetí
jež málo roků v oběhu ti kyne.

Svým sousedům však nemáš záviděti,
neb dél potrvá příští žití tvoje,
než zrady své trest mohou vytrpěti.“ —

Svým mlčením když svatá duše v stoje
mi dala vědět, útek že ukončil v plátně,
jež k zosnování dala mu řeč moje;

Jak v pochybě kdo, já jsem začal chvatně,
jenž rady žádá od toho, kdo pravý
zří věci stav, má rad, chce přímo statně:

— „Zřím dobře, otče můj, kterak čas dravý
se řítí na mne, aby dal mi rány,
nejkrutší tomu, kdo jest nevšímavý.

Tož moudrosti vzdát sebe do ochrany
jest dobře, bych vše neztratil svým zpěvem,
když z nejdražšího místa budu štváný.

Tam v světě nejhořčejším hořkým hněvem
a na vrchu též, jehož na vrcholi
jsem v ráj byl vznešen paní svojí zjevem,

A v nebi též na každém hvězdném poli
jsem zvěděl to, co dále povídati
mnohému vznítí hlod a pal a boly.

Být přítel pravdy, budu-li se báti,
tož bojím se, že těm nebudu žítí,
již tyto časy budou dávné zvátí.“

Jas, ve kterém se můj drahokam třpytí,
zde nalezen se usmál v takém lesku,
jak zlaté zrcadlo když v slunci svítí.

Pak začal: — „Svědomy, ve viny stesku
ať nad svou hanbou se neb cizí hrbí,
řeč tvoji v krutém najde vždycky blesku.

Tvůj zpěv ať věcí ukrýváním skrbí,
co viděl jsi, to odhal bez váhání,
nechať se škrábe dále, koho svrbí.

Nechť trpkým bude v prvním ochutnání
tvůj hlas, věř, chlebem života se stane,
když stráví jej, kdo zprvu se mu brání.

Tvá píseň bude vichr, který vane
co nejbujněji u nejvyšších štítů,
a z toho velká sláva tobě skane.

Tož viděl jsi zde ve sfér těchto kmitu,
na oné hoře, a v žalostné strži
jen duše známé, od čtenářů citu,

Věř, příklad taký víry neobdrží,
ni ukojení nedá, jenž se kryje
a neznámý svůj kořen v taji drží.

Ti chtějí důvod, který v oči bije. —“

Zpěv osmnáctý

Svým vlastním slovům těšilo se v slasti
to šťastné zrcadlo, já chutnal svoje,
a sladkost hořkostí jsem mírnil z části;

Ta, k Bohu výš jež vedla kroky moje:
„Změň,“ děla, „myšlénky, jsem Tomu blízká,
jenž může ucpat bezpráví všech zdroje.“ —

Já obrátil se po řeči, z níž blýská
mi nová těcha, jakou lásku v zraku
jsem jejím zřel, mé písni ústa stiská;

Ne, slovy že bych snad byl na rozpaku,
leč proto, duch že vzpamatovat záhy
se nemůž', když je bez průvodce v mraku.

Jen tak mi jasným zůstal mžik ten blahý,
že srdce moje všech pozbylo přání,
co upřeně jsem patřil v její tahy.

A věčná rozkoš, která přímo sklání
se k Beatrici a jí s obličejem,
svým odleskem mé vše ztišila plání.

Mne světlem zmohla, ve kterém se směje:
„Hleď, ať tvůj zrak i sluch se trochu schýlí,
ne pouze v očích mojich se ráj skvěje!“ —

Jak v žití mnohou shledáváme chvíli
plát v očích touhu, taká její vláda,
že pláním jejím duch je celý zpilý.

K svatému ohni obrácena ráda
má duše pochopila vůli jeho,
že, ještě se mnou hovořit, dál žádá.

— „Na pátém stupni stromu pověčného,
on začal, „který žije od vrcholu,
vždy plody má, neztrácí listí svého,

Zde duše šťastné obývají spolu,
jež v žití slavný, snadno mohly vznítit
by každou Musu písňě ku zápolu.

Viz nyní, kříže ramena tu svítit,
a každý, jehož jméno s mých úst sválo,
se pohne, v let, jak blesk vidíš se řítit.“

A podél kříže ihned světlo plálo,
jak Josua jsem slyšel a to jméno
jsem neslyšel dřív, nežli se to stalo.

Jak Makkabea jméno prosloveno,
hned jiné kroužiti jsem viděl světlo,
jež slastí v rej ten bylo roztočeno.

To Karla Velkého, Rolanda zkvetlo
mi před okem, jež pozorně kol zřelo,
jak za sokolem při honu by létlo.

Rinouarda s Vilémem potom sjelo,
Gottfrieda světlo před můj zrak v tom kříží,
pak Roberta Guiscarda světlo spělo.

Pak v druhých sbory se též světlo blíží,
jež mluvilo, bych poznal, v nebes bráně
ký zpěvák umělý je. Zrak můj níží

Se k Beatrici po mé pravé straně,
by, ať již slovy nebo ruky sledy
mi řekla, co bych dělal odhodlaně.

A takým leskem plály její hledy,
tak radostně, že přemohly svým jasem,
čím plály dříve a čím naposledy.

A jako člověk, který cítí časem
vždy více plesu z dobra, které dělá,
ví, jeho cnost že vzrůstá; tak já s žasem,

Co s nebem dráha má se otáčela,
jsem pozoroval, jak výš oblouk víří,
čím ona v kráse víc se pozaskvěla.

Jak v tváři ženské, jež se studem pýří,
se brzy opět krátkém po přechodu,
když mine stud, zas úběl sněhu šíří;

Tak byla mi v bílého světla brodu,
jež v šesté hvězdě něhou snivou hrálo,
jak octnul jsem se v žárném jejím svodu.

V té Jovišově pochodní tu plálo
tak lásky velké jiskření, v tom žehu
pak před mým zrakem jako hovor stálo.

A jako ptáci, kteří vzlétli s břehu,
jak svojí pastvy nové ku pozdravu,
hned v chumáči, hned v dlouhém pílí běhu:

Tak svatí tady polétali v davu
v těch plamenech a tkali v sladkém pění
hned D hned I pak L do světla hávu.

Ted' podle svého vznášeli se znění,
pak na jednom z těch když utkvěli tvaru,
se zastavili chvilku u mlčení.

Ó svatá Pegaseio, ve svém žáru
jež duchům slávu, věčně dáváš žití
a jimi města, říše vedeš k zdaru.

Mne osvět' nyní, abych zobraziti
moh' vše, co viděly mé tady oči,
tvé umění necht' v krátkých verších svítí!

Tu pětkrát sedm zřel jsem, jak se točí,
souhlásek, samohlásek; jejich díly,
jak skládají se, dobře oko zočí.

V Diligite justitiam se slily,
já sloveso zřel i podstatné jméno,
Qui judicatis terram slední byly.

V M slova pátého pak seřaděno,
jich světlo plálo, tak že v Jupiteru,
jenž stříbrný, vše bylo pozlaceno.

A jiná světla létla v tuto sféru,
na hrotu M pak dlela, Dobru pěla,
jež za sebou je láká v tomto směru.

Jak žhoucí polena by v sebe vjela,
čímž nepočetných jisker k nebi vzlétá,
v čem bláznů mysl často věštbu zřela:

Víc nežli tisíc světél se tu splétá,
a stoupá víc a méně, jak se lijí
ze Slunce, kterým síla jejich zkvétá.

A na své místo co se každá svijí
a v klidu dlí, já v různých světél moří
jsem viděl plát z nich orla hlavu s šijí.

Ten, bez vůdce jenž maluje v té zoři,
sám vůdcem jest, vždyť z něho proudí síla,
jež vhodnou formu pro vše hnízda tvoří.

Druž blahá, jež se zatím spokojila
v M do lilijí šatiti se dříve,
teď k obrazu se orla připojila.

Ó sladká hvězdo, drahokamů v snivé,
co záři jevíš mi, jež ukazují,
tvůj vliv na naše skutky spravedlivé!

Tož prosím Ducha, z jehož nitra plují
tvá síla s letem, by zřel, odkud dýmy
se noří, jež tvou záři zatemňují:

By jednou přece zaplál hněvy zlými
nad kupčením ve chrámu, který stojí
juž mukami a divů znameními.

Ó nebes vojsko, zde před tváří mojí,
ó za všechny se modli, kteří v sboru
zlým příkladem v blud řídí cestu svoji!

Dřív bojováno meči v bitev sporu,
teď tu i tam chléb lidem zamýká se,
ježž dobrý Otec přeje všemu tvorů.

Jenž píšeš dnes, bys zítra smazal zase,
věz, Petr s Pavlem živi jsou, již mřeli
pro vinici, jež pustne ve tvém čase.

Ty řekneš: *Pro toho mám zápal vřelý,
ježž učinilo svatým tancování,
jenž strávití chtěl život osamělý,*

Že neznám Rybáře ba Pavla ani.

Zpěv devatenáctý

Tak s křídly přede mnou stál rozpjatými
ten krásný obraz, který v sladkém plese
ty svorné duše činil blaženými.

Jak rubín každá, který zažehne se,
zář slunce ohněm v nich tak mocně plála,
až odleskem se v mojím oku třese.

Co třeba nyní, aby ruka psala,
hlas neřek', inkoust k tomu nedostačil,
ba obraznost to nikdy nepojala.

Neb svatý zobák ptáka mluvit ráčil
a v hlase *Já* a *Můj* jsem slyšel zníti,
kde smysl *My* a *Náš* by říci značil.

Děl: „Milosrdný že jsem byl v svém žití
a spravedlivý, přišel jsem v tu slávu,
již ani touhou nelze převýšiti.

A upomínku zanechal jsem v davu,
že lidé vůle zlé mne přece chválí,
ač nesledují při tom mého mravu.“ —

Tak z mnoha úhlů, jež se ohněm pálí,
zář jedna sálá, jak mi z toho světla
těch duší lásky jeden zvuk se valí.

Dím: — „Květy věčné, v kterých stále kvetla
a kvete radost, z nichž jen jedna vůně
na místě vůní všech vás ke mne létla,

Ó vyplňte mi, po čem srdce stůně,
to prázno, jež mne dlouho trápí hlady,
chléb pro něž nenašel jsem v světa lůně!

Vím dobře, božská Spravedlnost tady
když jiné říše zrcadly si dělá,
přec vám bez šláře ukáže své vnady.

Vy víte, kterak mysl má jest bdělá
ku naslouchání, znáte pochybnosti,
kterými záhy sestár' jsem tak zcela.“ —

Jak sokol když se čepičky své zhostí,
hne hlavou, křídly v potlesk sobě tluče,
chtě ukázat se v svojí spanilosti:

Tak onen obraz zřel jsem, dělat ruče,
jenž z pochval božské milosti byl spjatý,
tož písni, již zná rajský host jen, zvuče.

A začal: — „Ten na mezi světa svatý
jenž točil kružidlem, tam rozeznával
ruch žití zjevný všem i nepojatý,

Tak vtisknouti své síly nemoh' nával
do vesmíru, by nezůstalo déle
nedostižné slovo, jež tu dával.

A důkaz toho, první v pýše smělé
jenž nejvyšší byl tenkrát ze všech tvorů,
že světla nečekal, pad, zkrušen cele.

Tak menší každá bytost beze sporů,
jak vidíš, jesti váza dobra malá,
jež, sobě mírou, nemá jinde vzorů.

Tož musí vaše patření, jež sálá,
jen toho ducha jeden paprsk býti,
kterého, plnit vše, jest péče stálá.

Dle vlastní bytnosti přec tak nesvítí,
by všeho stvořeného za hranicí
svůj pravý původ mohlo cele zříti.

Tak světa vašeho zrak pátrající
jen tak se v božskou spravedlnost noří,
jak lidské oko v moře tůň se tmící;

Dno u břehu to stihne, ne však v moři,
kde není břehů, přec dno tam se skrývá
a hloubka nad ním pouze závoj tvoří.

A není světla nad to, které splývá
k nám z jasu, jenž se nikdy nezakalí,
vše jiné tma, stín těla a jed bývá.

Víc závoj tobě dál se neodhalí,
jenž ukrýval ti spravedlnost živou,
v otázkách po němž byl jsi neustálý.

*Tys pravil: Ind kde vlnou teče divou,
se zrodil člověk, nikdo neřek' jemu
o Kristu, aniž psal, a cestou křivou*

*On v žití nejde a zákonu všemu
vždy vyhoví, kam rozum najde cestu,
on v žití, v řeči nedá místa zlému;*

*A bez viny když zemře beze křestu,
kde, nevěří-li, jesti jeho vina,
kde spravedlnost, jež ho vydá trestu?*

*Kdos ty, že rozum soudu se vzpíná
na věci, jež jsou tisíce mil dále
svým krátkým zrakem, píd' jenž obepíná?*

*Kdo chtěl by odstíny ty pojmout malé,
by nad vámi nestálo písmo svaté,
ten pochybností až strach měl by stále.*

*Ó zemské duše, mysli bludem jaté,
vždyť vůle první, jež jest dobrá v sobě
jsouc dobro nejvyšší, se nepomate.*

*Jeť správné, co s ním v shodě, pravím tobě,
ji k sobě dobro stvořené nestáhne,
leč vzniká ono jí v paprsků zdobě.“ —*

*Jak nad svým hnízdem vířným letem táhne
též čápice, když mlád' svou nakrmila
a tato za ní patříc po ní prahne:*

Já dělal, touha má zrak obrátila
výš k obrazu blahému, jehož křídla
se duchy poháněná zakroužila.

Ten krouže zpíval: „Právě jako zhlídla
tvá duše pouze mlhu zvěsti mojí,
jsou lidem tajná věčných soudů zřídla. —“

Pak žáry Duchem svatým vzňaté zkojí
se v zpěvu, v znamení se shluknou blíže,
pro které Říma svět se v úctě bojí.

To začlo: — „V tuto říši bez obtíže
ten nevstoupí, kdo nevěří v tě, *Kriste*,
ať dřív, či pak, když utrpěls smrt kříže.

Slyš, mnozí křičí v sboru: *Kriste! Kriste!*
a budou od tebe dál stát v den soudu,
než mnozí, jenž tě nepoznali, *Kriste!*

I pohan odsoudí pak těchto bloudů,
když jedni k radosti a druzí k žalu
se rozdělí pro věčnost v dvojím proudu.

Co řekne Peršan ctnosti vašich králů,
až uzří onu knihu otevřenou,
kde psáno jest, jak brodili se v kalu?

Zvěst Albertova skutku zlořečenou
tam bude zříť, jež brzy perut' vznese,
jímž Pražskou říši uzříš zpustošenou.

Tam v bolest nad Sekvanou nahlédne se,
jíž způsobil ten, mince padělaje,
jež kance kly na honbě sejde v lese.

Tam pýcha Anglické i Skotské láje
se zjeví nenasytná k šílenosti,
jež honí je přes hranic jejich kraje.

Tam zjevný bude přepych zženštilosti,
v níž Španělský král s Českým tráví žití,
jež nesnažil se poznat cenu cnosti.

U chromce Jerusalemského zřítí
lze dobré skutky s I jak znamenány,
M u protivy jich se bude skvíti.

Tam lakota a zbabělost jsou psány,
u krále, ohnivý jenž ostrov hlídá,
kde Anchises mřel stářím dlouhým štvaný.

A k označení, co v něm nebe vídá,
tam v zkráceninách nad ním bude psána
na malém místě velká jeho bída.

Tam podlých skutků bude zjevna strana,
jež spáchal ujec s bratrem, čímž lid smělý
a korun dvou jest sláva promrhána.

Tam Norveg s Portugalcem zdivočelý,
má s Rascie pán v této knize zvěsti,
Benátských mincí padělatel smělý.

Že nedáte se týrat, mějte štěstí,
ó Uhry, rovněž Navarro, již kryje,
vrch s každé strany a jí štítem jesti.

Věř každý s Famagostou Nicosie,
jak toho závdavkem že trpce kvílí
a k vůli bestii své vztekle vyje,

Jež s druhé strany víc se neuchýlí. —“

Zpěv dvacátý

Když ono, celý svět jež světlem zlatí,
tak s polokoule naší sestupuje,
že na všech stranách tiše den se tratí,

Tu nebe, jež dřív slunce osvěcuje,
vzplá opět zářící ve světél kráse,
v jichž davech jedno nejvíc v lesku pluje.

Ta změna nebes připadla mi v čase,
kdy *odznak* světa vůdců jeho svatý
ve požehnaném zobáku zmlk' zase.

Neb rej těch světél novým ohněm vzňatý
zas pěti počal v sboru písně, vratká
jež paměť moje ztratila. Jež v šaty

Se halíš úsměvu, ó lásko sladká,
jak mohutně jsi v oněch jiskrách plála,
z nichž každá svatých myšlének je matka!

Když drahokamů zdoza dokonalá,
jež vroubí šesté hvězdy jasné plání,
andělským tonům zmlknout rozkázala:

Já mněl, že řeky slyším šumné lkání,
jež zvučně od skály ku skále padá,
tak zdroje ukazujíc požehnání.

A jako citery zvuk v tón se skládá
jí u hrdla, a jako u šalmaje
na konci jejím, kam se dech jí vkrádá:

Tak hučení to bez přestávky vlaje
ve orla těle, stoupě k hrdlu jeho
a ve dutině jeho táhlé hraje.

Ted' hlasem jest a ze zobáku ctného
vychází ve slov tvaru, která píši,
jak dávno byla tužbou srdce mého:

— „K té části na mne, orli zemských říší
jíž snesou slunce patřice mu v žáry,
hled', abys oči svoje povznes' k výši!

Neb z plamenů, z nichž složil jsem své tvary,
ti, kteří okem na hlavě mi planou,
všech stupňů vrchol jsou a vděk a čáry.

Ten, jehož svity z mé zornice kanou,
byl pěvec Ducha Svatého, jenž stále
po městech archu nosil s písni manou.

Svou cenu poznává ted' dokonale
i písni své, neb dle zásluhy svojí
má odměnu zde; z oněch pěti dále,

Již jako v oka obrví se pojí,
ten, který nejbliž leží u zobáku,
pro syna těšil matku jeda v zbroji;

Zde zří, jak trpí a jak bloudí v mraku,
kdo Krista nechá, zdejší zkušenosti
i opak jich se jeví jeho zraku.

Ten, jehož pak obvod, o němž mluvím, hostí
na kruhu hořejším, ten smrti snění
od sebe vzdálil pravou zkroušeností.

Že Boha věčný soud se nepromění,
teď dobře ví, byť prosby Bohem hnuly,
a svolila se lhůta jednodenní.

Ten, jehož úmysly se k dobru snuly,
zlo spáchal se mnou, když i se zákony
se Řekem stal jen papežovi k vůli.

Teď ví, že zlo jest jemu bez úhony,
ač z jeho upřímné jen snahy zkvetlo,
ač zkázu vrhlo do světa a stony.

Kde oblouk sklání se, tam ono světlo,
toť Vilém, jehož smrt zem oplakává,
již Karla žití s Fridrichovým hnětlo.

Zří, jakou láskou nyní obsypává
Ráj krále dobrého, a svojí září
to všem on jistě najevo tak dává.

Kdo uvěřil by v světě, jenž se sváří,
Trojanský Rifeus že v tomto sboru
jest pátým světlem? Mnohé se mu zdaří

Ted' proniknouti, rozum lidských tvorů
co nechápe milosti boží, oku
byť uniklo dno těchto věčných vzorů.“

Jak skřivánek se ztrácí ve vysoku
a zprvu pje, ale mlkne záhy
syt vlastní sladkou písni: ve hluboku

Mním, orel cítil úkoj rajske vláhy
v tom otisku, když touhy síla
věc každou ve své umístila prahy,

Necht' pochybnost i ve mně vystoupila
jak barva za sklem, jež je zevšad halí,
bych mlčky čekal, přece nesvolila.

Leč z mojich úst se velkou silou valí:
— „Co za věci to jsou?“ se nutí ptáti.
Hned v slavné záři všichni zablýskali.

A svatý obraz v zraku zřel jsem pláti,
a v tom již odpovídal mému přání,
mne v úžasu tak nechtěl zanechatí.

„Zřím, víra tvá se k těmto věcem sklání,
tím, že tak dím, však nevíš, jak se tkají,
ač nechápeš, ty věříš bez váhání.

Jsi jako ti, již podle jména znají
tak mnohé, avšak bytost všeho pravou
bez rady cizí těžko pronikají.

Regnum coelorum tady láskou žhavou
a živou nadějí se zmoci dává,
ty vůli Boha zmohou půtkou dravou.

Ne člověk člověku jak podléhává,
leč vítězí chtíc býti přemožena,
svou láskou zbita vítězem se stává.

Nad v brvě prvním, pátým podivena
je mysl tvoje, udiven jsi celý,
říš andělská že jimi ozdobena.

Ze svojich těl ne, jak mníš, vycházeli,
jak pohané, křesťané s vírou v nohy,
jež trpěly anebo trpět měly;

Ten z pekla, kde se sotva lidské vlohy
za dobrem pídí, navrátil se v kosti,
čímž vykvetl mu naděje květ mnohý,

Té naděje, jež v svojí horoucnosti
vše kladla v modlitbu, by ožil zase,
až vůle nová jeho vzplála ctností.

Ctná duše ta se opět octla v mase,
o které mluvím, aby vinou svojí
vše napraviti mohla v krátkém čase.

A víra s láskou tak se na ní pojí,
že podruhé když smrti podlehnula,
již mohla dospět k zdejších plesů zdroji.

Ten druhý milostí, jež vyhrnula
se z hloubi takové, že duše není,
jež k první vlně až by dosáhla,

Jen právu zasvětil své lásky věření
a proto Bůh milosti po stupnici
zrak pro příští mu zostřil vykoupení.

On věřil v ně a proto s věštce lící
on mlčet nemoh' ku pohanstva smradu,
zved' proti bludům svůj hlas kárající.

Tři paní pokřtily jej, než na řadu
křest přišel za tisíc let, v zrak jim zřítí
tys mohl u pravého kola vzadu.

Ó předurčení, kterak málo svítí
a kořeny tvé světla, co tu duší,
jež první ,proč' nemohou pochopiti!

Ó smrtelníci, k soudům světským hluší,
dál blud'te jen, zrak náš, kdo Boha zříme,
přec vyvolence všechny sotva tuší!

Ten nedostatek v radosti však ctíme,
náš ples jen zcela zraje v tomto plesu,
že s tím, co Bůh chce, rovněž souhlasíme.“ —

Tak ze svatého obrazu, z těch hlesů,
bych zostřil krátký svůj rozjasněním,
lék osvěžující já sobě nesu.

Dobrého zpěváka strun rozechvěním
jak citerista často doprovází,
což bývá zpěvu vzácným okrášlením:

Tak vzpomínám, že duchové ti blazí
co k potěše mi orla řeči zněly,
jak pohled z očí najednou vychází,

Plamínku chvěním řeč svou provázeli.

Zpěv dvacátý první

Na tváři paní mé zas dlely pouze
mé oči a má celá duše s nimi
v té chvíli věru cizí jiné touze.

A nesmála se řkouc: — „Teď kdyby mými
spěl taHy úsměv, popel byl by z tebe,
jak z Semely kdys žáry zničenými.

Má krása, čím víc vystupujem v nebe
od stupně k stupni věčném ve paláci,
jak viděls, roste převyšujíc sebe;

Mou vůlí její silný lesk se ztrácí,
neb jinak byla by tvá zemská síla
jak lupení, jež s větví bouře kácí.

K sedmému jasu nyní vystoupila
pout' naše, leží pod Lva hrudí žhoucí;
v lesk ten se jeho síla přimísila.

Za okem obrat' mysl svoji vroucí
a zrcadlem je učič pro zjevení,
jež objeví ti zrcadlo to skvoucí. —“

Kdo zví jen, jakou pastvu v pohledění
můj našel zrak v blaženém obličejí
ku jiné péči obraceje zření,

Ten pochopí hned, jaké plesy lejí
se v hrud' mou k vůdkyni mé poslušnosti,
když jedno s druhým sváží bedlivěji

Ve křišťálu, jenž ve své spanilosti
má jméno vůdce svého, v kruhu světa
kdy vlád', nebylo žádných nepravostí,

Já zlaté barvy, v níž se paprsk vplétá,
jsem žebřík viděl, vztyčen, trčel k výši,
že stěží k jeho konci oko vzlétá.

A po stupních šla světla s nebes říší,
i myslil jsem, že všechny hvězdy ladné,
co v noci plá jich, sem svou září dýší.

A jako vrány dělávají za dne,
při úsvitu se začnou hýbat polem,
by trochu zahřály své peří chladné,

Ty bez návratu odletují, kolem
ty krouží, aniž by se zastavily,
ty octnou záhy na lánu se holém:

Tak mně zde v jiskření ty svity byly,
jež bleskly v jednom mžiku v pouti svoji,
jak na jistém se stupni zarazily.

Tu jeden duch, který nám nejbliž stojí,
tak zaplál, že jsem náhle pravil k sobě:
— „Zřím, kterou pro mne hoříš, lásku tvoji;

Leč ona, od níž jak a v které době
kyn očekávám mlčení neb řeči,
ta mlčí, čímž má touha hyne v mdlobě.“

Když zřela, mlčení že chvím se v léči
ve Toho zření, jenž se na vše dívá,
tu řekla: — „Tedy zjev svou vroucí péči.“

— „Ne zásluha má,“ slovo mé tak splývá,
„mne hodným tvojí odpovědi dělá,
leč k vůli té, jež k mým otázkám kývá,

Ty šťastné žití, které halí skvělá
zde clona plesu, zjev, proč blíž a blíže
se zářící tvůj oděv u mne bělá?

A pověz v této sféře, jež tě víže,
proč mlkne sladká symfonie Ráje,
jež zbožně zní tak v drahých sférách níže? —“

„Zrak smrtelný i sluch máš, toť ty taje,
proč Beatrice nemohla se smáti,
náš proto tichne zpěv, zde umlkaje.

Mne touha hnala dolů sstupovati
po svatém žebříku, na svoji těchu
svým hovorem i světlem, jež mne šatí.

Žár lásky větší ten mne nehnal k spěchu,
neb stejná, větší láska tady hoří,
jak na plamenech vidíš, našem dechu.

Neb láska nejvyšší, která nás tvoří
co sluhý rady oné, jež svět řídí,
nám dává práci, jak se v zrak tvůj noří.“ —

— „Ó svatá pochodni, svým zrakem lidí
já zřím, jak volná láska na tom dvoru
jít v souzvuk s prozřetelností, se pídí;

Leč pouze jedno vpřádá mne v síť sporu,
proč pouze ty jsi byla předurčena
pro úřad tento z celého tam sboru?“ —

Má řeč nebyla ještě domluvena,
když centrum udělal ze středu svého
se jako mlýnské kolo u vír žena.

Pak láska takto hovořila z něho:
— „Nade mnou zde Svit božský pozvedá se
a roušku trhá u vězení mého;

Mé zření s jeho silou ve souhlase
mne vyvyšuje tak, že mohu zřítí
zdroj jeho, věčnou bytost v plném jase.

To plesu ,proč‘ jest, který ve mně svítí,
neb moje zření dle čistoty svojí
těž s jasem záře musí v souzvuk jíti.

Leč nejzářnější v duchů božských roji,
ten Seraf, nejvíc který hledí k Bohu,
zde nestačil by, věř, otázce tvojí;

Neb za čím nyní obracíš svou vlohu,
jest skryto ve propasti věčné rady,
že smrtelný zrak neřekne zde ‚mohu‘.

A v světské jestli navrátíš se lady,
zjev každému to, by nechali touhy,
za cílem takým líčit svoje spády.

Duch světlo zde, jest na zemi dým pouhý,
tož uvažuj, co zmůže v světa pouti
jsa chabý zde, ač oděn v světla prouhy.“ —

Tak stačila mne jeho slova tknouti,
že pouze „kdo jest“, ždál jsem ve pokoře,
vše jiné odhodlaný pominouti.

— „Skal tlum se z Italie středu noře
nedaleko od vlasti tvojí snuje,
(hrom hlouběji zní jejich ve prostoře,)

Hrb, který tvoří, ten Catria sluje;
pod tímto tichá poustevna jest skrytá,
jak Bohu klanění ji vyžaduje.“ —

Tak po třetí mne jeho řeč zas vítá!
— „Zde v službě Boha,“ jeho hlas mi praví,
„má mysl byla přímá, ostražitá,

Že krmě jídal jsem jen z oliv šťávy
a necítil žár ani mrazu hlody,
v myšlénky svaté vnořen bez únavy.

Ten klášter hojně nosil Ráji plody,
však nyní zpust' a čas je, odhaliti,
jak velké prázdnoty v něm zejí brody.

Já Petr Damian slul v onom žití
a Petr Hříšník v chrámu naší Paní,
jejž na Adrie břehu vidíš čnítí.

Můj život blížil se již dokonání,
když toho klobouku mně dali slávu,
jenž ze zlých ku horším se nyní sklání.

Když přišel Kephas, vyvolený z davu,
Nádoba Ducha, oba zhublí, bosí,
a každé krčmy pojídali stravu;

Nového pastýře ze všech stran kdosi
na cestě podporuje dál jej veda,
tak těžký jest, že zezadu jej nosí.

A koně pláštěm kryjí mu, ó běda,
že šelmy dvě pod jednou kůží spějí.
Jak zvolna shovívavost bič svůj zvedá!“ —

Při tomto hlase zřel jsem v novém reji
jak nové plameny jdou po žebříku,
a každým vírem krásnější se skvějí.

Kol onoho se sestavily v šiku
a vykřikly tak velkým, silným zvukem,
že mizí každý světský hlas; v tom mžiku

Jsem nechápal jej, přemožen jsa hlukem.

Zpěv dvacátý druhý

Jsa děsem schvácen k svojí průvodkyni
jsem obrátil se, jak to dítě k tomu,
jenž důvěry mu nejvíc vlívá, činí.

A tato, máť jak děcka na pohromu,
jež bledé bez dechu ji volá, hlasem
svým vzmužujíc je, rychle chvátá z domu,

Mi děla: — „Což pak nevíš, nebe jase
že procházíš a že je svaté zcela
jsouc pravé horlivosti spjato pasem?

Jak píseň — uvaž to tvá mysl smělá —
a úsměv můj by tebe proměnily,
když vřava hlasů tak tě rozechvěla;

Jich prosby kdyby tobě zřejmy byly,
pak pomsta teprv byla by ti známa,
již uvidíš, než smrt se k tobě schýlí.

Meč nebes v ráně své se neoklamá,
ne záhy, pozdě ne, jak tomu zdá se,
jejž trýzní naděj nebo bázeň sama.

Však jinam obrat' oči svoje zase,
neb uzříš slavných duchů jinou řadu,
když poslechneš mou radu v brzkém čase.“ —

Jak chtěla, jinam cíl svým očím kladu
a malých sfér sto zřím, jež září svojí
navzájem vlastní zvyšovaly vnađu.

I stál jsem tady jako onen stojí,
kdo osten zvědavosti potlačuje
a pro předmětů mnohost ptát se bojí.

A největší, jež nejvíc paprskuje
z těch perel, vidím, jak se ke mně blíží,
mou zkojit zvědavost, se obětuje.

Z ní slyšel jsem: — „Byťs mohl bez obtíží
jak já zřít lásku, která ve nás plane,
svou myšlenku bys vyřk' i co tě tíží.

Leč v pouti k nebes výši tebou ždané
by čekání tě nezdrželo záhy,
má odpověď na myšlenku tvou skane.

Ten vrch, Cassino hostí jeho svahy,
byl navštěvován na vrcholi svojím
čeládkou klamanou, zlé lidem snahy,

Já první vynesl tam, jenž tu stojím,
zvěst' Onoho, jenž pravdu snesl k zemi,
jíž jaseť tady povznešen se kojím.

A milost rozlila se ručejemi
na hlavu mou, že z jarma modloslužby
jsem vytáh' kraj ten, chodě vesnicemi.

A druhá světla nebeské té kružby
též v přemítání žila, svaté plody
a květy nesly plamenné jich tužby.

Zde Romuald i Makarius, rody
zde bratrů vidíš mojich v monastýru,
jenž hruď i krok před světa střežli svody.“ —

Já na to: „Láska, jejíž plnou míru
mi jevíš v řeči své a ve svém zraku,
jež kyne mi v ohnivém vašem víru,

Mne jímá důvěrou, že bez rozpaku,
jak před sluncem se růže otevírá
když rozvíjí se, jak jen může; z mraku

Mých pochyb, otče, veď mne, dej, ať zírá,
ač jestli hodna toho, duše moje
v tvář tvoji, kterou halí jasnost čirá!“

On: „Bratře, vznešené to přání tvoje
to vyplní se až v posledním kruhu,
kde každé i mé najde cíle svoje.

Tam uzrá touha každičkému druhu
jsouc úplná, neb všechny částky spolu
dlí od věku, kde byly již, můj druhu!

On nemá prostorů a nemá pólů,
a žebřík náš ten přímo až tam čelí,
čímž pohled tvůj zří vzdálený jej v bolu.

Tam patriarcha Jakub viděl skvělý
že ústí konec jeho, v oné chvíli,
kdy Andělové po něm v lesku spěli.

Leč nyní, aby po něm vystoupili,
kdo nohou hne? Ba věty mého řádu
jsou dobré, aby s pergameny shnily.

Zdi, opatství jež byly, nyní v pádu
jsou lotrů pelech, kutny však jsou žoky,
z nichž zkažená čpí mouka plna smradu.

Lichvářství proti Bohu hříšné kroky
tam neobrací, jak ty plody, jimi
hrud' mnichů šílí již po mnohé roky.

Co církev má, těm patří, prosebnými
již hlasy ,pro Bůh' lkají, nemá vzato
být strýci jim a parasity zlými.

Jest lidské tělo bludem těžce spjato,
že od duběnky čas až ku žaludu
dobrému začátku je malý. Zlato

Ni stříbro neměl Petr a já v trudu
jsem začal modlením a dlouhým postem,
František pokorou řád proti bludu.

A setrváš-li při počátku prostém,
a uzříš-li, kam došlo to v jich pýše,
kde bílé bylo, černé teď' zříš hostem.

Že Jordán obrátil se, mořská říše
že couvla nazpět podle Boha přání,
než pomoc tady, větší div je spíše.“ —

Děl, mezi druhy vstoupil z nenadání,
sbor svatý sevřel se a pak se vzchopil
a povzlét' vzhůru jak vichřice vání.

V tom sladká paní, já to nepochopil,
mne kynem pošinula po žebříku,
svou tíhu v její sílu hned jsem stopil.

Kde stoupati a scházeti je v zvyku,
tak rychlý vzmach se nestal přirozeně,
jak já se letem vynesl v tomto mžiku.

Kéž, čtenáři, se vrátím oslaveně
v ten slavný pochod, k vůli němuž vinu
svou pykám, v hrud' se bije rozhorleně.

Prst z ohně nevytáh' bys v takém kynu,
jak znamení jsem viděl, jež za Býkem,
a rázem v jeho octnul jsem se klínu.

— „Ó slavné hvězdy, světla, volám mžikem,
vy silou nadané, jen vaším darem
jest celý duch můj, vyznávám to s díkem;

Pod vámi zrozen byl i stižen zmarem
ten otec všeho smrtelného žití,
když poprv rodný vzduch mne blažil čárem;

Když, vstoupiti v kruh váš, mně milost svítí,
v ten vznešený kruh, s nímž se otáčíte,
tu souzeno mi v luh váš sestoupiti.

K vám letí duše mojí vzdechy skryté,
a v úctě prosím, dodejte mi síly
ku cíli, jenž mne táhne k pouti hbité!“ —

— „Tvá pout' se k poslednímu blahu chýlí,“
zas Beatrice začla, „potřeba je,
by oči tvé co nejjasnější byly.

A než se dále vhloubíš v tyto kraje,
hled' ještě jednou dolů, viz co světa
jsem tobě dala přejít, nuž ať zraje,

Ať rozkoš nejvyšší v tvé duši zkvétá,
bys k vítěznému přidružil se davu,
jenž vesel tím etherným kruhem létá.“ —

Ku sedmi sférám naklonil jsem hlavu
a zřel jsem v hloubi kouli malou plouti,
že usmál jsem se, jak je v bídném stavu;

Tož úsudek ten nejlepším můž' slouti,
jenž pohrdá jí; statečným ten sluje,
kdo po vyšším jen snaží ducha pnouti.

Já dceru Latóny zřel, v záři pluje
bez stínu, který dokladem mi býval,
že řidší tu, tam hustší poletuje.

A pohled tvého syna zde mi kýval
Hyperione, já jej nes', jak s Mají
Diony kolem něho vír tu splýval.

Pak ztlumené mi svity ve zrak hrají,
to Joviš, mezi otcem, mezi synem
jak mění místa, oči poznávají.

Všech sedm viděl jsem tu jedním kynem
v jich velikosti a ve rychlosti stálé,
na různých drahách každou v směru jiném,

A místo, s nímž se pyšníváme, malé
jsem viděl, s vrchy, s doly jak se točí,
ve kruhu Blíženců tak v letu dále:

I obrátil jsem k sličným očím oči.

Zpěv dvacátý třetí

Jak v skrytu milých snětí odpočívá
pták ve hnízdu svých sladkých mláďat dlouhou
a celou noc, jež věci vše nám skrývá,

By uzřel je, se těší milou touhou,
a slídil kolem jejich po potravě,
ta trudná péče je mu slastí pouhou,

Na hrotu větve sedí nedočkavě,
čas předbíhá, po slunci ohlédá se
a zrakem visí jitra na záplavě:

Tak vzpřímena má paní v celé kráse
své stála, dívajíc se v onu stranu,
kde slunce menším spěchem kroužit zdá se.

Mně, v úvahu když zřím ji zahloubánu,
jak tomu bylo, který sice kojí
se nadějí, ač jiné měl v svém plánu.

A dlouho netrvalo ono dvojí,
já myslím čekání a myslím zření,
an nebe zvolna celé v jasů stojí.

A Bice děla: „V tomto okamžení
viz triumf *Krista*, viz tento plod zžatý
z té sféry víření, v tom shromáždění. —“

A její obličej plál celý vzňatý
a oči plné veselosti měla,
že nepopíše duch je žasem jatý.

Jak v nocích úplňku Trivia skvělá
se v kruhu věčných nymf zářící směje
hloub nebes jimiž malovaná celá,

Nad tisíci lamp Slunce že se skvěje,
jež zažihá je, zřel jsem; stejně v žití
tak se sluncem a hvězdami se děje.

A živým světlem prokmitá a svítí
tak mocným jasem blýskající látka,
že, nesnesla ji, musil jsem tvář skrýti.

Ó Bice, průvodkyně drahá, sladká...!
A ona ke mně: „Teď, co tebe zmáhá,
jest síla, proti níž vše síla vratká.“

Zde Moudrost je Moc a z nich tu sahá
most, který spojil nebese a zemi,
po čemž tak dlouhá v lidstvu byla snaha.“

Jak oheň, který roste ručejemi,
mrak prolomí a že má místa málo,
dští na zem proti zvyku svému, němý,

Ze sebe vyšel duch můj, cítil, vzplálo
v něm nové síly vření při tom kvasu,
tož nemůž' vzpomenout si, co se stalo.

— „Ted' oči otevři a viz mou krásu,
neb uzřels věci takové, že sněsti
tvůj může zrak můj úsměv plný jasu! —“

Jak tomu, kdo sen zapomene, jesti,
když vzbudí se a nadarmo se snaží
snu obraz nazpět v paměť sobě vésti:

Tak v ucho mé to povzbuzení vráží,
tak vážné, díky hodné, dlouhým věkem
je časy z dějin knihy nevymaží.

By jazyky nejkrasším zněly vděkem,
jež Polyhymnie a sestry její
svým nejsladším kdys krmívaly mlékem,

Mně k pomoci, když onen úsměv pěji,
díl tisíců by pravdy nedosáhly,
jas vylíčit, jenž v tom plál obličej.

Tak vylíčiti ten Ráj neobsáhlý,
má svatá píseň dělat musí skoky,
jak ten, kdo vidí cesty konec náhlý.

Kdo uváží však cíl můj převysoký
a břemene tíž, ten nebude láti,
že pod ním smrtelné se chvějí boky.

To není řeka, kterou mohou bráti
se lehké člunky, již hrot lodě dělí,
ni plavci, již chtějí sebe zachovati.

— „Můj obličej proč unáší tě skvělý,
proč neobracíš k rajskému se sadu,
jenž v *Krista* paprscích rozkvétá celý?

Zde uzříš růže přespanilou vnadu,
v níž Slovo vtěleno, zde lilije bílé,
jichž vůně slouží spásy ku příkladu. —“

Tak Beatrice, já pak celý chýle
se k její radě, ještě jednou v světly
ten jas jsem kázal pohlédnout své síle.

Jak oči moje, které stíny zhnětly,
ve Slunci, které kmitlo řasou mraků,
před sebou zřely velký luh a zkvětly:

Tak davy světél bleskly mému zraku
a stohy paprsků se s výše lily,
jichž zdroj mi zůstal ukryt ve oblaku.

Ó něho vše pronikající Síly,
tys pozvedla se, aby moje oči,
mdlé, ještě v prostoru se uvolnily!

A jméno květu, za nímž stále točí
se prosby mé, pohnulo ducha mého,
že k největšímu ohni ze všech kročí.

A můj zrak světla toho čarovného
když velikost a zářnou jak chytnul,
jež zde jak na zemi je vítěz všeho.

V tom náhle plamen nebes zářný slítnul
v kruh složen, koruny jakost ve způsobě
je otočil a kol se vírem kmitnul.

Nejsladší nápěv, který zněl by tobě
a k sobě ducha lákal z žití víru,
jak hromu hlas by duněl v bouře době,

Tu maje svatou dostihnouti lyru,
jíž korunován onen safír krásný,
jímž jasnější modř svítí v nebes šíru.

— „Jsem láska andělská, jež ples ten šťastný
oblétám, který z toho lůna dýše,
jež naší touhy hostilo cíl spásný;

A budu oblétat jej, nebes říše
ó Paní, dokud syna sledující
svým vstupem oblažíš tam sféru výše.“ —

Tak melodie ona kruhem znící
se ukončila, *Marie!* v tom kane
z těch světél jeden výkřik holdující.

Sfér královský plášť, jež kol světů vane
a oživen jest, čím víc Boha vlivy
a dechem božím v záhybech svých plane,

Svých vnitřních břehů udržoval nivy
tak nade mnou, že jeho plápolání
jsem nepostihnul tam, kde stál jsem snivý.

Mé oči neměly té síly ani
na plamen ten se dívat ověncený,
jenž vedle Syna vztyčil svoje plání.

A jako děcko utiší své steny
a k matce ručky vztahuje, když pilo,
tak duchem, na venek jenž rozohněný,

Zde každé toto svaté světlo bylo,
svým hrotem rostouc a tím lásku svoji
ku Marii mi zřejmě objevilo.

Pak před mým zrakem všecka světla stojí
a sladce zpívají *Regina coeli*,
že rozkoš ta jest věčná v mysli mojí.

Ó jakou hojností tu překypěly
ty sýpky nejbohatší těch, kdo v setí
jak dobří rolníci se v žití skvěli!

Zde s poklady jež druhdy ve zajetí
si s pláčem získali ve Babyloně,
kde zlato nechali, teď svátek světí.

Pod Synem vznešeným na slávy tróně
a pod Marií tady v blahu tráví
jak starém tak i novém po zákoně

Ten, který třímá klíče této slávy.

Zpěv dvacátý čtvrtý

— „Ó druží ku hostině vyvolená
Beránka, který stále tebe sytí,
že touha tvoje vždy je vyplněna:

Když z Boha milosti smí tento vzítí
díl toho, s tvého co tu stolu padá,
dřív k cíli smrt než dovolí mu jíti;

Ó pomněte, jak vroucně o to žádá,
ó poroste jej trochu, vy již v zdroji
tom pijete, po němž on stále strádá!“ —

Tak Beatrice začla tu řeč svoji:
a duše ty kol pevných pólů v jase
se jaly kroužit kometami v roji.

Jak ve hodinách kolečka v témž čase,
kdy jedno tomu, jenž se na ně dívá,
být v klidu, druhé pospíchati zdá se:

Tak vírný tanec těchto tady splývá
ve různých pohybech ted' míň, ted' více,
dle blahosti, která je rozechvívá.

A z nejkrásnějšího z nich blýskavice
jak oheň plála, zřel jsem požár blahý,
jenž předčil všecky, jak vál v moje líce.

Kol Beatrice tři v kruh opsal dráhy
a božským při tom zpěvem plesal sladce,
že obraznosti síla mlkne záhy.

Mé péro tedy přeskočí to krátce,
neb nejen slovo, též i fantasie
ten přejemný rys nevystihne hladce.

— „Ó svatá sestro má, vzdech jejíž nyje
tak zbožně, prostě, tvoje láska vroucí
mne táhne výš z té sféry, jež mne kryje!“ —

Když zastavil se ctný ten oheň skvoucí,
dech obrátil pak zcela k mojí Paní
to pravě, co má ústa řekla žhoucí.

A ona: „Velikého muže plání,
kterému Pán kdys klíče dal, a v hoře
je s říše plesu snes' a v zemské lkání,

V té víře, kterous druhdy přešel moře,
jej zkoušej, je-li dobrým žákem Pána,
jej v lehké nebo těžké spory noře.

Zda dobře doufá, miluje, zda psána
jest víra v srdci mu, víš, oči tvoje
zří tam, kde každá věc je malována.

Leč vírou pravou jen že duší roje
se staly občany té svaté říše,
ať k slávě jí on otevře rty svoje!“ —

Jak bakalář se zbrojí, stoje tiše,
než mistr otázku s ním celou sdělí,
již nemá vyměřit, dokázat spíše:

Tak všemi důvody já rovněž smělý
se vyzbrojil, by odvěť řeči dalo
mé slovo vyznání i tazateli.

— „Nuž, dobrý křesťane,“ světlo se ptalo,
„rci, víra co jest?“ — A já pozved' čelo
ku světlu, s něhož toto na mne válo.

K mé paní potom oko moje spělo,
ta kynula, abych já vylévati
se pramen jal, jímž nitro moje vřelo.

„Ta milost, jíž se mohu vyznávati,“
já započal, „takému bohatýru,
kéž myšlénce mé ráčí výraz dáti!

Jak pravé péro, jež učilo víru,
nám, otče, psalo rukou tvého brata,
jenž s tebou Řím na pravou uved' míru.

Jeť podstat nadějí všech víra svatá,
a toho důvodem, co nezří zraky,
tak pojímá je moje duše vzňatá. —“

On odvětil: „Tvůj zor jest bezemraký,
jen pochopíš-li, proč on mezi látky,
ji počítal a do důkazů taky?“

„Pro věci hluboké, jichž odlesk sladký
zde spatřit dopřáno mi nyní bylo,
jest na zemi zrak smrtelníků krátký,

Ve víře pouze že se zakotvilo
jich bytí, z které vzácná naděj vzbází,
což látky jméno víře přisoudilo;

A z víry této můžem dále blazí
své činit závěry i bez vidění,
čímž víru spolu důkaz doprovází.“ —

On: „Také kdyby bylo pochopení
všech věcí, svět jež učeností získá,
škleb sofistů by dospěl k zahanbení. —“

Tak z lásky žáru toho na mne tryská
a dál to praví: „Ve zkoušce té tíha
i kovu směs té mince dobře blýská.

Leč zdali též se ve tvém měšci míhá? —“
Já: „Ano, kulatou a lesklou plane
a jasně její rytbu oko stíhá. —“

Dál z lesku toho světla ke mně kane:
„A zářící ten skvostný klenot drahý,
jenž základem se každé cnosti stane,

Rci, odkud máš?“ — Já: „Hojnost rajské vláhy
Svatého Ducha, jež rozlita proudem
na staré, nové pergameny, záhy

Mně zjevila se ostrým býti soudem,
že každý důkaz s tímto v porovnání
mi tupým zdá se být, ba pouhým troudem. —“

On: „Starý zákon s novým tvému zdání
když dostačí, kdo řek' ti, prachu synu,
že Boha hovor z nich se k lidem sklání? —“

Já: „Důkaz, z kterého se k pravdě šinu,
jsou díla, k nimž příroda netavila
kdy železo, netloukla kovadlinu. —“

On: „Co ti dokazuje, že ta díla
se stala v skutku, to dokázat právě
věř, přísahám ti, potřeba by byla. —“

„Bez divů svět když obrátil se hravě
ku křesťanství, ten zázrak pouze stačí,
že jiné stý díl jen jsou v jeho slávě:

Neb hladový a chudý vstoupil's v pláči
na pole, abys zasel dobré símě,
jež réva dřív, teď skleslo na bodláčí. —“

Jak skončil to jsem, koruny té témě,
My Bože, chválíme tě! začlo pěti,
tož nápěvem, ježž rajské zpívá plémě.

A onen baron, jenž od sněti k sněti
mne táhl s sebou zkoušeje mne drahou,
že přistali jsme k sledních listů změti,

Zas začal: „Milost, které jesti drahou
tvá duše, tobě ústa otevřela
až sem, jak pravou slušelo to snahou,

Že chválit musím, co tu pověděla;
leč vše, co věříš, vyznat musíš nyní
i udat zdroj, zkad tato zvěst ti zněla. —“

— „Ó svatý duchu, otče, v nebe síni,
jenž vidíš, co jsi věřil, takže k hrobu
tvůj spěch i nohy mnohem mladší stíní,

Ty žádáš nyní, bych překonav mdlobu
zde vyznal jádro přesvědčení svého
i důvod víry své, slyš v tuto dobu

Co pravím: Věřím v Boha jediného
a věčného, jenž sám jsa bez pohnutí
jest láskou, touhou, pohyb světa všeho.

Ne fysika s metafysikou nutí
to víru vyznávat, i pravda skvoucí
jest svědkem jí, tak v mocném zaplanutí

Již Mojžíš hlásal a proroci vroucí
a žalmy, Evangelium již psali,
a vy, když pronik' Svatý Duch vás žhoucí.

V tři věřím věčné Osoby, jež spjaly
se v jednu bytnost, tak jednu, tak trojí,
že ‚jest‘ a ‚jsou‘ na sebe právem vzaly.

A Božství skrytá bytnost, o níž moji
zvěst slyšel's, do mysli mi pečet' dává,
pak nejednou též Písmo v řeči svojí.

Toť princip jest, toť první jiskra žhavá,
která se v plamen sálající nítí
a hvězdou ve mně jiskřit neustává.“ —

Jak pán když slyší, čímž ples v duši cítí,
a sluhu ihned po veselé zprávě,
jak domluvil, s pozdravem v náruč chytí:

Tak žehnaje mi písni, k mojí hlavě,
jak zmlk' jsem, třikrát nachýlil se v jase
ten apoštolský plamen, který právě

Jsem poslech'; řeč má jemu líbila se.

Zpěv dvacátý pátý

To stane-li se, že ty svaté sloky,
na kterých zem i nebe pracovaly,
a při nichž dlouhé zhubeněl jsem roky,

Zášť přemohou, která mne žene v dáli
od stáje krásné, kde beránek já jsem
spal, vlků sok, již na stáj v útok hnali;

Pak s jiným rounem a též jiným hlasem
se vrátím básník a u křtitelnice,
kde byl jsem křtěn, laur propletu svým vlasem.

Neb v onu víru, kterou blíží více
se k Bohu duše, tam jsem vstoupil, dítě,
pro kterou Petr objal teď mé líce.

A z oné sféry jiný oheň svítě
se pohnul k nám, zkad vystoup' onen svatý,
jenž první Kristův náměstek byl. Hbitě

Má paní, v srdci plesu plamen vzňatý,
mi děla: „Barona viz, v světa luhu
v pouť k němuž v Santiago je mnohý jatý. —“

A jako holubi, druh sedá k druhu,
a vrkajíce lásku svou si sdílí,
a v lásce své se oblétají v kruhu;

Dva tito knížata se k sobě chýlí,
se zdraví, chlebu vzdávající chvály,
ježž skýtá Ráj a za kterým duch plíí.

Když pozdravy již svoje dokonali,
tu *coram me* stanuli u mlčení,
můj nemohl snést pohled, kterak pláli.

A Beatrice úsměv svůj v řeč mění:
„Ó velký duchu, basiliky naší
jenž hlásal's hojnost, které rovno není,

Dej, nadějí kéž řeč tvá k nám se snáší;
když tři viděli proměnění Krista,
tys mezi nimi značil naděj blažší.

Skráň pozvedni, ať duše tvá jest jista,
že všemu co přichází z tůně světa,
se teprv zralost v naší záři chystá. —“

Ta útěcha mi s druhé hvězdy slétá;
tož obrátil jsem k horám zraky svoje,
jichž tíž dřív skláněla je, teď jich meta.

— „Když Císař náš milosti svoje zdroje
ti otevřel, bys před svou smrtí zíral
až v jeho dvůr a v jeho knížat roje,

Bys s pravdou, kterou jasný dvůr ten svíral,
těž naděj na zemi, jež lásku nítí,
ne pro sebe, leč pro druhé též sbíral:

Rci, čím jest naděj, jak můž' zdobou býti
tvé duše, pověz, kterak přišla k tobě?“ —
Tak druhé světlo slyším hovořiti.

A ona svatá, jež má křídla obě
tak k vysokému letu mocně vzpíná,
mou odpověď tak předešla v té době:

— „Věř, bojující Církev nemá syna,
jenž větší naděj choval by, jak psáno
jest v Slunci, jež vás všecky obepíná.

Tož z Egypta by vyšel, je mu přáno,
a Jeruzalém viděl v žití dráze,
než skončiti boj jemu přikázáno.

Ty dvě otázky, po vědění v snaze
jež nečinil jsi, ale proto pouze,
by on zvěstoval, jak sám ceníš draze

Cnost tuto, jeho přenechávám touze,
on rozluští je a nezpyšní jimi;
ať milost Boha vyproští jej z nouze! —“

Jak žák za mistrem kroky ochotnými
se ubírá, v tom, co pochopil bdělý,
by vlohami se mohl zaskvěť svými:

— „Jest naděj čekání,“ mé rety děly,
„na příští slávu, kterou milost boží
a zásluha si v srdci vystavěly.

Ten jas se z mnohých světél ve mně množí,
však největšího vůdce pěvec svatý
mi v srdce vdechl jej; *Svou naděj složí*

(On zpívá ve svém žalmu Bohem vzňatý,
na tebe všichni, kdo tvé znají jméno;
kdo nezná je, zda vírou mou jest jatý?)

Tvým listem pak mé srdce poroseno,
že nyní plný jsem a jiným zase
tvou naděj' mohu v pevné dáti věno.“ —

Co mluvil jsem, žár zachvěl se tu v jase
ve pochodě té chvějném nitru živém
v ráz, pronikavě, v blesku zářné kráse.

I pravil: „Láska, která v světle snivém
mnou vřela k ctnosti, jež se mnou šla stále
až k palmě, jež mi dána v boji divém,

Mne nutí, abys odpovídal dále
k své potěše, tož rci mi, naděj slovy
co slibuje ti? Promluv k její chvále! —“

Já pravím: „Starý zákon též i nový
cíl značí mi, zde lze to vysvětliti,
těch duší, Boha přátel, o nichž poví

Ti Isaias: Lze je snadno zřítí,
neb dvojí mají šat ve zemi svojí,
a jejich zemí je to sladké žití.

A zjevení to patrnější stojí
před námi bratra tvého řečmi těmi,
o bílých hávech kde svůj hovor stroj. —“

A dříve než jsem skončil, nebes lemy
nad námi slyším: *Sperent in te* zněti,
a odvet tomu zavzněl kruhy všemi.

A mezi nimi náhle světlo vzletí
tak jasné, krystal ten kdyby byl v Raku,
dnem stálým zimní měsíc moh' se skvěti.

A Panna jak se zvedá, radost v zraku,
a v kolo vstupuje, ne z marnivosti
leč k poctě nevěsty, tak v světlém mraku

Se blížilo to světlo, jas jež hostí,
k těm dvěma, jež se v kruhu otáčela,
jak slušelo ve jejich horoucnosti

A v písni nápěv padlo, sladce zněla,
a Paní moje pevně zřela na ně
jak nevěsta, ni sebou nezachvěla.

— „Tot' onen, který položil své skráně
na prsa ctná našeho Pelikána,
jej s kříže k velkým činům zval hlas Páně. —“

Tak řekla Paní má, leč zadumaná;
tvář před tím ani potom nepohnula,
zrak její poutala tak ona strana.

Jak mžourá zřítelnice ustrnulá
chtíc postihnouti slunce zatmívání,
až zřením zření moc jí pominula:

Mně dělo se v sledního ohně plání.
V tom zazněl hlas: „Nač oslňuješ sebe,
chceš viděti snad, co zde není ani?”

Zem na zemi jsem, ujišťuji tebe,
a zůstanu tam s jiných druhů davem,
až počet náš vyplní číslo nebe.

V tom klášteře jsou v hávu dvojím, žhavém
jen dva, již v nebe s tělem vystoupili,
ó jdi a zvěstuj všem to v světě tmavém! —“

A vířící se při tom zastavili
a s nimi směs ta sladkých melodií,
již trojím dechem stkali v slastné chvíli;

Jak obtíže neb nebezpeč když mívám,
se vesla sotva v proudy ponořena
na hvízdnutí hned zastaví. Jak svíjí

Se duše moje v hloubi rozechvěna,
když odvrátiv se nezřím paní svojí,
ač stála blízko mne ta vyvolená

A k blaha sám já přiblížil se zdroji!

Zpěv dvacátý šestý

Nad oslepnutím svým co strach jsem cítil,
tu z plamene, jež nemohl zrak snést,
dech vyšel, který pozornost mou vznítí,

Řka: „Než nabudeš zraku, na mne jesti,
když strávil jsem jej, aby za náhradu
můj hovor mnohou potěšil tě zvěstí.

Nuž odhal duši svou mi do základu,
kam směřuje; dej tomu výhost zdání,
že's ztratil zrak, tys zmdlel jen jeho vládu.

Neb, jež tě vede rájem, ona Paní
má v pohledu svém síly plamen žhavý,
již druhdy Ananias měl v své dlani.“ —

Já pravil: „Dřív neb pozděj', vždy v čas pravý
mé oči uzdraví, jež byly brány,
kterými vešla ohněm, jenž mne tráví.

To Dobro, jímž dvůr tento požehnaný,
jest A i O všech písem, láska čítá
bud' silně je, bud' slabě z každé strany.“

A tentýž hlas, jímž útěcha mi vlitá,
pro náhlé zdánlivé mé oslepení,
zas dále k řeči myšlénky mé splítá.

— „Na hustším síti třeba protřesení,
(on pravil) luk tvůj k takovému cíli
kdo napjal, třeba dát mi vysvětlení.“ —

Já: „Filosofické důvody síly
dost mají s autoritou, jež ztad splývá,
že láska taká v duši mou se chýlí.

Neb dobro, pokud znané, dobrem bývá,
tak vznítí lásku, a tím stále větší,
čím výtečnosti více v sobě skrývá.

Tož k bytosti, jež ostatní tak předčí,
že dobro každičké mimo ni jsoucí
jest paprsk světla jejího, vždy s péčí

Se musí obraceti duše vroucí
všech v lásce, kteří pravdu poznávají,
na níž spočívá tento důkaz skvoucí.

A s pravdy této hlubokými taji,
mne seznamuje ten, jenž učí znáti
mne lásku, věčné bytosti jíž plají;

Hlas mistra pravého já slyším vláti,
jenž o sobě tak pravil ku Mojžíši:
Chci všecko dobro tobě ukázati.

I tvoji rtové konečně ji dýší
hned na počátku zvěsti tvé, nad jiné
když nebes taj oznámil's světa říši. —“

— „Po rozumu a slovu božím (plyne hlas ke mně), jež se spolu provázejí, zřím láska tvoje k Bohu že se vine.

Zda ale, mluv, se jiné struny chvějí
v tvém srdci, zjev mi zuby lásky tvojí,
kterými útroby tvé krvácejí?“ —

Mně neostalo skryto ve závoji,
co orel *Krista* chtěl a v jaké svody,
já poznal, obrátit chce zpověď moji.

I pravím: „Všecky tyto kruté hlody,
jež mohou srdce k bohu obrátiti,
v mé lásce vroucí nabývají shody.

Neb světa jsoucnost, pak i moje žití,
smrt, kterou trpěl On, bych živ byl dále,
a naděj, kterou jak já každý cítí,

A jisté poznání to neustálé,
ty odtrhly mne klamně lásky moři,
břeh lásky zjevily mi dokonalé.

A pro listy, sad jimiž stkví se v zoří
věčného zahradníka, též jsem vzňatý
dle dobra, které z něho jim se noří.“ —

Co mlčel jsem jak ustrnutím jatý,
zpěv sladký nebem zněl, a moje Paní
též pěla s nimi: *Svatý, Svátý, Svátý!*

Jak ostré světlo probouzí ze spaní,
tož zraku duchem, jenž se vrací zpátky,
jak od pokožky k pokožce jde plání.

A vzbuzený se leká na čas krátký,
tak nezvyklé mu náhlé procitnutí,
až rozum posilní soud jeho vratký:

Tak světlem očí svých, jichž zaplanutí
se leskne dál, než na tisíc mil, vzala
mým zrakům Bice všecko ochrnutí.

Má zřítelnice víc než jindy vzplála
a tázal jsem se jako podivený,
co za hvězdu to, jež tu čtvrtá plála.

Má Paní: „V těchto svitech zakotvený
duch první a tam nad svým Tvůrcem plesá,
on první silou kdys byl vytvořený.“ —

A jako lupen zprvu špičkou klesá,
jak vítr zavane a pak se zdvihá
svou vlastní silou k povzletu se vznesa:

Já činil, úžasu mne jala tíha,
co mluvila, pak vzmužil jsem se ale,
bych touhy sprostil se, která mne zžihá.

A začal jsem: „Ó ovoce, jež zralé
jsi stvořeno, ach otče, jemuž bývá
i každá žena dceř i snacha stále,

Seč jsem, v nejhlubší úctě řeč má splývá,
ó promluv ke mně, ty znáš vůli moji,
jež abych již tě slyšel, slovo skrývá!“ —

Jak zvěř se pohne pod pokrývkou svojí,
že pohyb její vnitřní pudy zradí,
neb roucha záhyb se dle těchto strojí:

Tak první duše pokrývkou svou vnadí
mne na odpověď, tak se pozachvěla,
jak ochotně mi odvet dáti pádí.

— „Než bys mi vůli svoji řekl,“ děla,
„již znám tvé přání a to líp než jiné
snad věci, jinak zřejmé tobě zcela;

Neb Zrcadlo mi pravé, čisté kyne,
v kterém se vše odráží jasné v ladu,
však ono v ničem. Jaký čas již plyne,

Chceš zvědět, co do sličného sadu
Bůh postavil mne tam, kde k vystoupení
jsi této slyšel přípravu a radu?

Jak dlouho byl mým očím k potěšení
a jaký hněvu důvod byl as pravý,
té řeči vznik byl a upotřebení.

Ó synu, věz, že jedl jsem (on praví),
se stromu, samo nebylo tak hříchem,
jen neposlušnost a vzdor pohrdavý.

Kde Virgil zavolán tvou Paní v tichém
žil dolu, dvakrát dva tisíce roků
a tři sta dva jsem trávil touhou vzdychem.

A slunce zřel jsem drahou jeho kroku
let děvet set a třicet v hvězdách pláti,
co na zemi jsem žil po Evy boku.

Má řeč vymřela zcela, nežli hnáti
se začli k dílu, bez konce jež bylo,
ti Nimrodovi národové klatí.

Neb z rozumu co jen kdy působilo,
vždy, jelikož se mění vůle lidí
dle hybu nebes, též se proměnilo.

Že člověk mluví, přírodou se řídí,
leč zdali tak či jinak, přenechává
vám příroda, jak vám se to líp vidí.

Než pojala mne pekel tůně tmavá
J Dobro Nejvyšší se nazývalo,
zkad plane radost, jež mne obetkává.

Pak slulo El, a to se právem stalo,
neb lidské zvuky jsou jak listí snětí,
jež vadne, mizí, aby jiné vzplálo.

Na hoře, z vln již nejvýš viděl's čněti,
jsem v žití čistém, tak i v provinění
jsem od první až k oné mohl dleti,

Kdy slunce o šesté svůj kvadrant mění. —“

Zpěv dvacátý sedmý

Ted' Otcí, Synu i Svatému Duchu
pět začla slávu rajská obec širá,
až zpitý byl jsem v přesladrém tom ruchu.

Co zřel jsem, zdálo se mi všehomíra
být úsměvem, neb zpitost moje sklání
se v sluch můj a se zrakem do mne vtírá.

Ó plese nevýslovný! Slasti plání!
Ó žití, v němž se s mírem láska skvěje!
Ó jisté bohatství a beze přání!

Přede mnou čtyři zářné obličej
se zastavily; jenž se první kmitnul,
zřím větší světlo, vůkol kterak leje.

A jeho vzhled ten takým bleskem svitnul,
jak s Martem Joviš kdyby ptáci byli
a jeden s peřím druhého by slítnul.

Ta prozřetelnost, kterou v sbor ten chýlí
se řád a úřadů všech rozdělení,
kol ticho kázala a v této chvíli

Jsem slyšel: — „Jestli barva má se mění,
jak promluvím, se nediv, ihned chystá
se těchto všech kol náhlé zbarvení.

Jenž na zemi se chopil mého místa,
dím mého místa, ten je ztracen,
neb prázdné jest před obličejem *Krista*.

Jím v stoku nečistou můj hrob je zvrácen,
tak plný krve a tak plný smradu,
že plesá nad tím ten, jenž odsud skácen.“ —

Tou barvou, když jest slunce na západu
neb východu a proti mraku stojí,
zaplálo celé nebe vpřed i vzadu.

Jak žena cudná, která v těžkém boji
zůstává pevná, když o pádu jiné
zvěst slyší, přece chvěje se a bojí:

Tvář Bice změnila a ihned stinné
se stalo nebe kol jak v onom čase,
když umřel boží Syn. Však dále plyne

Řeč nová nyní v proměněném hlase;
však jiným hlaholem se ozývala,
však obličej svůj neproměnil zase:

— „Slyš, *Krista* nevěstu nevychovala
má, Lina, Kleta krev jsou pro ní dána,
by zlato svému domu vyzískala,

By nebes jí se otevřela brána,
tož Pia, Sixta i Calixta v lkání
i Urbanova krev je prolévána,

A nebyl úmysl náš, ani přání,
by křesťanů díl jeden po pravici
stál papežům a druhý k levé dlani,

Ni klíče svěřené mi vévodící,
by znamením se proti křtěným staly,
v boj táhly na válečné korouhvi.

Ni na pečetě by můj obraz dali,
na privileje prodajné a lživé,
čímž stud a hněvu jiskry ve mně vzplály.

V pastýřů rouchu stádo vlků chtivé
tam vidět můžeš, bloudí všemi lady;
kdy pomůže nám Nebe milostivé?

Bask s Caorsinem chystá se již hlady
pít naši krev: ó jak počátku krásný
v zlý konec řítíš se a v jaké spády!

Leč prozřetelnost, jíž Scipio šťastný
zachránil slávu světa Římu záhy,
již tuším obrat přivede sem spásný.

Ty, který uzříš opět zemské prahy
pro tíži těla svého, co neskrývá
má před tebou řeč, zjev jim, synu drahý!“ —

Jak ze zmrzlých par v našem vzduchu mžívá,
když roh nebeské Kozy na své pouti
se dotkne Slunce a s ním na čas splývá:

Tak éther zřel jsem do výše se pnouti
a sněžit vzhůru vítězí páry,
jež s námi dlely. Moje oko hnouti

Se musilo za blýskavými tvary
vždy dále, dále, až vzdálenost čirá
mým očím vzala plamenné ty žáry.

Že nedívám se výš, jakmile zírám
má Paní, dí mi: „Obrat' dolů oči,
jaks obrátil se!“ — Okruh, který svírá

Střed s koncem pásu prvního, zrak zočí,
že docela jsem prošel od té chvíle,
co poprv oko moje výš se točí,

Že s jedné strany se ku Gades chýle
zrak vidí Ulyssa brod, z druhé lemy,
zkdak Evropu kdys býk nes' na svém týle.

Hloub ještě byl bych pronik' v tuto zemi,
však slunce pod nohami mými spělo
a prošlo znaky od Berana všemi.

Mé srdce, v lásce které stále tkvělo
na Paní mé ted' víc než jindy v mládí,
víc na ni patřiti se povznášelo.

A umění a příroda když vnadí,
že tvarem těla neb obrazy jeho
duch zrakem jatý v podmanění pádí,

Vše mizí vedle plesu nebeského,
jejž tady na mne rosí tahy její,
když úsměvem se dotkne zraku mého.

A síla, již zřím v jejím obličejí,
mne z toho hnízda Ledy vymrštila
do nebe, které krouží nejrychleji.

Z všech částí jeho každá stejná byla,
ať nejvyšší tam či nejbližší tady,
že věru nevím, kam mne postavila.

Leč ona znajíc mé po pravdě hlady,
tak usmíváním otevřela rety,
že plesal Bůh jí v tváři plné vnady.

— „Jež drží v klidu střed, vše druhé v lety
kol hne, ta světa hybnost započíná
na tomto místě jak od svojí mety.

Pro toto nebe nejsou místa jiná,
než v duchu Boha; lásku, kterou víří
a sílu, kterou dští, on v žehu spíná.

Kruh světla, lásky kol něho se šíří,
jak ostatní on jímá, obvod kruhu
však zná, kdo spjal jej pouze; kam as míří,

To věru nerozeznáš, milý druhu;
jak půl a pětka v desíti se skrývá,
dle něho druhé měří se v tom luhu.

A v této váze čas že kořen mívá
a v jiných lupení, to nyní tobě
co zjevná pravda ovšem snadně kývá.

Ó hrabivosti, smrtelníky v sobě
jak potopuješ, že nemůže žádný
zrak pozvednout, se vyrvat vln tvých zlobě!

Necht' vůle květ vyrůstá v srdci ladný,
však pravé slívy změni na bouchoře
děšť, který splývá neustále chladný.

U dětí ještě nevinnosti zoře
a víra jsou, však prchnou s horlivostí,
jakmile tváře vous pokrývá spoře.

A dokud žvatlá člověk, tak se postí,
však pozděj' každé krmě každým časem
požírá jazyk s divou hltavostí.

A dokud žvatlá, matky svojí hlasem
dá vésti se; když mluví, tak si přeje,
by mrtva stala se již červů kvasem.

Tak černá kůže, jež se jak sníh skvěje,
na dceři oné, jež nám jitro dává
a večer nechá; v moři bez naděje

Bys utonul, však uvaž, země tmavá
bez nejvyššího vládce teď se zmítá,
a proto lidstvo v bludech postonává.

Však v lednu zima než ustane lítá
(neb setina se přehlíží tam), zníti
tam začnou hlasně sféry nebes, hbitá

Že Štěstěna k nám káže otočiti
své lodě předkem a že přímým letem
pak budou plout a pak budete zříti

Plod pravý na stromě, jenž planul květem. —“

Zpěv dvacátý osmý

Když o nynějším žití bídnych lidí
mi, kárajíc je, pravdu pověděla
ta, jíž má mysl ve všem nebe vidí,

Jak ve zrcadle pochodeň by skvělá
se rozsvítila za člověka záda,
než myslil na ni, že by vzplanout měla,

I obrátí se a zvědětí žádá,
zda sklo dí pravdu, a zří, do souhlasu
že obé jest, jak text s notou se skládá:

Má paměť učinila v tomto času,
zrak vzpjal jsem k očím, z kterých láska sítě
mi nastrojila v úsměvu a jasu.

Když obrátil jsem se tam okamžitě,
mé oči tknuty byly tím, v té knize
co zří, kdo dívá se, jak hledí hbitě.

Bod viděl jsem, plál v čistém světle ryze,
že oko bylo oslněno v jase
a zavřelo se ostrosti té cizé.

A hvězda sama, nejmenší jež zdá se,
ta měsícem by byla vedle něho,
když hvězda s hvězdou v nebi porovná se.

V té vzdálenosti jak od kola svého
je světlo, které kolo způsobuje,
když nejhustší jest pára štítem jeho.

Kruh ohnivý kol bodu pohybuje
se prudce, takže pohyb, nejrychleji
jenž svět obíhá, před tím ustupuje;

Kol toho jiný víří, za ním spějí
pak druhý, třetí, čtvrtý a kruh pátý
a šestý v sebe tak se otáčejí.

Pak sedmý sleduje tak rozepjatý,
že služka Junony v svém kruhu celém
by neobjala tento oblouk zlatý.

Takž osmý, devátý v rozpětí smělém
a každý volněji se v kole točil,
čím od jedničky dál byl jasným čelem.

A v tom jsem plamen nejčistější zočil,
jenž nejmíň od čisté se jiskry dálí,
proud pravdy nejvíce do něho vkročil.

Má Paní zřela, že rmut péče kalí
mou duši, a tu řekla: „Na tom bodu
tkví nebesa a celý vesmír v dálí.

Na kruh ten hled', jenž nejblíž jeho svodu,
a věz, že žhoucí láskou, jež ho žene,
on víří v takém bystrém chorovodu.“ —

Já: „Byť pořádkem tímto sestavené
vše bylo v světě, jež zřím v kruzích tady,
rád uznal bych, co přede mnou se klene.

Leč jiný řád zemskými vládne lady,
čím vzdálenější od toho jsou středu,
tím více božské jsou těch kruhů spády.

Nuž tady aspoň ztiš mé touhy bědu
v tom čaruplném i andělském tejně,
jež světlo s láskou věnčí; v dalším sledu

Jest slyšeti mi, s obrazem proč stejně
se otisk neshoduje, sám v tom sporu
se zmítám, rozjímaje beznadějně.“

— „Tvé prsty,“ děla v klidném rozhovoru,
„že nestačí na uzel ten, toť jasné,
ztvrď tím, že nevším' si ho žádný z tvorů.“

Pak řekla dál: „Však tvoje žízeň zhasne,
tím nasytíš se, co dí ústa moje,
nuž namáhej si ducha v práci spásné.

Těl sféry rozličné jsou podle zdroje
bud' většího neb menšího té síly,
jež částěmi jich žene proudy svoje.

Tak větší dobrota v zdar větší pílí
a větší zdar ve větším bují těle,
když stejně dokonalé má vše díly.

Tak ten kruh, vesmír v rozsáhlosti celé
jenž za sebou rve, odpovídá kruhu,
jenž patří víc a víc miluje vřele.

Ty podle síly měříš-li, můj druhu,
ne podle zjevu substancí, jež tobě
se ve kulatém objevují pruhu,

Tu poznáš černý poměr, v jakém obě,
tož málo k míň a mnoho k více stojí,
dle síly v každém nebi jemu k zdobě.“

Jak jas a světlo hned se vzduchem rojí,
když Boreaš s té svojí tváře dýše,
kde nejmírnější svoje větry strojí,

Čímž hustá mlha rozplývá se tiše,
až zkalené dřív nebe se usmívá
i se vší krásou svojí hvězdné říše:

Tak bylo mi, když Paní dobrotivá
mne jasnou odpovědí ukojila,
jíž pravda vzplála mi co hvězda živá.

Řeč její v ticho když se zkonejšila,
tu kruhy začly jiskřit blesků žehy
jak tyč, která se v ohni roztavila.

Za vlastním žářem šly ty rudé šlehy
a rostly jako když se šachy dvojí
do tisíců a zněly písni něhy:

Tož zpěvem *Hosannah*, jenž výš se rojí
od sboru k sboru, v chválu tomu bodu,
jenž drží, udrží je, kde vždy stojí.

By v myšlénky mé zas uvedla shodu,
dí paní moje: „Serafy zříš tady
a Cherubiny napřed v chorovodu.

Svá pouta sledují tak jejich řady,
by bodu tomu jen se vyrovnali,
což mohou podle stupně zření všady.

A druhých lásek tento věnec stálý,
se Trůny zvou božského obličej,
neb co hráz první trojice zde vzplály.

A zvědět máš, že rozkoš v ně se leje
dle síly, které může proniknouti
do Pravdy, jež všem duším úkoj přeje.

Čímž zjevno, blaha že lze dosáhnouti
jen patřením, ne láskou, tato bývá
jen toho následkem na světské pouti.

A patření za míru svoji mívá
pak zásluhu, ta dobrou vůlí vzhází
pak milostí, toť stupně, kde se dívá.

A v druhé trojici, jež v svěžím mlází
věčného jara pro vše časy klíčí,
květ jehož s listím Beran nerozhází,

Tam blažení Hosanah stále křičí,
tři sbory pějí v trojí melodii
a ples, v němž trojnásobí sebe, líčí.

Tři sbory pak jsou v té hierarchii,
ty první Panstva, druhé slují Síly
a třetí Moci, které tam se kryjí.

Tak v předposledních kruzích v reji pílí
tam Knížata a svatí Archandělé,
hry Andělů se v sledním zakotvily.

A vzhůru všichni zří, jas na svém čele,
a dolů tak působí, že jak k Bohu
jsou taženi, též všichni táhnou směle.

Svou Dionys obrátil k tomu vlohu,
je pozorovat, různit, jmenovati,
a po něm dělám já to, jak jen mohu.

Leč Řehoř nechtěl za pravdu mi dáti,
však jakmile zde otevřel své zraky,
sám nad sebou se musil usmívati.

A takového taje zdali mraky
se smrtelníku roztrhly, nech žasu,
kdo sdělil s ním je, viděl je zde taky

A jiné pravdy ještě z toho jasu.“

Zpěv dvacátý devátý

Tak dlouho, co Latony děti obě
(to v Beranu a to ve Váze dřímá),
pás obzoru si tvoří v jedné době,

Jsou v rovnováze, v níž je zenit třímá,
až k chvíli, obě když sfér proměnění
je zhostí pásu toho, jenž je jímá;

Tak s tváří, v níž hrál úsměv, v zamlčení
má Beatrice stála k tomu bodu,
jenž přemoh' mne, své obraceje zření:

— „Bez ptaní pochyb tvojich já chci brodu
se dotýkat, jak chceš, neb já jsem zřela
tam *ubi s quando* kde vždy splývá v shodu.

Ne, sama že by zbohatnouti chtěla,
což nemožno, leč aby záře její
v svém odlesku *Já trvám'* říci směla,

Bez mezí všech a časů nad peřejí
se věčná láska podle vlastní chuti
v devíti lásek objevila reji.

A neležela dříve ve strnutí,
neb žádné ‚před‘ a ‚po‘ nemělo vlání,
jímž nad vodami vzplálo Tvůrčí hnutí.

Tvar s látkou celý, čistý v objímání,
tak vyšly v bytnosti, jež beze vady,
jak třístrunný luk trojí šíp pohání.

Jak jantarem, křišťálem a sklem všady
se mihne paprsk, tak že není chvíle
od blesknutí až k mžiku, když je tady:

Tak z Pána tryskl účín v trojí síle
bez postupu se celý v tvorstvo chýlí
při počátku svém stejně, bez rozdíle.

Řád spolustvořen substancím, že byly
na světa vrcholu, v nich činnost čistá,
se rozvinula ve stvoření chvíli.

Mát' čirá potence nejnižší místa,
potence s činem ta ve středu stojí
ve svazku, jehož vazba vždy jest jistá.

Že prošly věky, Jeronym ve svojí
vám v knize psal, a již andělé byli
dřív nežli svět váš stvořen v světla roji;

Však mojí pravdou mnohé stránky kryli
svatého Ducha nadšencové praví,
ty poznáš ji, když zrak tvůj tam se schýlí.

A částečně již rozum ti to praví,
jenž nedopustí, by motoři světa
být mohli dřív, než jejich účel pravý,

Víš, kterak, kde a kdy ta duchů četa
se zrodila, tak ve štěp přání tvého
již trojím květem vysvětlení zkvétá.

A nepřijdeš do čísla dvacátého,
byťs rychle počítal, andělů řada
když byla zdrojem v živlech zmatku zlého.

Část zůstala a umění to ráda
pak započla, jež vidíš, blahem vznata,
že kroužiti, již nikdy neodkládá.

A původ pádu pýcha byla klatá,
jíž hřešil onen, jež tam drtí tíha,
jak viděl's, všeho světa vrchovatá.

Ti skromní byli, jichž řád se tu míhá,
ti cítili, že dobroty jsou dílo,
jíž otevřena moudrosti jim kniha.

Tož nebe zraky jejich povýšilo
svou milostí a zásluhou jich spolu
a plnou, pevnou vůli do nich vlilo.

Máš jistý být, ne v pochybnosti bolu,
že zásluhou jest, milost obdržeti,
jen láska ochotná když při tom stolu.

O svatém tomto sboru přemýšleti
dost můžeš nyní, pakli moje zvěsti
jak sluší se, ti budou v mysli tkvěti.

Leč na zemi že v školách zvykem jesti
vás učit, andělé že vůli mají,
že chápou, vzpomínají, s pravdy trestí

Chci seznámit tě, již tam vykládají,
a při tom matou, tak že v blud se řítí,
když falešně ty věci pojmají.

Ti tvorové, již z Boha radost cítí,
ti nikdy neodvrátili svých tváří
od Něho, před nímž nemůž' se nic skrýti.

A proto stále Boha tvář jim září,
nic nemate jich, proto vzpomínání,
jim netřeba, v němž myšlenky se sváří.

Tak lidé na zemi, vy bdíte v spaní,
teď věříte, teď ne, že pravdu díte,
však v tom jest viny víc a studu plání.

Vy jednou stezkou více nekráčíte
v svém bádání, tak zdání vás unáší
a láska k němu, jemuž otročíte.

Leč s menší nevolí tu chybu vaši
zde snášejí, než písmo v zlobě svojí
když lidé soudí, neřest na něm páší.

To nikdo neví, co to krve stojí,
je síti světem, jak jest milý Bohu,
kdo pokorně s ním sblíží se a spojí.

Po zdání každý obrací svou vlohu,
a po vynálezech, jež vaši kněží
pak místo víry káží v zdobném slohu.

Že měsíc zpátky šel, ten s tím k vám běží,
při smrti *Krista* že se níže šinul,
čímž slunce k zemi proniklo jen stěží.

A lže; jas luny ze sebe sám zhynul,
čím Španěly jak Židy tak i Indy
tmy jedné plášť do záhybů svých vinul.

Míň ve Florencii jest Lapi s Bindi,
co za rok takých pohádek se stkává
a s kazatelen hlásá víc než jindy;

Že ovčiček dav pravdu nepoznává
a větrem krmem navrací se v stáje,
že slepí jsou, omluva není pravá.

A Kristus neřek': *Jděte, kažte báje
a frašky*, druhdy sboru učedníků,
však dal jim základ, z něhož pravda plaje.

A tato zněla z jeho úst, že v mžiku
by víru vznítily ve kruté seči,
meč udělali z písma si a píku.

Ted' káží se jen žerty, prázdné řeči,
a samolibě kapuc nadýmá se,
když dav se směje, všem to k duhu svědčí.

Leč taký pták tam hnízdí v její řase,
že kdyby lid jej zřel, by poznal záhy
tu absoluci, jíž ted' domáhá se.

Tím hloupost všecky překročila prahy,
že beze svědků a bez zkoušky nyní
za každým slibem řídí lidské snahy.

Tím Antonín své prase krmí, jiní
pak věru, jenž jsou horší nad prasata,
ti mincí falešnou víc škody činí.

Leč naše řeč jest příliš rozepjata;
tož obrať oči nyní k cestě přímé,
by času, cesty nebyla nám ztráta.

Ten andělský sbor, který tady zříme,
ten roste počtem, tak že řeči není,
ni rozumu, jež taký počet jíme.

A v Danieli pakli na zjevení
zrak obrátíš, pak poznáš, počet stálý
se kryje v tisíců těch rozvlnění.

Žár Prasevěta, jímž všecky v jasu vzplály,
tak jimi pojímán jest tolikráte,
co lesklých tvarů, s nimiž tam se valí.

A míra plesu, přijímání svaté,
že v souzvuku jsou, proto lásky štěstí
v nich různé plá, zde víc, zde vlašněj' vzňaté.

Před tebou vznešenost a rozsah jesti
té Síly, zrcadel jež tolik sobě
si stvořila, by byla její zvěstí,

Však v sobě zůstává jak v první době.“ —

Zpěv třicátý

Snad šest tisíc mil od nás v různém plání
začíná šestá hodina a stíny
své tento svět již v rovnou plochu sklání,

Střed nebes když se ztrácí do hlubiny,
a taký jest, že mnohou hvězdu schvátí,
svit kteréž k nám až neproniká siný:

A slunce nejjasnější služka pláti
kdy začne, nebe tak se uzavírá,
že z hvězd se i ta nejkrásnější ztratí:

Tak onen triumf nebes zvolna zmírá
kol Bodu toho, jenž mne zraku zbavil,
jenž tím se zdá být uzavřen, co svírá.

Ten triumf zvolna, pozvolna se strávil;
jat zjevu zmizením i lásky chvěním
jsem u své paní zrakem svým se stavil.

Co o ní pověděl jsem již svým pěním,
bych v jednu chvíli chválu zahrnouti,
by málo bylo, jak ji nyní cením.

Neb krása, k níž jsem mohl oko pnouti,
vše meze přesahá, ba řek' bych krátce,
ji celou lze jen v Tvůrci obsáhnouti.

V tom, vyznávám, jsem přemožený sladce,
víc nežli komik aneb tragéd cítí
se přemoženým v úlohy své látce.

Neb jako paprsk slunce v zraku vznítí
mohutné chvění, tak vzpomínka milá
na úsměv ten mou duši v zmatek řtí.

Od prvního dne, když mně objevila
se v žití její tvář, až k této chvíli
má báseň vždycky za ní pospíšila.

Však její krása tak se do mne chýlí,
že ustávám, ji píseň nevypraví,
jak umělec, nedojde k svému cíli.

A proto o ní podati vám zprávy,
to rád již přenechávám troubě jiné,
má končí již svůj úkol namáhavý.

A vůdčím hlasem, posuňkem mi kyne:
— „My vyšli jsme již z největšího těla,
naš krok se v nebes pouhé světlo šine

Ve světlo umu, které rozechvěla
jen láska plesná dobru ku věčnému,
slast, jež kdy v slasti sotva rovné měla.

Tu Ráje obě vojska zraku tvému
se objeví a jedno v takém tvaru,
v němž dostaví se jednou k soudu obecnému. —“

Jak zraku duchové při silném žáru
se rozprchnou, že oko sílu ztratí,
i mohutné zřít předměty, tak v čáru

Zřím kolem sebe živé světlo pláti,
to v planoucí svůj závoj vše mi tají,
že kolem nic jsem nemož' rozeznati.

— „Vždy láska, která toto nebe skájí,
tak počíná zde vždycky k jejich blahu,
že svícny světlům upraví, v nichž plají.“ —

A sotva krátkých slov těch slyším vláhu,
již cítím, kterak nad svou silou z místa
jsem povznešen a nad svojí též snahu.

A zraku bystřina mi náhle čistá
se otevřela, tak že každé světlo
má zornice již pojmouti se chystá.

Jak řeka světlo před mým zrakem létlo
a plálo leskem ve dvou břehů loubí,
na kterých jaro divuplně kvetlo.

A z řeky vidím jiskry plát, jak snoubí
se s květy v jejich padající kalich,
jak rubíny, jež zlato živé vroubí.

Ve vůních jakby zpity neustálých
zpět klesaly v to zřídlo, jedny výše
a druhé dolů ve hrách neskonalých.

— „Ta touha, jež tě rozpaluje tiše
co vidíš, abys o tom nabyl zvěsti,
čím roste výš, tím líbí se mi spíše.

Leč musíš doušek této vody vznésti
k svým rtům, než taková se žížeň skojí.“
(Dí slunce očí mých a moje štěstí,

A dále): „Řeka v těch topasů roji,
jež jdou a mizí, a ten smích kol v travě
jsou stinné přede hry jen pravdy svojí.

Ne v sobě že by jevily se tmavě,
leč chyba tady je na tvou straně,
že nevznáší se zrak tvůj k také slávě.“ —

Tak dítě prudce nepovznese skráně
a k prsu netočí se v probuzení,
když v spánku zpozdilo se, odhodlaně

Bych z očí zrcadla měl, v okamžení
jak obrátil jsem hlavu k vlně svaté,
jež proudí k duší lidských posvěcení.

Jak dotklo se jen moje víčko vznaté
té vody, zdála se mi, délka její,
že v okrouhlost se mění; častokráte

Jak lidé, v larvách již se procházejí,
se jiní zdají, když háv cizí složí,
jenž kuklí jejich dřív byl obličejí:

Tak květiny a plameny se množí
ku kvasu většímu, že náhle kýval
mi v celé slávě obojí dvůr Boží!

Ó jase Boha, kterým jsem se díval
na říše pravé triumf slavný, krásný,
dej sílu, abych, co jsem viděl, zpíval!

Tam zářný svit se stkví, kterým jest jasný
i Tvůrce tvorů, který pouze v míru,
když patřiti smí na Něj, můž' být šťastný.

Ten v kruhu roztáčí se v prudkém víru,
že v objemu svém mohl volným pasem
by slunci být, jež vládne všehomíru.

Jest podstat' jeho celá tkaná jasem,
od primum mobile jenž odražený,
tam čerpá sílu z něho každým časem.

Jak vršek patou v rybník potopený
se zrcadlí, jak chtěl by vidět, květy
a stromy hojně jak jest vyzdobený:

Tak všechněch, jichž se vznesli k nebi lety,
víc nežli na tisíce stupních úže
se v světle, kam zřím, zrcadlily čety.

Nejnižší stupeň když pojmuti může
již také množství světla nebeského,
ký rozměr v listech sledních má ta růže?!

Já v dálku nepustil let zraku svého,
ni do výšky, mé oko všecko zírá,
i jakost, mnohost plesu nesmírného.

Nic blízkost nedá, dálka neubírá,
neb tamo, kde Bůh bezprostředně vládne,
tam přirozený zákon každý zmírání.

V střed žlutý této věčné růže ladné,
jež šíří, stupňuje se, voní v slávu
věčnému Slunci, které stále mládne.

Jak toho, který mlčí a přec zprávu
by čerpal rád, mne Beatrice táhla
řkouc: — „Jaký tady zástup bílých hávů!

Viz obec naši, jak jest neobsáhlá,
viz naše trůny, jak jsou plny kolem!
Těch málo, po nichž naše chuť by prahla.

Na velký trůn, na kterém posud holém
jest koruna, kam patříš neustále,
dřív nežli s tímto spřátelíš se stolem,

Kdys duše sedne velikého krále,
tož Jindřicha, jenž přijde, Italii
by ku ochraně povstal nenadále.

Však slepá hamižnost vás příliš zpíjí,
že jako děti jste, jež mrou již hlady
a přece chůvu zahánějí, bijí.

Na božím soudě domůže se vlády
pak člověk, který zřejmě ani v taji
s ním nepůjde touž cestou; jeho spády

Bůh zruší, takže krátce potrvají;
Bůh s úřadu jej svrhne v sluje děsné,
kde Šimon se a svatokupci kají,

Čímž z Anagni ten mnohem hlouběj' klesne. —“

Zpěv třicátý první

Tak tedy v tvaru bílé, zářné růže
mně zjevila se armáda ta svatá,
již krví *Kristus* snoubil sobě úže.

Leč tlupa, která v letu blahém vzňatá
zříc pěje slávu Toho, který nítí
v ní lásku s dobrotou, jež vrchovatá,

Jak hučící roj včel pospíchá v kvítí,
hned pelem obtížit se, hledá práci,
a ten se opět v sladké dílo řtí,

Tak v obrovské té květině se ztrácí,
již tolik listů zdobí, a pak spěje
tam, kde vždy její Láska dlí, se vrací.

Na tváři všem se živý oheň chvěje,
pár křídel zlatých, vše pak jiné bílé,
že v kráse také sníh se nezaskvěje.

Od stupně k stupni v květině tu čile
jak nesli se, mír s žářem roznášeli,
jichž nabyli u nejvyššího cíle.

Leč tíseň perutí, jež kol se chvěly,
tož mezi květem, i ostatní výší,
ta zření netlumila ni lesk skvělý;

Neb svaté světlo všehomíra říší
vše proniká, jak zásluha kde kyne,
že v odpor jemu pranic nepřispíší.

Ta obec v tiši jisté, pohostinné,
tak plna starých jako nových tvorů,
svůj zrak i lásku v jediný bod šine.

Ó trojí světlo, planouc jejich zoru
v jediné hvězdě, jež je všechny zkájí,
ó pohled' na náš život plný sporu!

Když barbaři, již doma jsou v tom kraji,
jejž Elice svou září denně jímá,
ve víru za synem, jejž kochá v taji,

Se žasem třásli, hrdé stavby Říma,
když spatřili s Lateranem, pokud čníval
nad všecka díla lidí; což já, mdlýma

Jenž očima se z lidského teď díval
ku božskému, jenž z času do věčnosti
a z Florencie v obec ctnou jsem splýval,

Ký úžas teprv duše moje hostí!
Ba, mezi žasem, plesem, neviděti
a neslyšet, mi bylo líbezností!

A jako poutník jme se rozhlížeti
po chrámu, k němuž za svým slibem kráčel,
a doufá, jak vše bude vyprávěti:

Tak světlem bloudě, jehož lesk mne smáčel,
já nechal po stupních své těkat zraky,
jichž let se k výši, dolů, kolem stáčel.

Já viděl tváře a v nich lásky znaky,
v nich cizí jas a vlastní usmívání
a posuňky, jež plné ctnoty taky.

Tvar celý Ráje se již znenadání
v mém oku objevil, jež těkající
se v žádnou částku pevně neuklání;

A proto s tužbou nově hárající
jsem obrátil se rychle k paní svojí,
by srovnala mé spory zápasící.

Kdos jiný odvetou mou touhu kojí;
já tušil Beatrici a zřel kmeta,
jenž stál tu v těchto oslavených kroji.

Po tváři jeho, v jeho zraku zkvétá
ples dobrotivý, posuňky měl vlídné,
jak něžný otec. Hned s rtů mojich slétá:

„Kde jest má paní?“ v mysli málo klidné.
On: „Přání tvoje bych přivedl k cíli,
mne slala z místa mého; ji zrak zhlídne,

Když v kruhu třetím trochu dál se schýlí,
od stupně nejvyššího, v křesle zase,
jež její zásluhy jí ustrojily —“

Bez odvěty již můj zrak pozvedá se;
ji zřel jsem, korunu kol sebe měla,
svit věčný sebou odrážejíc v jase.

Od končin, kde hřmí nejvíc, kdyby směla
se pohroužiti v moře zřítelnice,
až v bezdno, není vzdálenost ta celá,

Jak paní svou jsem v dáli zřel, ba více;
však nevadilo to, by obraz její
plál v nezkaleném lesku v moje líce.

— „Ó paní, kterou věčně svěží skvějí
se naděje mé květy, k mému blahu,
jež nechalas své stopy v pekel reji,

Na všem, co viděl jsem na svojím tahu,
tvou dobrotu a mocí tvojí cnosti
a milosti tvé cítím božskou vláhu.

Já otrok tebou vznešen ku volnosti
všemožným způsobem a každou tratí,
jež k cíli tomu síly měly dosti.

Ó nech mi dále štědrost svoji pláti,
by moje duše, která tebou zdráva,
se líbíc ti, se mohla těla vzdáti!“

Tak modlil jsem se, ona shovívavá
se na mne z dálky usmívati zdála;
k věčnému zdroji v návrat pak se dává.

— „By cesta tvá se cele dokonala,“
děl svatý Stařec, „k tomu láska svatá
a prosba její mne sem povolala.

Po zahradě té ať tvůj pohled chvátá,
neb pohledem tím v další povzlétnutí
ku Bohu bude zornice tvá vzňatá.

A nebes Královna, k níž v zaplanutí
já hořím zcela, milost dá ti svoji,
jsemť Bernard věrný v každíčkém jí hnutí.“ —

Jak z Chorvátska kdo přišel a teď stojí
a dívá se na Veroniku naši
přeslavnou a žár svůj přec neukojí,

Leč šeptá, před ním dokavad se vznáší:
„Ó pane *Jezu Kriste*, Bože pravý,
tak tedy patřím v pravou tváři vaši? —“

Tak bylo mně, když lásky oheň žhavý
jsem toho viděl, který v tomto žití
již patřením mír nebe chutnal smavý.

— „Ó synu milosti, hlas slyším zníti,
ten zdejší ples ti zůstane přec tajem,
když v bázni budeš oči dolů krýti.

Leč rozhlédni se v nejzazší kruh Rájem,
až uzříš Královnu na trůnu, tato
již říše poslouchá s tím celým krajem. —“

Já oči zved', jak ráno jako zlato
část nebes, která ku východu leží,
plá nad onu, kde hasne Slunce; jato

Mé oko světlem, tak z údolí běží
se k vrcholu, bod na pokraji zřelo,
s nímž jiné řady zápasily stěží.

Jak tam, kde oko voj by spatřit mělo
u vozu, který Faeton špatně vedl,
vzplá nebe víc, co okolí se ztmělo:

Můj zrak tu míru oriflamu zhlédl,
víc plála v středu, ale každým směrem
lesk její mírnil se a snivě bledl.

A k středu tomu, v křídel vzmachu sterém
já slavnostní zřel Archandělů tísň,
z nich každý jiný leskem, křídel perem.

A při hrách jejich a za jejich písň
jsem viděl krásu, jak se usmívala
v ples svatým všem. Ó kdybych zvažil přísně

Svá slova všeka, by se vyrovnala
mé obraznosti, nemohl bych říci
ni nejmenší část vděků, v kterých plála.

Když Bernard zřel, mé oči pátrající
jak v plamen patří, ihned v tužbě vroucí
k ní obrátil též svoje plesající,

Čímž mé k patření více byly žhoucí.

Zpěv třicátý druhý

V svém plesu stopen patřící kmet na se
vzal dobrovolně úřad učitele,
a toto znělo v svatém jeho hlase:

— „Tu ránu, již nám zahojila zcela
Marie, ta, jež u nohou jí sedí,
nám dala kdysi a ji otevřela.

A v řadě třetích trúnů zrak tvůj hledí
na Rachel, pod Evou jest místo její
u Beatrice,“ děl v své odpovědi.

„Tam Sara, Rebeka, Judita, pějí
i ona, která toho byla matkou,
jenž z hříchu zpíval *Miserere mei*.

Od stupně k stupni můžeš cestou krátkou
vše zřítí dle jmen, jež má ústa sdělí,
list po listu tou růží bloudě sladkou.

Od stupně sedmého až dolů celý
ten pruh až vzhůru zpět Židovky mají,
a všecky lístky květiny té dělí.

Neb podle zraku v zed' se srovnávají,
jímž zřely druhdy na učení *Krista*
a svaté stupně ty tak roztínají.

Kde zralá je ta růže plnolistá
ve částech všech, tam zasedli pak sobě,
jichž víra v příští *Krista* byla jista.

Na druhé části, kde se jeví tobě
dost místa prázdného, tam sedí v zoři,
již věřili Naň v jeho příští době.

Jak s této strany v pohled tvůj se noří
ten vznešený trůn, ježž má svatá Panna,
a stupně pod ním rozhraní zde tvoří:

Tak v druhé části trůn svatého Jana,
jenž svatý snášel poušť a umučení,
dvě léta pekel hostila jej brána.

A pod ním zvláště sedí vyvolení:
tož František, Benedikt s Augustinem
a jiní v kruzích nižších rozhostění.

Ted' Prozřetelnosti se opoj kynem,
neb jednou oba víry obličej
spočinou stejně v tomto sadu stinném.

Věz, směrem stupně, který dolů spěje
a v středu dělí tyto obě stěny,
tlum duší cizí zásluhou se kreje,

Ne vlastní; jsou tu všechny podmíněny;
dřív nežli všechny měly volbu pravou,
ty Bohem z těla byly uvolněny.

Ty ujištěn být můžeš mou v tom zprávou;
viz tváře jich, slyš dětské jejich písň,
když popatříš tam na ně s bystrou hlavou

Ted' pochybujes, mlčky stojíš přísně,
já ale rozvážu ti uzel tuhý
a z myšlének tě vysvobodím tísně.

Kam říše této jen se táhnou luhy,
zde náhoda nemůže místa míti,
hlad, smutek, žízeň nepřijdou v ty kruhy.

Neb věčným zákonem, co můžeš zřítí,
je určeno, zde vše se v celek pojí,
tak jako prsten, na prstu když svítí.

A proto sem, k věčného blaha zdroji,
ten nepřišel lid jen tak bez důvodů,
dle větší nebo menší cnosti svojí.

Král, jímž ta říše trvá v lásky hodou
a v také rozkoši, že vůle jiná
si větší přátí nemůže v tom shodu,

Ten tváří veselou všem v život kyná,
rozlévá milost, jak se líbí jemu,
zde stač ti výsledek. To připomíná

Dost jasně Písmo svaté světu všemu,
když o dvojčatech v klínu matky praví,
že propadla již tenkrát sváru zlému.

Tož slušno, aby, jak se vlasy hlavy
rozličně barví, též i kolem skrání
svit nejvyšší svůj jas vil plápolavý.

Tak k různým stupňům jsou zde povoláni,
bez zásluh zde je milost rozsadila,
jen prvním pudem jsou zde rozeznáni.

Neb v dobách dávných k spáse dostačila
jen víra pouhá otce tak i matky,
když nevinnost se k ní jen připojila.

A splněný když první čas byl krátký,
obřízka hochům potřebou se stala,
by sílu měla křídla jich v let vratký.

A doba milosti když lidstvu vzplála,
tu beze úplného křestu *Krista*
i nevinnost již stinná brána jala.

Hled' v obličej, jenž nejvíc tváři *Krista*
se podobá, neb v jeho pouze lesku
ty posilníš se, bys moh' spatřit *Krista!* —“

Já viděl tolik štěstí, tolik blesků
dštít na ni, andělské již nesly davy,
jichž úděl zárnou tuto projít stezku,

Že všechno, co zřel zrak můj nedočkavý,
mne nezajalo takým mocným žasem,
mi Boha nedalo tak obraz pravý.

A první anděl zapěl sladkým hlasem
řka: *Ave Maria gratia plena,*
svá křídla rozpjál před ní tkaná jasem.

Té božské písni odvet roztoužená
se ozvala z všech dílů toho Dvora,
čímž každá tvář hned plála rozjasněná.

— „Ó svatý otče, k vůli mně jenž shora
jsi sešel sladké místo zanechaje,
kde trůníš věčným losem, moje chorá

Se duše ptá, kdo je ten Anděl ráje,
jenž s takým plesem v zrak zří naší Paní,
jenž, lásky pln, se zdá, že ohněm plaje?“ —

Tak ještě jednou skonejšit svá přání,
jsem toho ptal se, Marií jenž krásný,
jak hvězda jitřní krásní v slunce plání.

On pravil: — „Veselost, ples štěstí jasný,
jenž v Andělu a duši může býti,
v něm plá, jak souhlasíme, v souzvuk šťastný.

On nesl palmu Marii, když vzíti
za naše hříchy křehkou schránku těla
Syn boží na se chtěl a lidské žití.

Leč hled', by za mnou zornice tvá spěla,
kam půjdu já a viz tu ve hovoru
ty reky, jimiž skví se říš ta celá.

Dva nejšťastnější, jenž tam sedí v sboru,
by nejbliže vznešené Paní byli,
té růži takřka kořen jsou v tom dvoru,

Jenž ku její se straně levé chýlí,
jest Otec, jehož choutka příliš žhoucí
pro lidstvo v hořké tak vyrostla býlí.

Na pravo svaté Církve Otec skvoucí,
kterému klíče ctného toho květu
kdys doporučil Kristus k péči vroucí.

A ten, jenž dřív než umřel, v strasti hnětu
tu sličnou nevěstu zřel v kruté době,
jež hřeby, kopím vykoupěna světu,

Jest vedle něho; u Adama sobě
ten Vůdce hová, pod nímž dána mana
pro nevděčný lid, zatvrzelý v zlobě.

A proti Petru sedí tamo Anna,
tak spokojena patřit na svou dceru,
že nehne brvou zpívajíc Hossana;

A proti Adamovi v rovném směru
jest Lucie, již slala paní sladká,
když v pádu oči tvé se zamkly v šeru.

Leč doba tvého snu zde prchá krátká;
tož dosti, jak i moudrý krejčí bývá,
jenž stříhá na šat, pokud stačí látka.

Nuž k první Lásce zřítelnice chtivá
ať obrátí se, patří, tam bys vniknul,
jak bleskná její dovolí zář živá.

Ne pouze snad, (leč jistě by se smyknul
vzmach křídel zpět, kdy myslíš kředu spěti,
hled' modlitbou milosti abys zvyknul,

Bys milost mohl od té obdržeti,
jež můž' jí dáti; proto s myslí vzňatou
ať srdce tvé mým slovům v náruč letí. —“

A začal ihned modlitbu tu svatou:

Zpěv třicátý třetí

— „Ó Panno, matko, dcero Syna svého
nejpokornější, nejvyšší všech tvorů,
určený cíle záměru věčného,

Tys lidskou bytost k důstojnosti vzoru
tak povznesla, že Tvůrce její déle
neváhal tvorem stát se v jiných sboru.

V tvém lůně láska ona vzplála vřele,
na jejímž ohni v míru věčném, v kráse
ten nebes květ se rozvinul tak skvěle.

Zde pochodní polední usmívá se
tvá láska na nás, lidem v zemské rmuti
jsi věčné naděje zdroj živý zase.

Tys velká, vše tvé zmůže pokynutí,
že milost kdo bez tebe v světě žádá,
si přeje lítati však bez perutí.

Leč dobrota tvá nepomáhá ráda
jen tomu, kdo tě prosí; často rojí
se sama, dlaň než k modlitbě se skládá.

Se soucitem se milosrdí pojí
a velkomyslnost, šlechetnost čirá;
a dobrotu všech tvorů zoveš svojí.

Ted' prosí tento, který z všehomíra
vzlet nejdolejší sluje a zřel žití
všech duchů posloupně a k tobě zírá;

Ó milostí svou rač jej posilniti,
by ještě výše k poslednímu blahu
moh' smrtelným se zrakem odvážiti!

Pro zření své já nenapjal tak snahu,
jak pro jeho tě prosím s horoucností,
kéž u Tebe má prosba moje váhu!

Ó rozptyl každý mrak mu smrtelnosti
svou prosbou, aby se mu rozevřela
nejvyšší rozkoš v celé líbeznosti.

Dál prosí, Královno, má mysl smělá,
— co chceš, to můžeš — v takém opatření
bys zdravé smysly zachovat mu chtěla.

Tvá stráž kéž zmůže lidských pudů vření!
Viz Beatrici a viz všechny svaté,
jak modlí se za moje vyslyšení!“ —

Na modlícího s pozorností vzpjaté
ty oči, jež Bůh ctí, mně svědkem byly,
jak vděčí se jim prosby blahovzňaté.

K věčnému Světlu pak se obrátily;
věř každý, oči tvorů nižádného
se v také světlo nikdy nestopily.

Já, k slednímu jenž cíli přání všeho
jsem blížil se, jsem cítil ve slušnosti
se tišit bouřný plamen žáru svého.

A Bernard, jeho pohled úsměv hostí,
mi kyne již, bych oči zvedl výše,
leč dělal jsem, co chtěl sám s ochotností

Můj ostřejší zrak vnikal spíš a spíše
do paprsků tak vznešeného světla,
jež pravda v sobě, pravdu kolem dýše.

A síla mého vidění tak zkvetla,
že slovo zraku nepostačí ani,
že vznešenost mou paměť zcela zhnětla.

A jako ten, jenž vidí něco v spaní
a dojem toho po snu trvá dále
a jiného se v mysl mu nesklání,

Mně dělo se, neb ač zmizelo v mále
mé vidění, přec onu cítím něhu,
jež zrodila se v mojí hrudi, stále.

Pod sluncem takto tají spousty sněhu,
tak věštby psané lehké na lupení
ve větru ztrácely se v hravém běhu.

Ó Světlo nejvyšší, nad pochopení
se lidí pnoucí, mojí duši vroucí
vrať něco aspoň toho ze zjevení!

Můj jazyk učiň silný, Všemohoucí,
by aspoň jiskru této slávy tvojí
moh' zanechatí věky pro budoucí!

Když navrátí se něco v paměť moji
a něco bude v těchto verších zníti,
tvé vítězství víc srdcím zjevné stojí.

I myslím, živý paprsk že oslepiti
by docela mne musil, kdyby zcela
v něm dál má chtěla zřítelnice dlíti.

Leč pamatuji, že jím více smělá
se stala duše v patření, až Síla
ta věčná s okem sloučiti se spěla.

Ó milosti, jež odvahu's mi vlila,
že v Světlo věčné zrak jsem upřel v jase,
až patření moc v něm se roztavila!

Ve hloubi jeho zřím, jak proplítá se
do jedné knihy láskou spjato, světem
co rozptýleno v prostoru a čase;

A podstat', příslušnost, jich poměr letem
zde spojeno vše v takou harmonii,
že slabé světlo jest, co dím svým retem.

Tvar uzlu základní, jenž zde se svíjí,
mním, že jsem viděl, neb při této zvěsti
mně srdce vlny v plesu bouřněj' bijí.

Já mžikem v zapomnění víc se plavím,
než věků pětadvaceti pout', v které
se Neptun divil Arga stínům tmavým.

Tak v patření v hloub duše má se bere
a zírání pevná, klidná, pozorlivá,
vždy k zření rodí se v ní žáry steré.

Tím světlem do ní také síla splývá,
že nelze jí se hnouti v jiném směru,
chtít nemůže to žádná vůle chtivá

Neb ono blaho, cíl všech tužeb věru,
v tom světle ústí, vše v něm dokonalé,
vše vadné, co jest mimo jeho sféru.

Ted' já i o tom, v paměti mé stále
co zbylo, budu žvatlat jako dítě,
jež na prsu si vlhčí rtíky malé.

Ne, že by vzplálo v tomto živém svitě
víc nežli prostý obraz, jak byl dřívě,
jenž zůstane vždy, jak jsem zřel jej hbitě:

Leč zřením víc že rostlo oko snivé,
to jedno světlo náhle se mi mění,
neb sám jsem změnil se ve hmotě živé.

A v hloubi toho světla v překvapení
tři kruhy zřím, jež jeden obvod mají,
leč při tom troje mají zabarvení,

Jak duha z duhy, první s druhým hrají,
jak odrazem z třetího kruhu žárně
se zdá, že ohně z obou prvních plají.

Jak stručné slovo, jež nezlíčí zdárně,
mou představu! To, co jsem viděl, říci
tak velké jest, že málo říci marně!

Ó věčné Světlo, pouze v sobě dlící,
se chápající, sebou pochopeno
a lásku s úsměvem si věnující!

To víření, jež v tobě způsobeno,
když pozoroval jsem já malou chvíli,
se zdálo světlem, které odraženo,

To v sobě, v barvě své se ke mně chýlí,
tak jako lidská tvář je zabarvena,
čímž, zcela vnořit se v ně, zrak můj pílí.

Jak měřič, jehož mysl zahloubena
je v kruhu výměr a jenž nemá štěstí,
by našel klíč, jímž práce podmíněna,

Mně dělo se při této zraku zvěsti,
já zříti chtěl, jak obraz ten ku kruhu
se má a jak je možno jej v kruh vplésti.

Leč slabou k tomu křídél měl jsem vzpruhu;
by síla blesku duši nezajala,
jež ztišila mou touhu nad zásluhu.

Tu síla skvělé obraznosti splála;
neb jako kolo v stejném ruchu vezdy
již touhu a mé *chtění* Láska hnala,

Jež u vír žene slunce a vše hvězdy.

Dante Alighieri
Božská komedie
Ráj

Ilustrace na obálce z volných zdrojů (Gustave Doré; 1832–1883)
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 2. elektronické vydání
Verze 1.0 z 21. 1. 2022

ISBN 978-80-274-2142-8 (epub)
ISBN 978-80-274-2143-5 (pdf)
ISBN 978-80-274-2144-2 (prc)